

Millî Mücadelede
ALPARSLAN GRUBU

MUSTAFA KÖSE

TİRDEF

*Tirebolu Dernekler Federasyonu
Kültür Yayınları*

© 2024

Eserin yayın hakları Yazar'a aittir.

1. Baskı: Ocak-2024, İstanbul

TİRDEF

Tirebolu Dernekler Federasyonu

Telsiz Mah. Balıklı Yolu Balıklı Cad. No: 1 Zeytinburnu/İST.

Tel: 212 679 77 28

Millî Mücadelede
ALPARSLAN GRUBU

MUSTAFA KÖSE

TİRDEF

Mustafa Köse

12.11.1958'de Samsun'da doğdum. Amasya Gümüşhacıköylü bir babanın Selanik mübâdili bir annenin çocuğuyum. İlkokul Samsun İstiklal İlkokulunda, ortaokulu Samsun Atatürk Ortaokulunda, Liseyi Samsun 19 Mayıs Lisesinde okudum. 1985 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldum.

4 yıl 19 Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde yüksek lisansa devam ettim. Milli Mücadelede Alparslan grubu tarih araştırmamı bu sırada yaptım.

17 yıl Çaykur'da çalıştım. 4 kardeşin en büyüğüyüm. Evliyim, bir kızım var.

iletişim: mustafahazalkose@gmail.com

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	9
KISALTMALAR	10
ÖNSÖZ.....	11
GİRİŞ.....	13

1. Bölüm

HÜSEYİN AVNİ ALPARSLAN'IN HAYATI VE MÜCADELESİ

I. Hüseyin Avni Bey'in Yaşamı	17
A-Ailesi, Öğrenim Hayatı, Subay Oluşu.....	17
Tirebolu'lu H. Avni Alparslan'la ilgili aile kayıtları,.....	23
Hüseyin Avni (ALPARSLAN) Bey'in Soyağacı	25
B-Hüseyin Avni Bey'in Ordu'daki Sicil Özeti, Görev Özgeçmişi;.....	27
Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in Kendi Kaleminden Ordudaki Görev Özgeçmişi	29
C-Milli Mücadele öncesi Görevleri	36
II- 1. Dünya Savaşı'nda H. Avni Alparslan	38
Hüseyin Avni Alparslan Harşit Cephesinde	38

2. Bölüm

ALPARSLAN GRUBU

I. Karadeniz'in Kurtuluşu, Kafkas İleri Harekâtı ve Mütareke	41
II. Alparslan Grubunu Oluşturan Gelişmeler	44

A-Mondros Mütarekesi Sonrası Gelişmelerin Giresun Türkleri Üzerindeki Etkileri	44
B-Mütareke Sonrası Pontus Rum Faaliyetleri.....	46
C- Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in İstanbul'dan Karadeniz'e Geçmesi ve Giresun Askerlik Şube Başkanlığına Atanması	51
D-Alparslan Grubu (Giresun Nizamiye Alayı)	55
1-Alparslan Grubu Nedir?	55
2-Gönüllü Alayların Oluşmasına Katkı Verenler.....	59
3-Gedikaya Gazetesinde Sert Bir Yazı	60
E-42. ve 47. Gönüllü Alayların Oluşturulması.....	63
III. SAKARYA'YA DOĞRU	66
A-Sakarya Savaşı ve 42. ve 47. Alayların Sakarya Savaşına Katılması.....	70
1-42. Gönüllü Alayın Sakarya Cephesine Ulaşması.....	72
2-Yunan Ordusu'nun Taarruza Geçmesi.....	72
3-Türk Ordusu'nun Savunma ve Taarruzları.....	73
4-Türkler Özel Kuvvet Kurmuşlar.....	76
5-Sakarya Savaşında 42. Gönüllü Alay	83
6-Sakarya Savaşı'nın Sonuçları	86
IV. 42. Alayın Tarihçesi	87

3. Bölüm

HÜSEYİN AVNİ ALPARSLAN'IN KİTABI VE MAKALELERİ

A-Trabzon Tiğre (Havali)sinde Oturanlar Laz mı? Türk mü?	91
1-On bin adet dağıtılan kitap.....	91
2-İkinci Mehmed Han İle Sonrakilerin Tuttukları Yol	93
3-Trabzon Havalisindeki Türkler.....	95

4-Çepniler'in Karadeniz'in Türkleştirilmesindeki Yeri ve Önemi:	97
5-Türk Karadeniz'inde Lazlar Nerelerdedir? Kaç Kişidir?	101
6-H. Avni Bey'in Gürcü'ler Hakkındaki Görüşü	102
B -Türk Yurdu Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri	102
1-Alparslan Takma Adı	102
3-Konuşulan Dili ve Yer Adlarını Türkçeleştirme Çalışmaları	110
4-Türkçe'nin Başına Gelmekte Olanlar, Yapma Değiştirmelerden	112
5-EDABALI (Türk Yurdu'nda Yayınlanan Makalesi).....	120
6-Kayı Han mı? Kaya Han mı?	121
7-OT GÖÇÜ	123
C-Tarih Bilinci	126
Büyük Kahraman Alparslan Bey'in Şehit Oluşu	126
ŞEHİD-İ MAĞFUR ALPARSLAN BEY'İN RUHUNA	129
"FERYAD"	130
SONUÇ	133
KAYNAKÇA	137
EKLER.....	144

Annem Selver Köse ve Babam Hasan Köse'nin anısına...

Alparslan Grubu

SUNUŞ

Şehit Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan ve 42. Gönüllü Alayı Tirebolu Halkının bağrından yetişmiş kahramanlardır.

Hüseyin Avi Alparslan Tirebolu’lu yiğit, cesur, Çepni beyleri ve Topal Osman Ağa ile birlikte Harşit önlerinde Rus Ordusunu durduran, Harşit’i geçilmez yapan bir kahramandır. Daha sonrada komuta ettiği 42. Gönüllü Alay ile birlikte Haymana’da Mangal Dağı’nda Yunan Ordularına geçit vererek vatan için askerileri ile birlikte canı kanı pahasına savaşarak şehit olmuştur (30 Ağustos 1921).

28 Ağustos 2023 yılında Tirdefin düzenlediği Hüseyin Avni Alparslan ve 42. Gönüllü Alayı Şehitliğini ziyaret gezisinde Haymana’daki ve Mangal Dağı’ndaki şehitlikleri ziyaretimizde dualarımla birlikte büyük bir duygu yoğunluğu yaşadım. Gözlerimden yaşlar boncuk gibi dökülüyorken içimdende sessiz söyleniyordum. Tirebolu nere Haymana nere. Vatani kurtarmak içim kilometrelerce yol gelip Mangal Dağı’nda şehit düşmüşlerdi.

Bugün bu topraklarda bağımsızlığımızı ve devletimizin kurulmasını Mangal Dağı’nda şehit olan Tirebolulu Hüseyin Alparslan ve 42. Gönüllü Alayı’na borçluyuz. Şahsım Tirebolu halkının yetiştirdiği bir vatan evladı olarak atalarımın onur duydum. Ruhları şad olsun.

Ömer Cebeci

Tirebolu İl Genel Meclis Üyesi

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
ATESE Arşivi	: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Arşivi.
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c	: Cilt
ev.	: Çeviren
Ds.	: Dosya
Fh.	: Fihrist, belge.
Fsl.	: Fasil.
İA	: İslam Ansiklopedisi
K.-Kls.	: Klasör
Ks.	: Kısım
P.M.	: Pontus Meselesi
S	: Sayı
s.	: Sayfa
T.Ans.	: Türk Ansiklopedisi
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
v.d.	: ve devamı
v.s.	: vesaire
yay.haz.	: Yayına hazırlayan

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış ve Türk Ulusu'nun varlığını tehdit eden Mondros Mütarekesini imzalamıştır. Şark Meselesi adı altında uzun zamandır, Osmanlı Devleti'nin sonunu hazırlamakta olan batılı devletler, İmparatorluğun ve Milletin ana toprak parçası olan Anadolu'ya da göz dikmişler, Yunan Ordusu'nu İzmir'in işgaliyle başlayarak üzerine salmışlardır. Ancak bu gelişmeler halkın işgale direnişini başlatmıştır.

19 Mayıs 1919'da arkadaşlarıyla Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, Giresun yöresinin Karadeniz bölgesinde Pontus Rum devleti kurmak için dış desteklerle de ayaklanma halinde olan Rum çetelerin karşısında oluşan Kuva-yı Milliye gücüyle, Türk hakimiyet alanı kalarak Rum çetelerini bertaraf etmekte olduğu bilmekteydi.

1 Ocak 1920'de Giresun Askerlik Şube Başkanlığına atan, aynı zamanda Türkçe ve Türklük hakkında araştırmaları bulunan, Binbaşı Hüseyin Avni Bey, bölgede otorite olan Milis komutan Osman Ağa'yla, Müdafaa-i Hukukçularla, halkımızla el ele vererek "Alparslan Grubu"nu oluşturur. Daha sonra 42. ve 47. Gönüllü Alaylar haline gelen bu güçler, iç ayaklanmaların bastırılmasında ve Sakarya Savaşında büyük başarılar gösterirler.

Giresun'da sözlü ve yazılı yerel tarih mülakatları yaparak da sürdürdüğüm çalışmada, şehit ve gazilerinin çocuk ve torunlarıyla, bölgedeki yerel tarihçilerimizle, gazeteci arkadaşlar, ilgili tarihçi öğretim üyelerimizle de tanıştık ve görüştük.

Hepsinden alaka ve yardım gördüm. Fakat çocuğu olmadığı için birinci dereceden ailesi olmayan H. Avni Bey hakkında çok az şey bilindiğini ortaya çıktı. Ancak Espiye'deki akrabası İ. Kadri Güven, Tirebolulu Yaşar Yanıkömeroğlu gibi konu hakkında araştırmada yapmış akrabalarından bilgi, belge ve yardım aldım.

Bu arada her konuda yardımına koşan, o zamanki Giresun Askerlik Şube Başkanı Yarbay Nihat Demirci'ye, Albay İsmail Yılmaz'a, Albay Kenan Kenan'a, Albay Mustafa Bozcuoğlu'na, Nurettin Özdemir'e, Tirebolu Askerlik Şubesi Memurlarından Murat Çankaya'ya ve Giresun Dergisi bölge temsilcisi olan kıymetli dostum Nihat Öztürk 'e, Ahmet Şişman'a Ömer Cebeci'ye Hayrettin Günay'a, Giresun Şehit Aileleri Derneği Başkanı, Osman Gazi Doğramacı'ya, Tirebolu Belediye Başkanı Burhan Takır'a, Ahmet Gürsoy'a, merhum İhsan Çamur'a, Bahri Köksal'a, Süleyman Toptepe'ye, Candemir Sarı'ya, Osman Ağa'nın torunu Cem Feridunoğlu'na, Samsun Giresunlular Derneği Yönetici ve Üyelerine yardım ve ilgilerinden dolayı anıyorum. Çalışmamız esnasında Türkiye'de ve bölgedeki zaman zaman ziyaret edip tanıştığım ilgilerini esirgemeyen tüm subay ve astsubaylarımızın sağladığı moral desteğini hatırlatmadan geçemeyeceğim, kendilerine teşekkür ederim.

H. Avni Alparslan hakkında kapsamlı ve tek kitabı yazmış olan değerli büyüğümüz İsmail Hacıfettahoğlu'nun kitabından, Tirebolulu ve bölge hakkında tarih araştırmaları ve eserleri olan Ayhan Yüksel'in kitap ve makalelerinden gerçekten çok yararlandım.

Eserimin bilhassa basılması aşamasında son derece büyük katkıları olan Tirebolu Dernekler Federasyonu (TİRDEF) Başkanı İbrahim AYDIN'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Mustafa KÖSE

Samsun 29 Ekim 2023

GİRİŞ

Selçuklu Sultanı Alparslan, Bizans Ordusu'nu yenip, Türk Ulusu'na Anadolu'nun (Malazgirt Savaşı-1071) yolunu açan kişidir. Son yıllarda kısmen gündeme gelen Hüseyin A. ALPARSLAN ve yörenin Kurtuluş Savaşında ki gerçek önemi çalışmam da ortaya konmuştur. Gönüllü örgütlenme yapısının iki Alay asker oluşturması, Topal Osman Ağa ile birlikte hareket eden ancak gönüllülerin disiplin altına alınmasını sağlayan bir komutan... O, "Trabzon ili Türk mü Laz mı" eseriyle bölge halkının bilinçlenmesini, Türk kimliğini daha kuvvetle öğrenmesi, yerel gazetelerdeki yazılarıyla da halkın milli mücadeleye katılım ve desteği amacıyla propaganda faaliyetlerini yürüten öncü bir komutandır.

Bu gerçekler, onun düşün yapısı ve birliklerin ve bilahare oluşturduğu 42. Alay'ın Sakarya savaşındaki Kahramanlık ve Şehitlikleri bugün de ihtiyacımız olan Kuva-yı Milliye Ruhunun canlandırılmasında, ülkemiz üzerinde bugün de oyunlar oynayan, parçalamaya çalışan iç ve dış güçlere karşı bilhassa yeni yetişen nesilleri, gençlerimizi uyandıracak, bilinçlendirecek önemdedir. Onun, Osmanlının son dönemlerinde, Türklere, Türkçe'ye ve Türk kültürüne yabancılaşmasını açık şekilde eleştiren yönü, şehitliği sebebiyle kuruluşunu göremediği yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin, Ulus Devlet yapısının ve getirilen eski yapılanmaya karşı, Türk Devrimi'nin öncü izlerini taşımaktadır.

Çalışmanın adı şu verilerle tespit edildi: 1- Hüseyin Avni Bey dönemin önemli düşünce dergisi Türk Yurdu'nda, öz Türkçe ve Türklük hakkında yazdığı makalelerinde, «Alparslan» takma

adını kullanmaktadır. 2- Milli Mücadele'nin kritik safhasında Giresun Askerlik Şubesi Başkanlığına atanan, düzensiz milis güçleri büyütüp, düzenli hale getiren muvazzaf subay Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan'dır. Giresun yöresindeki milis ve askeri güçlere o günkü Genelkurmay kayıtlarında, "Alparslan Grubu" denmiştir. 3- Karadeniz Bölgesi'nde en önemli Kuva-yı Milliye gücü Giresun yöresindeydi. Bu güçler, ayaklanmaları bastırmaları ve Ankara'ya bağlılıklarıyla da önem taşıyorlardı. Kısaca açıkladığım bu veriler ışığında, kitabımızın adı, tarihsel misyonunun ve bilimsel verilerin sonucu olan bu değerlendirmeler ışığında, "Millî Mücadele'de Alparslan Grubu" adını aldı.

"Çalışmanın amacı Osmanlı Devleti'ni en sonunda "şark meselesi" adı altında yavaş yavaş parçalayıp bölüşmekte olan batılı devletlerin ve onlarla hareket eden güçlerin artık Türkleri Anadolu'dan da atmaya kalktıkları milletimizin o kötü günlerinde Giresun yöresinde oluşan direnişçi, aktif, gönüllü güçlerin, millî mücadeleye katkısındaki önemini de ortaya koymaktı ve bunu göstermeye çalıştık.

Bölge tarihi hakkında çok fazla bilimsel tarihi araştırma olmadığı açıktır, ancak son yıllarda araştırmalar artmaktadır. Sesli ve sözlü mülakatlar yaparak da çalışmayı zenginleştirmeye çalıştık. Tabi olayların esas tanıkları ölmüş olduğundan, birinci derece akrabalarından yararlandık, çok da bilimsel tarih değeri oluşacak verilere ulaşamadıksa da bu mülakatlardan yararlandık, bir kısmını da çalışmaya ekledik.

Çalışmamız Hüseyin Avni Bey'in ailesi ve çocukluğu, o yıllardaki Giresun ve Tirebolu yörelerinin anlatılması, 1. Dünya Savaşı ve Rus Orduları'nın Harşit Çayı'na dayanması ve gelişen savaşla devam etmektedir. H. Avni Bey o cepheelerde savaşmaktadır. Giresun Askerlik Şube Başkanlığı'na atanması ve "ALPARSLAN GRUBU"nun oluşması, 42. ve 47. Gönüllü Alayların Sakarya Savaşı'ndaki savaşması ve Hüseyin Avni

ALPARSLAN'ın şehit oluşuyla sona doğru gelmektedir. Tabii bu hareketin milis komutam ise Alparslan'la ele ele veren (Topal) Osman Ağa'dır. Hüseyin Avni Bey'in gerçekten önem taşıyan düşünce yapısı, eser ve makaleleri ayrıca ele alınmıştır. Türk Tarihinin Kurtuluş Savaşı'na ve Giresun yöresindeki 1915-1922 yılları arası olaylarına katkı yapabildiğimiz umuduyla0..

1. Bölüm

HÜSEYİN AVNİ ALPARSLAN'IN HAYATI VE MÜCADELESİ

I. Hüseyin Avni Bey'in Yaşamı

A- Ailesi, Öğrenim Hayatı, Subay Oluşu

H. Avni, 1876 yılında Tirebolu'da Cintaşı mahallesinde doğdu. Babası Hüseyin Yazıcıoğullarından Hoca Emin Efendidir. Amasya Suluovalı olan Emin Efendi, 1840 yılında doğmuş, Amasya Medresesinden icazet aldıktan sonra bir süre Tirebolu'da mahalle mektebinde hocalık yapmıştır. Tirebolulu Yanıkömeroğlu Mehmet Kaptan'ın kızı Kadın hanımla evliliğinden Hüseyin Avni, Hayriye ve Fevkiye isimli üç çocuğu olmuştur. İsmail Hacıfettahoğlu, H. Avni Bey'in doğduğu yer ve ailesi hakkında şunları yazmaktadır; 42. Alay Komutanı olarak katıldığı İstiklal Harbin de şehit düşen Binbaşı Hüseyin Avni Bey, 1876 yılında Tirebolu'nun Cintaşı Mahallesinde dünyaya geldi. Bugüne kadar yapılan biyografik yayınların büyük çoğunluğunda doğum yeri Kurugeriş Köyü olarak verilmekte idi¹.

Bu mücadelede (Milli Mücadele) Giresun yöresinden de iki isim öne çıkacaktır. Bunlardan biri Osman Ağa, diğeri

1 Bkz.Ayhan Yüksel, Milli Mücadele'de bir sarıklı...Müftü Ahmet Necmettin Efendi, Tarih ve Medeniyet Dergisi, Ocak 1998, Sayı. 46, S. 51; a.mlf., Sakarya Savaşı Şehidi Tirebolu'lu Hüseyin Avni Alparslan, Yeşil Giresun Gazetesi, 14 Haziran 1983; Veysel Usta, Tirebolu'lu Hüseyin Avni Bey, Kiyı Dergisi, Şubat 1994, Sayı: 95, s.24, İsmail Bozalioğlu, Sakarya Savaşı Şehidi Tirebolulu Hüseyin Avni Alparslan ve Şahiyyeti, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Kasım 1994, sayı 95, s.58)

Hüseyin Avni Alparslan'dır. Kimdir Hüseyin Avni Alparslan Bey? Hüseyin Avni Alparslan, 1876 yılında Tirebolu'da Cıntaş Mahallesi'nde doğdu. Babası Hüseyin Yazıcıoğullarından Hoca Emin Efendi'dir. 1840 yılında Amasya'da doğmuş, Amasya medresesinden icazet aldıktan sonra bir süre Tirebolu'da mahalle mektebinde hocalık yapmıştır. Yanıkömeroğlu Mehmet Kaptan'ın kızı Kadın Hanımla evliliğinden Hüseyin Avni, Hayriye ve Rukiye isimli çocukları oldu. Daha sonra Kurugeriş köyüne yerleşti² ve rençberlikle uğraştı. Kurugeriş köyünden Kara Mustafaoglu ailesinden Hatice Hanım'la olan İkinci evliliğinden Sidika, Ahmet, Hakkı, Mehmet ve Emin adlı çocukları oldu. Hüseyin Avni Bey'e yakıştırılan Kurugerişli nispesi buradan gelir. Ayhan Yüksel, Tirebolu'dan Simalar (2005) adlı eserinde Hüseyin Avni Bey'in babası, «Emin Efendi, Amasya Medresesi'nden icazet aldıktan sonra bir süre Tirebolu'da mahalle mektebinde hocalık yaptı. Daha sonra hocalığı bırakarak Yeniköy Mahallesi'nden Kurugeriş Köyü'ne yerleşti ve rençberlikle uğraştı. Yanıkömeroğlu Mehmet Kaptan'ın kızı Kadın Hanım'la (1849-1 Mart 1930) olan ilk evliliğinden (1870) Hüseyin Avni (Alparslan) Bey, Hayriye (Akyüz) (1884- 9 Şubat 1971), Rukiye (Fevgiye Ugan) (1880-1942); Kurugeriş Köyü'nden Kara Mustafaoglu ailesinden Hatice Hanım'la (1862-1941) olan ikinci evliliğinden (1895) Sidika (Aydın) (1896-1969), Ahmet (1898-1979), Hakkı (1901-1979), Mehmet (1902-1931) ve Emin (1904-1973) adlı çocukları oldu. 1906 yılında vefat etti, Espiye Yeşilköy'de Cevizlik mevkiine defnedildi (Yüksel 2005: 87-88).

2 Kurugeriş Köyü çok eski bir Türk köyüdür. Osmanlı zamanında Trabzon Vilayetine bağlı Tirebolu Kazasının nahiyyelerinden Bayramoğlu'nun bir köyü olan Kurugeriş, 1957 yılında ilçe yapılan Espiye'nin köyleri arasına katılmıştır. Geriş; kısa ırmak, suların aktığı vadi anlamlarında yer adı olarak kullanılmıştır. Çok eski tarihlerden beri Türklerin meskun olduğu bu yörede Incegeriş, Kurugeriş, Dorukgeriş gibi köy adlarına sıkça rastlanır (Hacıfettahoğlu 1999: 15).

Hüseyin Avni Alparslan

İ. Kadri Güven'in Tirebolulu Hüseyin Avni Alparslan Anlatımı: H. Avni ALPARSLAN'm akrabası ve konuyla ilgili İ. Kadri GÜVEN'in sözlü mülakatının banttan deşifresi (06.06.2008'de yeniden görüşülerek yazılı hali kontrol ettirilmiş, bir iki küçük ekleme yapılmıştır: “ Hüseyin Avni, Amasya'nın Hüseyin Yazıcıoğlu ailesinden, Tirebolu'ya hoca gelen Emin Efendinin oğlu... Emin Efendi Tirebolu'ya gelince Tirebolu'da Yanıkömeroğlu/zade diyelim o zamanki ismiyle şu anda soyadları Yanıkömeroğulları, onlardan da evlilik yapar. Bu evlilikten Hayriye, Hüseyin Avni, Fevkiye üç çocuk olur. Hayriye daha sonra 13 yaşlarındayken Ali Efendi isimli Güragaç köyünden Tirebolu'da Rüştüye'de öğretmen olan bir şahısla evlenir. Bu şahıs öğretmen olması dolayısıyla Hüseyin Avni Beyin ilköğretiminde, ortaöğretiminde ona çok büyük faydası olur zaten onun sayesinde okur. Hüseyin Avni'nin babası, şimdiki adıyla Yeşilköy o zamanki adıyla Tirebolu'nun

Kurugeriş olan köyden Kara Mustafa oğlu kızı Hatice ile ikinci evliliğini yapar. Bu evlilikten de Sıdika, Ahmet, Hakkı, Mehmet ve Emin adında 5 çocuğu daha olur. Hepsı 8 çocuklu bir ailedir. Babası, Amasya'nın Suluova'dan, Yazıcıoğulları, Hüseyin Yazıcıoğulları sülalesinden. Amasyalı babası. Babannem yani H. Avni'nin ablası bunu söylüyor, haliyle çok net olarak biliyordu. Tirebolu'dan Yanıkömeroğlu/zadelerden. Annesi Tirebolulu. Şu anda Yanıkömeroğlu soyadları zaten. Dedesi de annesinin babası, Tirebolu'da o tarihlerde Kadı. Hüseyin Avni Bey, ilk ve ortaöğretimini buralarda tamamladıktan sonra Trabzon'a liseye gidiyor oradan Harp okuluna oradan Subay oluyor. Subay olunca kendi küçük bacası olan Fevgiye'yi alıp Trakya bölgesine gidiyor. Kendisinin de eşi Trakyalı (Selanikli). O kendi bacasısını da Trakya'da evlendiriyor. Fevgiye'nin çocukları oluyor. Onlar, torunları şu anda Nazillide ve Burdur'da yaşıyor, tanıyor, görüşüyoruz en azından telefonla. (Hüseyin Avni'nin hanımı Trakyalı, çocuksuz.) Öğretmen dediğimiz Ali Efendi, annemin dedesi oluyor. Ben torunu, İsmail Hakkı GÜVEN. Rus işgalinde, Ruslar işgale gelirken, Tirebolu'da öğretmen olan Ali Efendi o tarihler Şebinkarahisar'da geçici görevde bulunan Hüseyin Avni Bey'i ziyarete gider, 1916 yıllarında...

Dönüşünde şöyle bir olay gelişir. Der ki Hüseyin Avni, Bey eniştesine, enişte ortalık çok kötü, ben sana dönüşte bir asker katıyım, sen askerle git. Ne olur ne olmaz. Birliğin en gözde, en gözü pek askerini silahlı, tüfek, teçhizat katar yollar. Bu yolculuk esnasında ikisini de Alucra köylerinde hem askeri hem eniştesi Ali Efendiyi eşkiyalar soymak için beklemekteler. (Hüseyin Avni) sonraki yıllarda da buradaki (Giresun) Askerlik Şube Başkanlığına gelmiştir. Burada Askerlik Şube Başkanı olunca buradaki iki Alayı düzenleyen, Osman Ağa ile birlikte hazırlayan olmuştur. Bu şekilde iki tane gönüllü alayı hazırlayıp Kurtuluş Savaşı'na gitmişler.

O tarihlerde şunu da gördük. Kardeşlerinden edindiğim bilgiye göre, buralardan bir miktar büyük baş hayvan top-

layıp, Kurtuluş Savaşına destek için Ankara'ya kadar yollamışlar. Hatta şu oluşmuş, bazı Rumların, ikinci kardeşi Hakkı ÖKSÜZ soyadları da Öksüz köyde, dinlediğimiz işte Rumlar gece para getirirlerdi işte bizi de kurtar hesaplarına, bu paraların bir kısmının alınıp, bu paraların toplu bir şekilde Ankara'ya nakledildiğini, Ankara'ya yollandığını, bu paraların Kurtuluş Savaşı'nda kullanıldı ğını benim duymuşluğum, işitmişliğim var. Emin Efendi'nin kinci eşi Hatice hanımdan ilk çocuk (Hüseyin Avni'nin üvey kardeşi) olan Ahmet ÖKSÜZ de Kutru luş Savaşı'na katılmış, Muhafız alayında görev yapmıştır. Hüseyin Avni'nin babası 1905-6 gibi ölmüş, babanın mezarı şu anda Espiye ilçesi Yeşilköy sınırları içinde Cevizlik mevkiinde aile mezarlığında, diğer aile fertleri, ikinci eşinden olma çocuk ları da orda yatıyor... Hüseyin Avni'nin annesinin mezarı da eskiden Tirebolu 'ya bağlı olan yeni ilçemiz Güce ilçesinin köyü, Espiye'ye de 15 km. mesafede olan Gürağaç köyünde, büyük kızı Hayriye anamızda orda yatmaktadır... Yakınlarından hayatta kalan şu anda bütün kardeşleri öldüler, sağ olan yok. İşte torunlar var, onların çocukları var...

(Savaş esnasında) Biz tam işgale karşı tam olarak, Espiye 10- 15 km. batısında'yız. Bizim burada da şu var, o dönemde... Bizim insanların muhacir dediği oralardan göçüp gelen insanların burada hemen hemen çoğu kayboldu... Çoğu da bazı yerlerde, halen findık bahçelerimizde bir sürü sahipsiz mezar var. Bunlar bu tarihlerde göçüp gelenlerin mezarları... İnsanlar kaçıp gelmişler... kör kim garip kim burada. Zaten buradaki insanlar peri perişan... Bizim ailelerimiz dahi mesela bizim hep mezarlıklarımız burada... 40 sene evvelki mezarlar kayıp... Köylerde... Mezari olan dedem (1971)'de öldü. Hüseyin Avni'nin ablası, Hayriye babaannem de 1971 yılında öldü. Aşağı yukarı da 100 yaşları civarında idi. Hayriye anadan bir ablası... Aynı anadan 3 çocuklar. Osman Ağa, Hüseyin Avni şehit düşünce, Giresun'da ki ailesine iki tane ev verir. Bunlardan birini eşine verir birisini de anasına verir. Eşine verdiği evi

çocuksuz olduğu için zaten Trakyalıdır kendisi, burada barınamaz satar gider. Anasına verilen evde Hayriye anama kalır en son dedem çıkar, evi abisine bırakır... Yıktilar, yeniden inşa ettiler, sonra evi satarak İstanbul'a göçtüler çocukları... O ev meselesinden, Osman Ağa'nın kadirşinaslığı vardır yani...

(Hüseyin Avni'nin) Babası şehzade şehri Amasya'dan din görevlisi olarak gelmiş... Zaman içinde Tirebolu'ya yerleşiyor, ticaret yapıyor. Yapınca işte bu köydeki bayanda evli, eşinden boşanacak, gelip derki H. Avni'nin anasına, Kadın anamıza... Bana bir yardım ette (beyin) eşimden boşandırısın, demiş... O da "yoksa diyor benim eşimi mi alacan" diyor, yok demiş. Sözümün üzerinden geçmem demiş ama ne hikmetse hesap değişmiş. Emin Efendi, ben bunu seviyorum, evleneceğim demiş. Tirebolu'da ki evi ilk eşine bırakmış. İkinci evliliğini yapıp köye çıkıyor. Bunlar zaman zaman hani Hüseyin Avni'nin Kurugerişli olduğu söylenmesi, zaman zaman oraya çıkmak durumunda kalmışlar, işte gelip gidince biraz Kurugerişli gibi denmiş ama aslı Kurugeriş ikinci evliliği yaptığı ikinci eşinin köyü. Hüseyin Avni'nin babası Emin Efendi mektep hocalığını bırakıp köye çıkınca ve çiftçilikle uğraşmaya m başlayınca köylüler bu adam hocalığı bırakıp köylü oldu, "dedidir herhalde" diye, Emin Efendiye arkasından "Deli Emin" ailesine, sülalesine de lakap olarak, "Deli Emin uşağı", "Deli Emingiller" demişlerdir.

H. Avni Bey'in fikirleri daha çok İstanbul'da Harbiye'deyken oluşmuş olabilir. İşte o yıllar Jöntürklerin,... İttihat Terakki'nin kurulduğu yıllar. Harp Okulu bu işlerin kaynağıydı. Siviller karışsa bile... İşin özü ve nüvesi askerlerdi. Oradan (Türkçülük) etkilenmiştir. Ondan 5-6 yaş büyük olan Hayriye anamızdan duyduklarımıza göre; O da şunu söyledi çocukken zeki birisi olduğunu, öyle olması böyle bir kabuğu yırtıp, iki aileli bir babadan, Harp okuluna girip de subay olması çok zeki olduğunu gösteriyor. Köyde kardeşlerinin hiçbirinin ilkokul diploması bile yok. Dedem, 1910'da ablasının beyi 1916'da ölünce,

ablası genç yaşta dul kalıyor. Tabii 4 tane çocuğu kalıyor... 4 çocukla dul kalmış bir kadın o zaman düşün işte şehir- den Tirebolu'dan köydeki arazilere göçmek zorunda kalmış- lar. 15 km. o zaman köy. İşte o yıllar kıtlık yılları. İşte eşki- yanında kol gezdiği sıralar... Bizim Arpacık köyü ile Gurağaç köyü karşı karşıya iki köy. Arpacık köyünde o zaman tabur var. Hacı Hamdi Pirselimoglu burada tabur komutanı. H. Avni, Hacı Hamdi'ye haber yollar, der ki... Benim dul ablam Gurağaç köyünde ona bir tüfek yolla... Oradan taburdan sıfır bir tüfek yolla der ona... Tabi bu tüfeği bizim eşkiya geçinen hala oğul- ları bu tüfeği de almışlar. Bizimkilerle akrabalıkları var ya... Gelmişler Hayriye hala o tüfeği bize hediye et... O da bir şey dememiştir. Yani tüfek bir işe yaramamış.

Tirebolu'lu H. Avni Alparslan'la ilgili aile kayıtları,

İbrahim Yaşar Yanıkömeroğlu -Anne tarafından akrabası- Konuyu araştırmış, belge ve sözlü bilgi alındı; 42. Alay Komutanı Binbaşı Hüseyin Avni Bey namı diğer "Tirebolu'lu Alparslan" 28 Ağustos 1921 Sakarya Meydan Savaşı'nda Gökgöz mevki- nin güney sırtlarında aldığı bir yara sonunda 30 Ağustos 1921 Salı günü şehit olarak Allah'ın rahmetine kavuşmuştur. Ailesi ve doğum yeri hakkında yaptığım araştırmalar sonunda bir- takım bulgulara eriştim. Bu bilgiler şimdiye kadar yazılan ya- zılardaki belirsizliği ortadan kaldıracak niteliktedir.

Hüseyin Avni Bey 1292 (1876) yılında, Tirebolu'nun Cıntaş (Reşadiye) Mahallesinde doğdu. Babası: Yazıcazade Hüseyin Efendi'nin oğlu Emin Efendi'dir. Annesi Ömer (Yanıkömer) Efendi'nin oğlu Mehmet Kaputan ile Emiş (Emine) Hanım'ın kızı Kadın Hanım'dır. «1921 yılında Hüseyin Avni Bey şehit düşmeden önce «Babam ölmüştür. Anam sağdır. 72 yaşında- dır. Dul bir kız kardeşim vardır. Kocasının tarlalarını ekip bi- çerek ta'yış eder. 26 yaşında bir zevcem vardır. Çoluk çocuğum yoktur. Bunların hiçbirisinin geliri, maaşları, vazifeleri yok-

tur. Kız kardeşim Tirebolu'da anam ve zevcem Giresun'dadır." şeklinde bir beyanda bulunmuştur.

Hüseyin Avni Bey'e ve Ailesine ait Belgeler incelendiğinde; beyan tarihi 1921 yılında 1849 (1265) doğumlu annesi Kadın Hanım 72 yaşında, 1895(1311) doğumlu eşi Huriye Hanım 26 yaşındadır. Bu bilgiler beyanı ile uyum sağlamaktadırlar. Hemşiresi Hayriye Hanım kayıt edilmediği gibi, annesi Kadın Hanımda sehven eşi olarak kaydedilmiştir. Yine aynı kayıta Soyadı Kanunundan sonra eşi Huriye Hanım 'ın "Başyazıcı" soyadını aldığı da görülmektedir. Teğmen rütbesiyle mezun olunca Balkanlara, Selanik'e tayin oldu. H. Avni, Selanik'li Başyazıcı ailesinden Rıza Ağa 'nın kızı Huriye Hanımla evlendi. Çocuğu yoktur. Şehitliğinden sonra bir süre Giresun'da kalan, Huriye Hanım, memleketine gitmek üzere Giresun'dan ayrılmıştır. Başka bir bilgiye ya da habere ulaşılamamıştır.

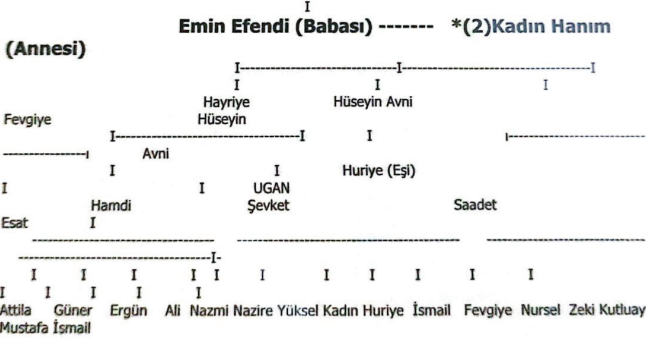
1- Yazıcızade Emin Efendi Cintaşı Mahallesi 192 nolu haneye (cilt no 2 sahife no: 95) kayıtlıdır. 2- Ömer Efendi'nin lakabı; "Yanıkömer" olarak bilinmektedir ve Bnb. Tufan Ağa, Emin Efendi, Aziz Kapudan, Mahmut Kapudan, Mehmet Kapudan adlarında beş oğlu vardır. 3- Hüseyin Avni Bey'in anneannesi Emiş (Emine) Hanım, K. Hasanzade Mehmet Efendi ile Müteffiye Hanım'ın kızıdır. Hoca Bilaloğlu Mehmet Efendi ferağından (devrinden) gelen sebze bahçesinin tapu sicil örneğinden anlaşıldığına göre: Kadın, Zelişan, Gülüşan, Temel adlarında üç kızı bir oğlu vardır. Gülüşan Hanım genç yaşta vefat etmiştir. Kadın Hanım: Yazıcızade Emin Efendi ile, Zelişan Hanım: Kadı Mehmet Şefi Hülagu ile, Temel Efendi, Keşaplızade Seher Hanım ile evlidirler. 4- Kadın Hanım (1849- 01.03.1930) bir ayağı aksadığı için çevresinde: "Hışır Kadın" olarak tanınmaktadır. 5- Hayriye Hanım, 1300 yılında doğmuştur ve Cintaşı Mahallesinden Hacı Ali oğlu Ali Akyüz Efendi ile evlidir ve dört çocuk sahibidir. 6- Temel Efendi Tirebolu'nun 1909 yılına ait şer'i muhakeme kayıtlarında: "Arzuhal sahibi

Yanıkömerzade Temel Efendi İbn'i Mehmet bin Ömer "diye tanımlanmaktadır.

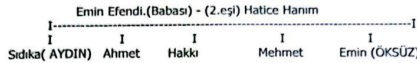
Hüseyin Avni (ALPARSLAN) Bey'in Soyağacı (Ulaşılabilen)

1. Tablo , Hüseyin YAZICI(OĞLU) Ailesi- AMASYA-

Suluova.

AKYÜZ
TİMUR
Hakkı

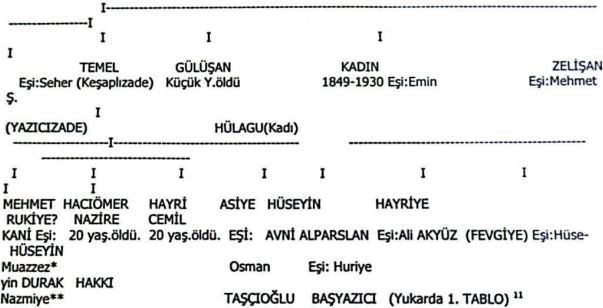
Soyadları..

2. Tablo- *(2)Kadın Hanım- Annesi tarafı--

MEHMET KAPTAN

ÖMER(Küçükömer - TORUL) YANIKÖMER- Eşi: Seher

MEHMET KAPTAN (1824-1907)- Eşi:Emine (Ermiş)

Tahsil Hayatı ve Subay Oluşu; Hüseyin Avni ilk mektebi ve Rüştîyeyi Tirebolu'da okudu. Hüseyin Avni 1893 yılında

lise öğrenimi için çok sevdiği ve üzerinde derin izler bırakan Tirebolu'dan ayrılarak Trabzon'a gider. Devrinin sayılı okullarından olan Trabzon İdadisi (lise)'ne 95 numaralı öğrenci olarak kaydını yaptırır 2. Bu okulun beş yıllık idadi bölümünü başarıyla tamamlayarak 1898 yılında mezun olur. O günlerin en itibarlı mesleği askerliktir. Hüseyin Avni küçük yaşlardan beri askerlik mesleğine girmeyi, subay olmayı hayal ederdi. Bu hayalini gerçekleştirmek için aynı yıl Mekteb-i Harbiye'nin giriş imtihanına katılır ve kazanır.

İ. Kadri GÜVEN: Hayriye ablasının torunları şöyle diyor; Hayriye nenem derdi ki, Hüseyin Avni çocukken çok gürbüz ve güçlü bir çocuk değildi. Ancak sonradan yiğitleşti, aslan gibi bir subay oldu... Ablası Hayriye 13 yaşlarındayken Ali Efendi isimli, Gülağaç köyünden Tirebolu'da Rüштиye'de öğretmen bir şahısla evlenir. Bu şahıs öğretmen olması dolayısıyla Hüseyin Avni Beyin ilköğretiminde, ortaöğretiminde ona çok büyük faydası olur. Hüseyin Avni Tirebolu'da okumakta olduğu, ilk mektepte, Rüштиye'de başarılıdır, eniştesi Ali Efendi onunla ilgilenmekte, okuması için destek olmaktadır. Zaten onun sayesinde okur. O yıllarda idadi (lise) Trabzon'da bulunmaktaydı. O da 5 yıllık idadi (lise) öğrenimini Trabzon'da yaptı. Subay olmak istiyordu. O dönemler Türk gençlerinin çoğunun hayalimdi, subay olmak... Vatan tehlikedeydi. Ordu da görev almak, Subay olmak, Hüseyin Avni için erişilmesi gereken bir hedefti. Sonuçta Harp Okulu sınavlarına girdi ve kazandı. 1898 yılında İstanbul Pangaltı Mekteb-i Harbiyesi'ni kazandı. 1901 de Teğmen olarak mezun oldu.

Şahsi dosyasında Harbiye'ye girişini şöyle anlatır; "Komisyon-u Mahsusinde (özel komisyonda) imtihan olarak 1 Mart 1314(13 Mart 1898) tarihinde İstanbul'da Pangaltı Mekteb-i Harbiyesi'ne dahil oldum. Birinci sene 600 küsur mevcut içinde kırkıncı oldum. Üç sene bunu muhafaza ettim. 20 Kanun-u sani 316(2 Şubat 1901) tarihinde piyade mülazım-i sanisi (teğmeni) oldum. Piyadelerin otuz altıncısı idim 10." Hüseyin Avni Bey

teğmen olması devamında Balkanlar'da göreve başladı. H. Avni, Selanikli Başyazıcı ailesinden Rıza Ağa'nın kızı Huriye Hanımla evlendi. Çocuğu yoktur. O yıllarda Osmanlı subaylarının ilk tayin yeri Balkanlar olurdu. İç karışıklıkların, isyanların ve savaşların merkezi Rumeli yani Balkanlardı. Genç subaylar bu bölgede tecrübe kazanır, yetişirdi. Çete savaşı yani Hristiyan etnik gurupların, komitacılarıyla takip ve çatışma her zaman olan işlerdendi. Selanik'te göreve başlayan Teğmen Hüseyin Avni Bey'i bundan sonraki yıllarda hayatı devamlı önder bir genç komutan olarak görmekteyiz. Balkanlarda eşkıya takibi yaptı. 1904'de Selanik'te Jandarma Zabitan Mektebi tedrisatına devam ederek, Manastır Jandarma Alayı 5. Tabur Grenebe Bölük komutanı oldu. Bulgar eşkiyasını takip ve bastırmada başarılar kazandı. İttihat ve Terakki'nin 31 Mart ayaklanmasını bastırmak için oluşturduğu Hareket Ordusuna gönüllü katılarak, öncü kuvvetlerinde yer aldı. Daha sonra Balkan Savaşında başarılı görevler yaptı.

B- Hüseyin Avni Bey'in Ordu'daki Sicil Özeti, Görev Özgeçmişi;

Mülazım-1 sani (Teğmen) Nasbı- 2 Kanun-u sani 316 (Ocak 1901) tarihinde mektebden nes'etle 3. Ordu'ya tefrik edilmiştir. 1 Şubat 316 (14 Şubat 1901) tarihinde Selanik Redif Fıkrası açığına. 28 Teşrin-i evvel 317 tarihinde (9 Kasım 1901) 3. Ordu Redif 42. Menlik Taburu'nun 2. Bölüğüne yerleştirilmiştir. Mülazım-ı evvel: Nasbı- 16 Kanun-u evvel 319 (29 Aralık 1903) tarihinde 3. Ordu Redif 120. Alay'ın 4. İpek Taburu'nun 4. Bölüğüne Mülazım-1 evvel nasb olunmuştur. 30 Kanun-u sani 320 (12 Şubat 1905) tarihinde Selanik Jandarma Alayı'nın Serfice Taburunun 5. Bölüğüne nakl edilmiştir. Yüzbaşı: Nasb-1 17 Haziran 323 (30 Haziran 1907) tarihinde Manastır Jandarma Alayı'nın 5. Taburunun Granebe Bölük Kumandanlığına Yüzbaşı nasb olunmuştur. 20 Kanun-u sani 324 (2 Şubat 1909) tarihinde 3. Ordu Nizamiye açığına

çıkarılmıştır. 21 Mayıs 325 (3 Haziran 1910) Üçüncü Ordu Nizamiye 22. Alay'ın 2. Taburuna misafir kaydıyla yerleştirilerek Kasımpaşa Jandarma Bölüğüyle Dersaadet Efradı Cedide Mektebi Kumandanlığına nakledilmiştir. 16 Kanun-u sani 327 (29 Ocak 1911) tarihinde Harita Komisyonu'nun istikşaf kısmına rütbesiyle 11 Teşrin-i evvel 328 (24 Ekim 1912) tarihinde muvakkaten Nevşehir Alayı'nın Ürgüp Taburuna tayin edilmiştir. 330 (1914) senesi seferberliğinden dolayı 3 ncü Ordu Menzil İdare Heyeti Mülhaklığına memur edilmiştir. Kolağası/Kıdemli Yzb.: Nasb- 25 Mayıs 332 (7 Haziran 1916) Milo Müfrezesi 2. Alay Kumandanlığına memur edildiği 3. Ordu Kumandan Vekaletinin 9 Kanun-u sani 331 (22 Ocak 1916) tarih ve 4441 numrolu tahriratına merbut cetvelden anlaşılmıştır. 8/10449 muharebatta sebk-i hizmed ve hasene ve fedekaranesine binaen üç sene seferi kıdem zammına 25 Mayıs 332 (7 Haziran 1916) 'dan mutaber olmak üzere 30 Mayıs 332 (12 Haziran 1916) de irade-i seniyye şerefsudur buyurulmuştur. 8/2917 25 Mayıs 332 (7 Haziran 1916) tarihinin ertesi gününden itibaren kıdemli Yüzbaşı olmuştur. 3/7093. Mumaileyh, 153. Alay 3. Tabur Kumandanlığında müstahdem bulunduğu 49. Kafkas Fırkası Kumandanlığının 7/9/32 (20.9.1916) tarihli tahriratına rabt edilen cetvelden anlaşılmıştır 8/9601. Binbaşı: Nasb-1 1 Eylül 332 (14 Eylül 1916)-1 Eylül 332 tarihinden itibaren Binbaşı nasb edilmiştir. 8/6274. Mumaileyhin, Harita Heyetine iadesi için vazife-i haliyesi intizamına müsaid olmadığı 3.ncü Ordu Kumandanlığının 23 Kanun-u evvel 332 (5 Ocak 1917) tarihli telgrafında bildirilmiştir. 2/6680 Avusturya-Macaristan Hükümeti tarafından ikinci sınıf Meziyet-i Askeri Salip nişanıyla taltif olduğu. 8/1670. Kafkas Muharebatından dolayı muharebe Gümüş Liyakat maddesiyle ile taltifi hakkında 11 Mayıs 334 (11 Mayıs 1918) tarihinde irade-i seniyye şerefsüdür buyurulmuştur. 8/5079 mülga(lağvedilmiş) 49. Firka Hücum Taburu Kumandanlığına müstahdem olan mumaileyh, 110. Alay Kumandanlığına ve-

kaletine tayini tensib kılınmıştır. 2/485718 Eylül 1333 (18 Eylül 1917)-17/5/1335 (17.5.1919) tarihinde Atina (Pazar) Ahz-ı asker Şubesi Riyasetine tayin edilmiştir. 18/2/1336'da (18.2.1920) Giresun Ahz-ı asker Şubesi Riyasetine tayin kılınmıştır.

Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in Kendi Kaleminden Ordudaki Görev Özgeçmişi

Mekteb-i Harbiye birinci sınıftan itibaren her sınıf ve rütbeye duhulü neş'et nasb ve tayin tarihi: İdadi-i askeri (askeri lise) tahsili görmedim. Komisyon-u Mahsusı'nde (özel komisyonda) imtihan olarak 1 Mart 1314 (13 Mart 1898) tarihinde İstanbul'da Pangaltı Mekteb-i Harbiyesi'ne dahil oldum. Birinci sene imtihanında 600 küsur mevcut içinde kırkinci oldum. Üç sene bunu muhafaza ettim. 20 Kanun-u sani 316 (2 Şubat 1901) tarihinde piyade mülazım-ı sanisi (teğmeni) oldum. Piyadelerin otuz altıncısı idim. 16 Kanun-u evvel 1319 (29 Aralık 1903) tarihinde mülazım-1 evvel (üsteğmen) 17 Haziran 323 (30 Haziran 1907) tarihinde yüzbaşı, 1 Eylül 332 (14 Eylül 1916) tarihinde binbaşı oldum.

Her sınıf ve rütbede nail olduğu mükafatın tarihi, cinsi ve münhasıran esbabı ve mükafat verenlerin kimler olduğu: 24 Kanun-u evvel 1319 (6 Ocak 1904) tarihinde Demirhisar, Menlik, Petriç taraflarında Bulgar eşkiyasının takip ve tenkilinde (uzaklaştırılmasında) sebkat (geçen) eden hizmetime mükafaten Siroz (Serez) Fırkası Kumandanı Müşir (Mareşal) İbrahim Paşa'nın inhası üzerine Dördüncü Rütbeden Mecidi nişanıyla taltif edildim. 28 Haziran 332 (11 Temmuz 1916) tarihinde Çoruh Müfrezesi muharebelerindeki hizmetime mükafeten Vehip Paşa'nın inhası üzerine kidemime üç sene zam edildi (yükseltildi). Kanun-u sani 332 (Ocak 1917) tarihinde Avusturya Hükümeti üçüncü rütbeden Meziyet-i Askeriye nişanı gönderdi. Mart 333 (Mart 1917) tarihinde İkinci Kafkas

Kolordusu Kumandanı Fevzi Paşa Hazretleri kırmızı kurdeleli harp madalyası verdi.

Her sınıf ve rütbede duçar olduğu mücazatın (uğradığı ceza) tarihi, cinsi ve esbabı ve hükm edenlerin kimler olduğu: İpek'de dört ay zabıtana maaş verilmediğinden dolayı telgraf-haneyi işgal eden zabitanın Öneyağı olduğundan Metroviçe Divan-ı Harbince Kanun-u evvel 320 (Aralık 1904) tarihinde 15 gün hapse mahkûm oldum. Grenebe'de takib-i eşkiyada bir zabiti tehdit ettiğimden Nasliç Divan-ı Harbince Teşrin-i evvel 321 (Ekim 1905) tarihinde bir hafta habse mahkûm oldum. Üç cezada mülazım-1 evvel rütbesinde iken vaki olmuştur.

Ne müddet... Hayat-1 askeriyesinde kaç kıt'ada kaç cins hizmette ne müddetle bulunduğu ve nerelerde... Bunların yalnız tarihleri, müddetleri ve kıta hizmetleri ve Yerleri tasrih(bildirme) edilmek üzere, beyan: Mekteb-i Harbiye'den neş'etle (çıkararak) Üçüncü Ordu açığına tayin oldum. Şubat 1316 (Şubat 1901) tarihinde Selanik'te Redif Fırkası Erkan-ı Harbiye Kalem-i'nde istihdam ve Ağustos 317 (Ağustos 1901) tarihinde Denizli Redif Livası Kalem-i'nde istihdam edildim. Şubat 317 (Şubat 1902) tarihinde Siroz Redif Alayı'na mensup Menlik Redif Taburu'nun İkinci Bölük Mülazım-ı saniliği'ne tayin edildim. 318 (1902) senesi Demirhisar'da hal-isukunette ve 319 (1903) senesi Perid, Malis, Bedes balkanlarında takib-i eşkiyada geçirdim. 16 Kanun-u evvel 319 (29 Aralık 1903) tarihinde Mülazım-1 Evvel oldum. İkinci sınıf Redif Göze Alayının Dördüncü (okunamadı) Taburu'nun Dördüncü Bölük Kumandanlığı'na tayin edildim. Şubat 319 (Şubat 1904) tarihinde Üsküb'e gittim. Kanun-u evvel 320 (Aralık 1904) tarihinde Selanik'te Jandarma Zabitan Mektebinin üçüncü devre-i tedrisine iştirak ettim. Şubat 320 (Şubat 1907) tarihinde Serfice Jandarma Taburu'nun Dördüncü Grenebe Bölüğü, Mülazım-1 evvelliğine tayin olunarak gittim. 17 Haziran 323 (30 Haziran 1907) tarihinde aynı bölüğe Yüzbaşı oldum. 1 Şubat 324 (14 Şubat 1909) tarihinde jandarmadan istifa ederek nizamiyeye geçmek üzere

Selanik'e gelmişken Hareket Ordusu'nun İstanbul'a hareketi üzerine Nisan 325 (Nisan 1909) tarihinde Hareket Ordusu'yla İstanbul'a duhul ve Jandarma'ya geçerek Kasımpaşa Jandarma Bölük Komutanı oldum. Ağustos 325 (Ağustos 1909) tarihinde Yıldız'da Efrad-ı Cedde Mektebi Dördüncü Bölük Kumandanı ile becayiş ettim. Mart 326 (Mart 1910) tarihinde İzmit Jandarma Bölük Kumandanlığı'na naklettim.

Şubat 327 (Şubat 1912) tarihinde jandarmalıktan istifa ederek Harbiye Nezareti'ne Erkan-ı Harbiye Nezareti'ne Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Harita Şubesi İstikşaf kısmına memur oldum. Teşrin-i evvel 328 (Ekim 1912) İstikşaf kısmına memur oldum. Teşrin-i evvel 328 (Ekim 1912) tarihinde Balkan Muharebesi'ne iştirakle Çatalca'da Sekizinci Alay'ın İkinci Taburu'nun 4. Bölüğünde ve Altıncı Alay'ın Birinci Taburu'nun Birinci Bölük Kumandanlığı'nda bulundum. Mayıs 329 (Mayıs 1913) tarihinde tekrar Harita Heyeti'ne iltihak ettim. Ağustos 330 (Ağustos 1914) tarihinde Harb-i Umumi'de Üçüncü Ordu Menzil Müfettişliği İdare Mülhaklığı'na (emir subayı yardımcılığı) tayin edildim. 26 Teşrin-i evvel 330 (8 Kasım 1914) tarihinde Erzurum'da Bahattin Şakir Bey'in Teşkilat-ı Mahsusa'sına tayin edilerek Tavusker Taburu Kumandanı oldum. Tavusker, Oltu, Çatak taraflarında bulundum. 18 Nisan 331 (1 Mayıs 1915) tarihinde Milo Müfrezesi'ne mensup Ergenis Müfrezesi Kumandanı ve müfrezenin ikinci alayı kumandanı oldum. Ergenis, Yusufeli, Tortum, (okunamadı) Koçun Boğazı, Başkurt Deresi, Kop, Masat, Maden Hanlan, Ahsunklar Hanları taraflarında bulundum. Kanun-u sani 331 (Ocak 1916) tarihinde müfreze, Çoruh Müfrezesi namını aldı. 1 Eylül 332 (1 Eylül 1916) tarihinde Binbaşı oldum. Kafkas Kıtaatı'nın istihale uğraması (değişimi) ve tasgiri (küçültülmesi) üzerine 49. Firkaya mensup 153. Alay 3. Tabur Kumandanlığı'na tayin edildim. 1 Kanun-u evvel 332 (14 Aralık 1916) tarihinde mezkur fırkanın hücum taburu kumandanı olarak Ağvanis, Melikköy, Güzeltepe taraflarında bulundum. 1 Haziran 333 (1 Haziran 1917) ta-

rihinde 9. Fırkaya mensup Hücüm Alay Kumandanı olarak İkisivriler'de bulundum. 20 Ağustos 333 (20 Ağustos 1917) tarihinde Harşit'teki 110. Alay Kumandanlığı Vekaleti'ne tayin ile Harşit Cephesi'nde bulundum. 10 Şubat 334 (10 Şubat 1918) tarihinde Kafkas ileri harekâtına iştirakle Trabzon'a dahil oldum. Bir hafta mevki kumandanlığı yaptım; Batum civarında bulundum. 10 Nisan 334 (10 Nisan 1918) tarihinde müstakilen 123. Alay Kumandanlığı'na tayin edilerek Ardahan'da ve Kars'ta ve Çıldır ve Ahilkelek'te bulundum. Bilahire Üçüncü Firka'nın Sekizinci Alay Kumandanlığı'nda bulundum. 1 Kanun-u sani 335 (1 Ocak 1919) tarihinde mütareke üzerine Sekizinci Alay Kumandanlığı'ndan istifa ederek Dersaadet'te Harita Heyeti'ne gittim. İstanbul'daki tezezbübden mütenebbih (karışıklıktan ders alarak) olarak memleketim taraflarında bir vazife aramaya mecbur oldum. Mayıs 335 (Mayıs 1919) tarihinde Harbiye Nezareti'nce Atina (Pazar) Ahz-ı asker Şube Riyaseti'ne ve 20 Eylal 335 (20 Eylal 1919) tarihinde 15. Kolordu'ca da Rize Ahz-1 Asker Sube Riyaseti'ne tayin edildim. 1 Kanun-u sani 336 (1 Ocak 1920) tarihinde Giresun Ahz-ı Asker Sube Riyaseti'ne naklettim. Kanun-u sani 337 (Ocak 1921) tarihinde Giresun'da müteşekkil Nizamiye Alayı Kumandanlığı'na tayin edildim. "Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Başkanlığı Arşivindeki (P.316-36) şahsi dosyasında bulunan otobiyografisi."

Bulunduğu Muharebelerin bidayet (başlama) ve nihayet tarihleri, mıntıkaları, memur olduğu muharebe vezaifi, muharebelerin cinsi, muhtasar icrası ve neticesi hangi kıta dahilinde bulunduğunu ve bir derecede mafevk (üst rütbede) amirinin kim olduğu: 1 Mart 319 (14 Mart 1903) dan 1 Teşrin-i evvel 319 (14 Ekim 1913) tarihine kadar Menlik Redif Taburu ile Menlik",³ Petric,⁴ Demirhisar taraflarında Bulgar eşkiya-

3 Menlik: Osmanlı döneminde Serez Sancağı'nda bir kasaba. Halen Bulgaristan toprakları içinde.

4 Petriç: Bulgaristan'ın güney batısında, Yunanistan hududunda bir

sının takip ve tenkilinde (uzaklaştırılmasında) bulundum. Kumandanım Panaretlili (?) (Pinareskili olmalı) Binbaşı Ali Rıza Bey'di. Granebe Jandarma Bölüğü'nde Mülazım-ı evvel iken Haziran 321 (Haziran 1905) tarihinde 10 neferlik Jandarma kuvvetiyle 100 kişilik bir Yunan çetesini mukabele ve tard ettim (uzaklaştırdım). Kumandanım o zaman Binbaşı iken elyevm (bugün) jandarma miralaylığından (albay) mütekaid (emekli) Menlikli Tayyar Bey idi. Teşrin-i evvel 328 (Ekim 1912) den Mart 329 (Mart 1913) tarihine kadar Sekizinci Alay'la Çatalca'nın Bahşayış tarafında bulundum. Kumandanım o zaman Kaymakam (Yarbay) olan Halil Nasır Bey idi. Mart 329 (Mart 1913)dan Mayıs 329 (Mayıs 1913) tarihine kadar Altıncı Alay'ın Yedinci Taburu'nun Birinci Bölük Kumandanlığı'nda bulundum. Murad Bey Tepesi'nin şimalindeki (kuzeyindeki) tepeye ve Lahnaköy tarafına bir taarruz yaptık. Kumandanım Tabur kumandanı Binbaşı Hüseyin Avni Bey idi.

Harb-i Umumide Tavasker Taburu'yla 12 Kanun-u evvel 330 (25 aralık 1914) Pancirot karyesindeki (köyündeki) bir taburluk Rus kuvvetine taarruz ettim ve imha ettim. Kızılkep tarafında bir keşif taarruzu yaptım. Kumandanım Teşkilat-ı Mahsusa Reisi Bahaddin Şakir Bey idi. 27 Kanun-u evvel 330 (9 Ocak 1915) da Çatak, Nurşin arasındaki sirtta Ruslara karşı övgüye değer muharebeler yaptım. Kumandanım Otuzuncu Fırka Kumandan Vekili Kaymakam Tevfik Bey idi. 18 Nisan 331 (1 Mayıs 1915) den 1 Kanun-u sani 331 (14 Ocak 1916) tarihine kadar Ergenîs mıntıkasında Ruslarla pek şedit (şiddetli) muharebeler yaptım. 11 Mayıs 331 (24 Mayıs 1915) tarihinde Ergenîs Kariyesi'ne olan şiddetli bir Rus taarruzunu defettim.

27 Mayıs 331 (10 Temmuz 1915)'de Ruslar Kolik, İncat, Ergenîs tepelerine şedit taarruz icra ederken Kolik sırtın-

dan maadasında (diğerlerinde) Rus taarruzunu defettimse de ma'teessüf Kolik sırtları Ruslar tarafından işgal edildi. İki gün sonra mukabil taarruzla Kolik sırtını yine zapteddim. Bu müsademelerde bin kadar zayıat verdirdim. İki mitralyoz ile hayvanlarını iğtinam ettim (ele geçirdim). Kumandanım Milo Müfreze Kumandanı Halid Bey idi. 331(1915) senesi nihayetlerindeki ric'at esnasında (geri çekilme esnasında) Tortum'un Gince (?) sırtında 18 Kanun-u sani 331 (31 Ocak 1916) tarihinde Ruslar'la şedit muharebeler yaptım. Ruslara 1500 zayıat verdirdim. Kumandanım Çoruh Müfrezesi Kumandanı Halit Bey idi. Nisan 332 (Nisan 1916) tarihlerindeki Bayburt civarındaki Kop muharebelerinde Ruslarla göğüs göğse harb ettim. Kumandanım Çoruh Müfrezesi Kumandanı Halid Bey ve 10 ncu Fırka Komutanı Miralay Selahattin Bey idi. Haziran 332 (Haziran 1916) tarihinde Masat Boğazında Masat Hanlarında Ruslarla pençeleşircesine harb ettim. Kumandanım Çoruh Müfrezesi Kumandanı Halid Bey ve 10. Fırka Kumandanı Miralay Selahattin Bey idi. 1 Temmuz 332 (14 Temmuz 1916) tarihinde Ahsunk Hanlarında göğüs göğse harb ettim. Kumandanım elyevm meb'us bulunan 3. Kolordu Kumandanı Miralay Selahattin Bey idi. Temmuz 333 (Temmuz 1917) tarihinde ikiserviler de Rus baskınlarını bila hadise (hadisesiz) def ettirdim. Kumandanım 9 ncu Fırka Kumandanı Rüştü Paşa Hazretleri idi. 7 Nisan 1334 (7 Nisan 1918) tarihinde Batum'un cenubundaki (güneyindeki) halçevari sırtlarıyla, Erge tabyesini zaptettim. Kumandanım 37. Fırka Kumandanı Miralay (Albay) Kazım Beyl idi. 22 Nisan 334 (22 Nisan 1918) tarihinde 123 ncü Alay ile Kars civarında Çamçavuş, Melikköy'ü işgal ettim. 24/25 Nisan 334 (24/25 Nisan 1918) gecesi Melikköy'ünden şimendifer hattına ve Çamçavuş'tan mezra sırtlarına baskın ve taarruz yaptım. Kumandanım Kafkas Grubu Kumandanı Şevki Paşa Hazretleri idi. 20 Mayıs 334 (20 Mayıs 1918) tarihinde Çıldır'da Karzak Karye'sinde Ermeni kuvvetlerine taarruz ettim ve mahvettim. Kumandanım Şevki Paşa Hazretleri

idi. 31 Mayıs 334 (31 Mayıs 1918) tarihinde taarruza geçtik. 1 Haziran tarihinde Ermeni ve Gürcü iki alayı ile şiddetli muharebelerden sonra Ahılkelek'i işgal ettim. Kumandanım Şevki Paşa Hazretleri idi. 9 Haziran 334 (9 Haziran 1918)'de Gümrü ve Ahılkelek arasındaki sahada tahşid (toplanan) Ermeni kuvvetleri üzerine taaruzla kısm-ı azamını (büyük bir kısmını) imha ettim ve Şevki Paşa Hazretlerinden teşekkür telgrafı aldım.

Peder valide hemşire zevce namıyla kimlere malik olduğu neleri var ve işleri, vazife ve meşguliyetleri varsa müddet ve bulundukları mahallerin münhasıran beyanı: Babam ölmüştür. Anam sağdır. 72 yaşındadır. Dul bir kız kardeşim vardır. Kocasının tarlalarını ekip biçerek ta'yiş (iaşe, geçim) eder. 26 yaşında bir zevcem vardır. Çoluk çocuğum yoktur. Bunların hiçbirisinin geliri, maaşları, vezaifeleri yoktur. Kız kardeşim Tirebolu'da, anam ve zevcem Giresun'dadır.

Kaç lisan, ne derece hangi fen ilmiyle ihtisası vardır? Eser ve ihtirai, orduda ve veya ordu haricinde hangi vazife ve hizmet istihdamı arzu eder yoksa serbest kalmak hususi mesgul olmak mı ister? Biraz Fransızca ifade-i meram edebilirim. Fakat kitabet edemem. Türkoloji ile meşgul oluyorum. Trabzon vilayetinin etnografi ve tarihi hakkında 24 sahifelik ufak bir eserim vardır. Mamafih askerim.

42. Alay Kumandanı
Binbaşı Hüseyin Avni
(imza)
(KKK Dosyasından)⁵

5 Yukarıdaki belgelerin suretleri tarafıma, Giresun Askerlik Şubesi'nden, bizzat Başkanı olan Yarbay Nihat Demirci tarafından verilmiştir (4 Nisan 2006)

C- Milli Mücadele öncesi Görevleri

Askerlik Hayatı; O yıllarda Osmanlı Devleti'nin en sorunlu yeri, iç ayaklanmaların, eşiyağın merkezi Balkanlardı. Dolayısıyla genç subayların ilk hizmet yerleri bu bölgede olurdu. Harbiye'den mezun olan Teğmen H. Avni Bey'de 14 Şubat 1901 tarihinde Selanik'te, Üçüncü Ordu 17. Redir Fırkası erkan-ı harbiye kaleminde göreve başladı. Hüseyin Avni Bey'in askerlik görev anlayışına masa başı görevinin uygun düşmeyeceği, pasif görev olduğu açıktır. Ancak bu görevlerde de öğrenceği çok şeyler vardır. 9 Kasım 1901 tarihinde 3. Ordu 42. Redif Alayı 4. Menlik Taburunun 2. Bölüğüne atandı.⁶

Balkanlarda Eşkiya Takibi; 14 Mart 1903'ten 14 Ekim 1903 tarihine kadar Menlik Redif Taburu ile Menlik, Petriç, Demirhisar? Valovişte, Perid, Malis ve Bedes taraflarında Bulgar eşkiyasının takip ve bastırılması için harekâtlar düzenledi. Bu görevdeki üstün başarılarından dolayı kumandanı Binbaşı Ali Rıza Bey'in takdirlerini kazandı. Aynı zamanda Bulgar eşkiyasının takip ve bastırılmasında geçen hizmetlerinden dolayı da Serez Fırkası Kumandanı Müşir İbrahim Paşa'nın teklifi üzerine 6 Ocak 1904 tarihinde dördüncü dereceden Mecidi nişanı ile onure edilerek mükafatlandırıldı. Hüseyin Avni Bey, 16 Kanun-u evvel 1904'te 3. Ordu Redif 120. Alayının 4. İpek Taburunun 4. Bölüğüne tayin edildi.

Genç Teğmen Hüseyin Avni Bey'in devamlı aktif görevler aldığı ve eşkiya takibi sonucu birlikleri ile sıcak çatışmalara girdiği ve başarı kazandığı anlaşılmaktadır. Üstelik bölge Devletin sürekli gerilediği, etnik ayaklanmacılar karşısında batılı devletlerin de baskı ve desteği karşısında, toprak ve idari kayıplara uğradığı yerlerdir.

Jandarma sınıfına geçiş; Aralık 1904 tarihinde sınıf değiştirmek için Selanik'teki Jandarma Zabitan Mektebi'nin

6 Osmanlı döneminde Selanik Vilayeti'nin Serez Sancağında bir kaza merkezi. Şimdi Yunanistan'da. Yeni adı Siderikastron

üçüncü devre kursuna iştirak etti. Başarılı olarak Jandarma sınıfına geçti. 12 Şubat 1905 tarihinde Selanik Jandarma Alayının Serfice Taburunun 5. Grenebe Bölüğüne nakledildi. Hüseyin Avni Bey, Grenebe Jandarma Bölüğünde mülazım-i evvel rütbesiyle Yunan çetelerine karşı savaşırken, Haziran 1905 tarihinde 10 neferlik bir jandarma kuvvetiyle 100 kişilik bir Yunan çetesini imha ederek askerlik hayatının büyük zaferlerinden birini kazandı. Bu başarısından dolayı kumandanı Binbaşı Memlikli Tayyar Bey tarafından takdir edildi ve mükafatlandırıldı. 30 Haziran 1907 tarihinde yüzbaşı olan Hüseyin Avni Bey, Manyas Jandarma Alayının 5. Taburunun Grenebe Bölük kumandanlığına atandı.⁷ 14 Subat 1909 tarihinde ise alay kumandanı ile aralarında meydana gelen bir tartışmadan dolayı jandarma kadrosundan istifa ederek nizamîye geçti. 3. Ordu Nizamiye 22. Alayının 2. Taburuna misafir olarak yerleşti. Burada Bekir Bey adında bir subayla aralarında meydana gelen düello meselesinden dolayı Manastır'da ki Kırmızı Kışla'da mevkufen kaldı. Daha sonra dosyasının Selanik Divan-1 Harbî'ne gönderilmesi üzerine tutuksuz olarak Selanik'e gitti. Memleket siyasi olaylarla çalkalanıyordu. İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından meşrutiyeti korumak üzere İstanbul'a getirtilerek Taşkışla'ya yerleştirilen avcı taburları, tarihe 31 Mart Olayı adıyla geçen ayaklanmayı yaptılar. 31 Mart (13 Nisan 1909) Olayının patlak vermesi üzerine, bu olayları bastırmak amacıyla teşekkül eden ve komutanlığını Mahmut Sevket Paşa'nın yaptığı Hareket Ordusu Selanik'ten İstanbul'a gitmek üzere hazırlıklarına başladı (Hacıfettahoğlu, s.19)

Hüseyin Avni Bey'de jandarmadaki eski arkadaşları ile birlikte Hareket Ordusu' na gönüllü olarak katılarak, bu ordunun öncü kuvvetini oluşturdular.

7 KKK Şahsi dosyasındaki biyografi

Hüseyin Avni Bey'in Harekât Ordusuyla ayaklanmanın bastırılmasında başarılı görevler yaptığı anlaşılmaktadır. Çünkü tekrar Jandarma sınıfına geçmiştir.

Hareket Ordusu ile Selanik'ten İstanbul'a gelen Hüseyin Avni Bey, Nisan 1909 da Kasımpaşa Jandarma Bölük Kumanda'nı oldu. Kanlı bir ayaklanma geçirmiş olan İstanbul'da önemli bir bölgesinde asayişin başına Yüzbaşı H. Avni Bey'in getirilmesi dikkat çekmektedir. Meydana gelen olaylardan anlaşılacağı üzere Hüseyin Avni Bey aynı zamanda yanlışlığa tahammül edemeyen, aksi micazlıdır. Delikanlı tarafı vardır, tartışmalardan kaçınmaz, doğru gördüğünü çekinmeden savunur. İşte risk alabilen lider tipi... Ağustos 1909'da Der-saadet Efrat-1 Cedide Mektebi Dördüncü Bölük komutanı ile kavga etti. Buradan Mart 1910 tarihinde İzmit Jandarma Bölük Komutanlığı'na tayin edildi. 29 Ocak 1912 tarihinde Harbiye Nezareti Harita Komisyonu'na rütbesiyle atandı.

II- 1. Dünya Savaşı'nda H. Avni Alparslan

Hüseyin Avni Alparslan Harşit Cephesinde

H. Avni Alparslan'ı, (1 Haziran 1917) 9 ncü Fırkaya bağlı Hücüm Alayı Kumandanı olarak İkisivriler muharebelerine katılan Binbaşı Hüseyin Avni Bey'i 20 Ağustos 1917 tarihinde kendi memleketi olan Harşit Cephesinde 110 uncu Alay Kumandanlığı vekâletinde görüyoruz. Hüseyin Avni Alparslan bu savaşta Alayı ile beraber kahramanca savaştı başarılar gösterdi.

2. Bölüm

ALPARSLAN GRUBU

I. Karadeniz'in Kurtuluşu, Kafkas İleri Harekâtı ve Mütareke

1917'de ihtilalciler Moskova'yı ele geçirip Çarlık yıkılınca, Erzincan Antlaşması imzalandı. Rusya'dan gelen gemiler böl-gemizde Görele'ye geliyor ve askerlerini Rusya'ya götürüyordu. Sahile biriken binlerce Rus askeri bağırıyor, yüksek ve garip bir ses uğultusu ta uzaklardan duyuluyordu. Bolşevik yanlısı askerler gemilerle gidiyordu. Gemilere binmek için izdiham oluyor askerler birbirlerini eziyordu. Ancak Rus Ordusunun Çarlık yanlısı subayları, erleri ve Ermeniler kaldılar. Onlarda bunun bedelini, Ordumuzun karşı saldırısıyla ödediler. Rus ve Ermenileri kovalayan öncü kuvvetler arasında, yaralı bacağı ile Topal Osman Ağa ve adamları en önlerde Batum'a ulaştı. Erzincan, Bayburt, Tortum, Erzurum, Batum, Kars kurtarıldı. Karşımızda savaşıyan Ermeni kuvvetleriydi. Ruslar olmayınca tutunamadılar. Kafkas ordumuz ileri bir harekâtla hemen tüm Azerbaycan'ı ele geçirdi. Hüseyin Avni (ALPARSLAN) bu savaşlarda önemli görevler gerçekleştirdi.

Çarlık Rusya'da Bolşevik ihtilâli'nin olması (Ekim 1917) sebebiyle Kafkas Cephesinde Ruslar ile yaptığımız savaş sona ermiş ve Bolşevik Rusya ile 18 Aralık 1917 tarihinde Erzincan Mütarekesi imzalanmıştı. Rus askeri birlikleri Mütareke şartlarına uygun olarak cephelerden çekilmiş ancak, Ermeni kuvvetleri boşaltılan bölgelerde işgal ve mezalimlerini sürdürmeye devam ediyorlardı. Bunun üzerine işgal edilen toprakları

kurtarmak üzere Ordumuz Kafkas İleri Harekâtına başladı. Rusya'da Ekim 1917 İhtilalinin olması, zaten iç huzursuzluk yaşayan Rus ordusu da disiplini iyice bozdu. Karışıklığında etkisiyle Nisan 1917'de savaş eski şiddetini kaybetmiştir. Rus askerleri cephede yer yer beyaz bayrak açarak yakında barış olacak diye askerlerimize bağrışıyorlardı. Ancak Rus donanması 21 Nisan'da Giresun ve Ordu'yu bombardıman etti. Rus muhrip ve gemileri, geceleri ışıldaklarla işaret vererek, daha evvel getirdikleri ve diğer Rum ve Ermeni çetelerini alıp kaçırıyorlardı. Buna engel olmaya çalışan sahil gözetleme kuvvetlerimizi de bombalıyorlardı. 10 Şubat 1918 tarihinde bu harekâta katılan Hüseyin Avni Bey birliğinin başında Harşit'tan Trabzon istikametine doğru ilerlemeye başladı. Birliklerimiz tarafından 14 Şubat 1918 tarihinde Eynesil, 15 Şubat Vakfikebir ve 17 Şubat'ta Akçaabat düşmandan geri alındı. 24 Şubat 1918 Pazar günü ise Trabzon işgalden kurtarıldı. Trabzon Mevki Kumandanlığına Hüseyin Avni Bey getirildi. Ancak bu görevi kısa sürdü. Hüseyin Avni Bey, 30 Mart 1918'de 123. Piyade Alayının başında Trabzon'dan Batum istikametine hareket etti. 2 Nisan 1918 günü birlikleriyle Mapavri'ye (Çayeli) girdi. Bu arada 37. Kafkas tümeni ise 28 Mart 1918'de Artvin'i, 30 Mart 1918 günü de Ardanuç'u zaptetmişti. 3 Mart 1928 tarihinde Osmanlı Hükümeti ile Bolşevik Rusya arasında Brest-Ltovsk Anlaşması imzalanmıştı. Bu anlaşmaya göre 1878 yılında (93 Harbi) elimizden çıkmış olan yerlerin (Batum, Kars, Ardahan, Artvin gibi) halkın oyu alınmak şartıyla Türkiye'ye geri verilmesi kabul ediliyordu. Anlaşma gereği yapılan halk oylamasında üç sancak ahalisi de %100'e yakın bir ekseriyetle anavatana kavuşma arzusunı ortaya koymuştu. Bunun üzerine ordularımıza gerekli talimat verilmiş ve harekât başlamıştı.

Kafkas İleri Harekâtı ve Mütareke, 1. Kafkas Kolordusu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa komutasındaki birlikler Erzincan-Erzurum hattından, 2. Kafkas Kolordusu Kumandanı

Yakup Şevki Paşa emrindeki birlikler ise Trabzon-Bayburt hat-tından ilerlemeye başladılar. Hüseyin Avni Bey, 10 Nisan 1918 tarihinde 2. Kafkas Kolordusu emrinde bulunan müstakil 123 ncü Alay Kumandanlığına 110. Alay Komutan Vekilliği de uh-desinde kalmak üzere tayin edildi. Kafkas lleri Harekâtında Ardahan, Kars, Çıldır ve Ahılkelek'te görev yaptı. Bölgedeki milisleri teşkilâtlandırdı. Mahalli hükümetlerin kurulma-sına öncülük etti. Genel Kurmay Başkanlığının yayınladığı Kafkas Cephesiyle ilgili eserde konuyla ilgili şu bilgiler yer alıyor: Arhavi'deki 123. Piyade Alay'na (iki taburlu) iki maki-neli tüfek ve bir dağ top takımı ile 110. Kafkas Alay Komutanı Vekili Binbaşı Hüseyin Avni Bey Komutasında Ardahan'a git-mesi emri verildi. 123. Alay (Ardahan Müfrezesi) komutanı, grup emrinde olarak bölgedeki milisleri teşkilâtlandırarak ve Ardahan 'da hakimiyet tesis edecek. Buralardaki muharebe-lerde kazandığı başarılar üzerine Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası ile taltif edilen Hüseyin Avni Bey, 3. Fırkanın 8. Alay Kumandanlığına getirildi. Hüseyin Avni Bey'in Kafkas Cephesindeki diğer başarılarını da yine kendi kaleminden aktaralım: Temmuz 333 (1917) tarihinde İkisivril'er'de Rus baskılarını bilâ hadise (hadisesiz) def ettirdim. Kumandanım 9'uncu Fırka Kumandanı Rüştü Paşa Hazretleri idi. 7 Nisan 1918 tarihinde Batum'un güneyindeki, Halveçari sırtlarıyla Erge tabyasını zabtettim. Kumandanım 37. Fırka Kumandanı Miralay (Albay) Kâzım Bey (Kâzım Özalp) idi. 20 Mayıs 1918 tarihinde Çıldırda Karzak Kaiyesi'ndeki Ermeni kuvvetle-rine taarruz ettim ve mahvettim. Kumandanım Şevki Paşa Hazretleri idi⁸ (Hacıfettahoğlu, s. 30).

8 Yakup Şevki Paşa (Orgeneral Yakup Şevki Subaşı); (1876-Aralık 1939): Birinci Dünya Harbi'nde ve Milli Mücadele'de görev değerli komutan-larımızdandır. 2. Kafkas Kolordusu Kumandanlığı döneminde müstakil 123 ncü Alay Kumandanı Binbaşı Hüseyin Avni Bey bağlı olarak Kaf-kas Harekâtında görev yapmıştı...

Alay Komutanı olarak Ahıska, Ahılkelek ve Gümrü bölgesinde görev yapıyor, düşmanla mücadelenin yanında yerli halkı teşkilâtlandırarak kendilerini savunur hale getirmek için çalışıyordu. Ermeni ve Gürcülerin iki alayı ile şiddetli muharebelerden sonra Ahikelek'i işgal ettim. 34 Kumandanım Şevki Paşa hazretleri idi. 9 Haziran 334 (9 Haziran 1918)'de Gümrü ile Ahılkelek arasındaki sahada tahşid (toplanan) Ermeni kuvvetleri üzerine taarruzla kısm-ı azamini imha ettim ve Şevki Paşa hazretlerinden teşekkür telgrafi aldım. Ordumuz karargâhı Bakü'de olmak üzere bütün Azerbaycan'ı ele geçirmiş ve Dağıstan'da Petroskaya'ya taarruz ediyordu. Mütarekenin ağır şartlarına uymak zorunda kalan birliklerimiz; 1918'in Aralık başlarında, Hüseyin Avni Bey'in birliklerinin bulunduğu Ahıska, Ahılkelek ve Gümrü'yü, 20 gün sonra ise bütün Elviye-i Selase'yi tahliye etti. 24 Aralık 1918 tarihinde 1914 yılındaki hudutlarımızın gerisine çekilmiş olduk. (Binbaşı Hüseyin Avni Beyin Özgeçmişinden uyarlanmıştır.)

II. Alparslan Grubunu Oluşturan Gelişmeler

A-Mondros Mütarekesi Sonrası Gelişmelerin Giresun Türkleri Üzerindeki Etkileri

30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi, müttefiklere, çıkarlarının tehlikede olduğu her yerde duruma müdahale etme hakkını veriyordu. (7. madde) Bu hüküm, bir yandan müttefiklerin müdahale etmelerini sağlamak üzere Hristiyan nüfusun, diğer yandan da böyle bir müdahaleyi önlemek için Müslüman nüfusun harekete geçmelerine neden olacak ağır sonuçlar doğurdu. Nitekim İngilizlerin ve Yunanlıların desteğini alan Pontus Rumları, mütarekeden hemen sonra hem siyasi hem çetecilik faaliyetlerine başladılar. Halbuki İstanbul Hükümeti, mütareke ile birlikte bütün siyasi suçlar ve asker kaçakları için af çıkarmak ve savaş sırasında göç etmiş olan Rum ve Ermenilerin geri dönmelerini sağlayacak düzenle-

meler yapmak şeklinde iyi niyetli (!) adımlar atmıştı. Ancak bu uygulamalar, Rumlar üzerinde etkili olmadığı gibi devlete de fayda yerine zarar getirdi. Zira Rum cemiyetleri, Pontus Rum Devleti kurmak amacıyla Karadeniz'e çok sayıda Rum göçmeni taşımaya başlamışlardı. Yunanistan da Batı Anadolu ile Doğu Karadeniz'de yoğunlukla bulunduklarını iddia ettiği Rumların ayrılıkçı çalışmalarını desteklemekteydi.

Hatta Yunan Hükümeti, merkezi İstanbul Boğazında bulunan bir başkan ve yedi üyeden oluşan Pontus Merkez Cemiyeti ile işbirliği yaparak ve bölgeye heyetler göndererek, kitlesel bir ayaklanmanın meydana getirilmesi için zemin oluşturmaya başlamıştı. Rumlar, Pontus adıyla Trabzon-Samsun vilayetleri arasında bir devlet kurmak için Amerika ve diğer büyük devletlerden yardımda bulunmalarını isterlerken Ermeniler'de Trabzon Bölgelerinin kendilerine verilmesi için yoğun bir faaliyet içinde idiler. Bunun bir sonucu olarak Amerikan Başkanı Wilson, beklenen kararı vermişti. Trabzon ve Tirebolu yöreleri Ermeniler'e bırakılıyordu. Bu karar Rumlar üzerinde ağır bir şok tesiri yapmış ve gürültülü tepkilere sebep olmuştur. Türkler'e gelince, onlar Amerika Birleşik Devletleri Başkanının bu kararına o kadar, çok ehemmiyet vermemişlerdi. Çünkü, böyle bir kararın tatbik kabiliyetinin çok güç veya daha doğru bir ifade ile imkansızdı.

Haziran 1919'a gelindiğinde savaş ve muhacirlik yüzünden Giresun bölgesinde açlık ve sefalet, salgın hastalıklar ve iskân sorunu bütün şiddetiyle hüküm sürüyordu. Yolculuğu sırasında Ordu, Giresun ve Tirebolu'ya uğrayan Hilâl-i Ahmer Hey'eti'nin raporuna göre "Giresun sokaklarında muharrik iskeletler deri ve kemikten ibaret kollarını uzatıyor ve her tarafı derin iniltileriyle dolduruyordu". Belediye Reisi, son zamanlarda açlıktan sokaklarda ölenlerin cesetlerini naklettirmeye belediye gelirlerinin kâfi gelmediğini ve her gün yüzlercesi belediye tarafından kaldırılabilen bu cesetlerin hakiki miktarının ancak mezarlıklardan öğrenilebileceğini belirtti-

yordu. Kasabada zenginlerin çabaları ve teşebbüsleri ile bir Darü'l-Eytâm tesis olunarak sokaklardaki 350 kadar kimse-siz çocuğu himayesine almış ve 3-4 ay mahalli yardımlarla Darü'l-Eytâm ayakta kalabilmiş ise de yardım edenlerin hasar ve zararlarından dolayı yardım yapamamaları yüzünden bu çocuklardan birçokları yine sokaklara dökülmüştü. İmdat Heyeti, Giresun'un bu durumu karşısında bir aylık iâşe ihtiyacını karşılamış, bir hayli tıbbî malzeme yardımında bulunmuştu. Bu esnada Karadeniz Bölgesine gelmiş bulunan Amerikan Yardım Komitesi, Giresun'da Rum ve Ermeni Yetimhanelerine yirmibeşerbin liralık yardım yaptığı halde, Türk Yetim hanesine yardım etmediği gibi, uğramamış bile. Hey'et, Giresun'dan sonra geldiği Tirebolu'da da fecî sahneler görmüş, Trabzon'a vardığında da farklı bir manzarayla karşılaşmamıştı. İmdat Heyetinden Hikmet Bey'in raporuna göre Giresun, Ordu, Tirebolu ve Ünye birer sefalet merkeziydi. Bu nedenle, Trabzon hariç, Canik sanca ğına kadar sahil kesimindeki halka 30.000 kilo erzakla, aynı oranda eşya dağıtılmıştı (Özel 1991: 70-71).

B-Mütareke Sonrası Pontus Rum Faaliyetleri

Sahil kesimi Temmuz 1919 sonlarında büyük bir sel felaketi ile karşı karşıya kaldı. Derelerin taşması sonucunda meydana gelen sel baskınından dolayı Tirebolu'ya Rum Muhacirin cemiyeti ve Kordos Cemiyeti eliyle getirilen Rumlar kısa sürede silahlandırılıp, Türkler üzerine gönderilmeye başlandı. 13 Kasım 1918'de Merzifon bölgesine Rum çetesinin saldırması, Rum cemiyetlerinin ne denli hızlı ve planlı çalıştıklarını göstermektedir. Rum cemiyetlerinin Karadeniz'e göçmen getirmesinde onlara en çok yardım edenlerin başında Trabzon Metropolit Hristanos, Samsun Metropolit Germenos ve yardımcısı Eftimos Zitos geliyordu... "Rum Muhacirin ve Fukaraperver" ismiyle faaliyette bulunan bu cemiyetin gerçek adı "Pontus İlhak ve İstiklal Komitesi" idi. Trabzon ve

çevresine devam etmekte olan Rum göçüde daha çok bu cemiyetin marifetiyle yapılıyordu. Bu komitenin depolarında, göçmen adı altında getirdiği çete mensuplarına dağıtılmak üzere 35.000 seri ateşli Rus tüfeği ve 20.000'e yakın rovelver, bomba vesaire yanıcı ve patlayıcı madde vardı. Başlangıcı bir hayli eskilere uzanan Pontus meselesi, özellikle Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra tehlikeli bir hal almış, Milli Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'da baş gösteren ayaklanmaların en uzun süre devam edeni olmuştur. Balkan Savaşı yıllarında açığa çıkmaya başlayan Pontusçu hareket, 1.Dünya Savaşında iyice belirginleşmişti. Bölgedeki çetecilik hareketi; Fener Rum Patrikhanesi, Rusya hükümeti ve Yunan siyasi memurlarının girişimiyle bir silahlı ayaklanmaya dönüştürülmeye çalışıldı. Bu amaçla Batum'da teşkil edilen gizli komitelerle bölgeye silah, cephane ve mühimmat gönderildi. Bölgedeki Pontus Rum çetelerinin faaliyetleri, Rus ordusunun Trabzon'u işgal etmesinden sonra daha da arttı. Türk köyleri yakılmaya, Halklı da çeşitli işkencelerle öldürülmeye başlandı.

Rumlar, Rus subaylarının destek ve yardımlarıyla bir tümenlik güce ulaşmışlardı. Rum asıllı Rus subaylarından Ananias, Nikifo, Rakis ve Spihotis'in kumanda ettiği bu kuvvet, Bolşeviklerin Kafkasya'yı işgalleri üzerine dağılmış ve bir kısmı kaçarak Türkiye'deki çetelere katılmışlardı. Anlaşılan Ruslar, savaş süresince Ermeniler gibi Rumlar da Türklere karşı kullanmışlardı (Okur 2006: 258).

1918 Kasım'ında Giresun eski belediye başkanlarından Kaptan Yorgi Paşa'nın oğlu Kostantin Kostantinides Marsilya'da Pontus Kongresi'ni topladı ve 2 Aralık 1918 de kongre kararları ile ilgili muhtırayı İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gönderdi. Muhtırada, Karadeniz Rumları olarak Trabzon başşehir olmak üzere bir Pontus Devleti kurulması için Avrupa merkezlerini ziyaret etmek üzere bir Pontus Devleti kurulması için Avrupa merkezlerini ziyaret etmek üzere komitelerin oluşturulduğu bildiriliyordu (Bostan 1999: 37).

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkmasıyla bilhassa Giresun yöresi, Osman Ağa ve Askerlik Şube Başkanı H. Avni Bey'in de gayretleriyle hareketlenmişti. İlk planda Genelkurmay belgelerinde bahsedilen 3000 silahlı "Alparslan Grubu" oluşturulmuştu. Erzurum ve Sivas Kongrelerine delegeler göndermişler, Ankara Hükümeti'ne ve Meclise destek vermişlerdi.

Giresun'da Pontusçu olaylar şöyle gelişmekteydi; 8 Mayıs 1919 Perşembe sabahı limana bir Yunan Kızılhaç gemisi geliyordu. Sözde, Rumlara doktor ve ilaç getiriyordu. Silah ve komiteci getirdiği şüphesizdi. Rumlar büyük şenlik yapmışlardı. Bu geminin gelişi ve Rumlar tarafından karşılanması sırasında, cereyan eden olaylara şahit olan Dizdar zade Eşref, o günlerde yayınlanmakta olan IŞIK gazetesinin 11 Mayıs tarihli nüshasında geniş bilgi veriyor ve bu olaylara sessiz baka kalmış olan Giresun mahalli hükümetini şiddetle yeriordu.

Giresunlu Rumlar Perşembe sabahı palto ve pardösülerin altına gizledikleri küçük Yunan bayrakları ile rıhtıma inmişlerdi. Haberini aldıkları gemi ne olur ne olmaz gelmez düşüncesi ile bayrakları hemen ortaya çıkarmamışlardı. Fakat Yunan gemisi rıhtıma yanaşınca mavi-beyaz bayrakları sallamaya başlamışlardı. Kalbalık arasında Zito -kurtarıcı-" diye bağırانlar çoktu. Henüz İzmir'in işgal edilmediği günlerdeydik. Çalgıcı Panayot Usta'nın idaresindeki Rum orkestrası da rıhtımda Yunan marşları ve şarkıları çalıyordu. Yunan gemisindekiler bile Giresun'daki bu karşılama töreni karşısında hayretler içinde kalmışlardı. Giresun Rumları, diğer Karadeniz kıyılarındaki şehirlerde bulunan Rumlar gibi, İzmir'in işgali haberini büyük sevinçle karşılamışlar, meyhanelerde meydanlarda sabaha kadar eğlenip bol mermi yakmışlardı. Giresun Türkü sessiz bir ızdırap içinde kalmıştı.

Giresunlular 17 Mayıs'ta Belediye Reisi Osman Ağa (Topal Osman)'nın başkanlığında büyük bir miting düzenleyerek İzmir'in işgalini protesto etmişlerdi. Çamlı Çarşıda Cami-i

Şerif'te toplanan binlerce Giresunlu Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya'ya gönderilmek üzere protesto telgrafları hazırlamışlardı. Sadrazam'a gönderdikleri telgrafta: "Hükümetinizi idamımızı tebliğ memur görmek istemi yoruz. Sizi Türk sadrazamı bilerek hitap ediyoruz. İzmir'de mavimi sallanacak al mı kalacak? Hükümetiniz buna boyun mu eğecek, İzmirli kardeşlerimizi Yunan palikaryalarına teslim mi edecek? Darağaçları bizimde ufkumuzda belirmekte, idam anımız yaklaşmaktadır. İzmir'in Yunan'a ilhakını öğrendiğimiz gün Giresun muhiti akissiz kalmayacaktır ve hiçbir kuvvet bizi azmimizden çeviremeyecektir. Cebr neticeyi tecilden başka hiçbir şeye yaramayacaktır. Harekâtımız asayişsizlik telakki edilmesin «diyen Giresunlular, Padişah'a çektikleri telgraflarında «Ey Ulu Hakan, tacından İzmir elmas'ını Türk kanlarıyla boyayarak koparıyorlar, sıra yarın bizlere gelecek, senelerce serhadlerde dolaşan biz Türkler iptede değil, süngüde can vermek için hazırız. Semamızdan al bayrak alındığı gün zümrüd dağlarımıza kanlarımızla bir al bayrak serilecek. Dökeceğimiz kanlara iştirak edecek, bayrağımıza taç giydirecek, Al-i Osman'ın kanını taşır, Orhan'ın Ertuğrul'un bir oğlunu gönderiniz şevkatmeap... ifadesini kullanmışlardı (Özel 1991: 70-71). Bu mitingin tertip edilmesinde ve Sadrazam'a telgraf gönderilmesinde ve metnin hazırlanmasında Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan Bey'in başlıca rolü oynamış olması pek muhtemeldir. Çünkü telgrafın muhtevası ancak onun gibi milli şuura sahip bir insan hazırlayabilirdi. Arslan Bey bu sırada Giresun Askerlik Şube Reisi olduğu gibi, bir ara kaymakamlık görevinin de üzerinde olduğu biliniyor (Sümer 1992: 138).

Tirebolulara gelince, onların bu işgale kayıtsız kalmaları beklenmezdi. Gerçekten Tirebolulu hamiyetli Türkler de Atatürk'ün Samsun'a çıktığı gün (19 Mayıs) bir miting tertipleyerek İzmir'in işgalini protesto etmişler "Tirebolu Miting Heyeti Reisi Halil" imzasıyla gönderdikleri telgraflarda haklarını son nefeslerine kadar koruyacaklarını ve bu hususta

her türlü fedakarlığa hazır olduklarını bildirmişlerdi (İkdam, 22 Mayıs 1919, 8004). Bu mitingin yapılmasında da aslen Tirebolu'lu olan ve bu sırada Giresun Askerlik Şube Reisliği ve Kaymakamlıkta bulunan büyük milliyetçi ve vatansever Binbaşı Alp Arslan Bey'in amil olmuş olması muhtemeldir.

Giresun'un ateşli gençlerinden ve öğretmenlerinden Niyazi Tayip, IŞIK gazetesinde, İzmir'in işgali olayını "iğrenç bir dram" olarak göstererek büyük Devletlerin adaletine güven gösterilmemesini Giresunlular'dan istiyordu... Niyazi Tayip şu suali de soruyordu; Yunanistan böyle tehlikeli işlerle oynamaya nasıl cesaret gösteriyor? Niyazi Tayip bu defada "Karadeniz" gazetesinde yayınladığı şiirde Yunan tehlikesi üzerine dik-kati çekiyordu;

İzmir'in işgalini takip eden iki hafta içinde Giresun ile birlikte Karadeniz'in diğer limanlarına da Rum akını baş göstermişti. Bunlar Rusya'dan Bolşevik ileri hareketi karşısında Karadeniz'in Rus sahillerinden pılsını pırtısını kendini gemilere atmış olan Rumlardı. Giresun'da sanki artık Pontos Rum devleti kurulmuş gibi şımarıklığa başlayan Rumlar karşısında, Damad Ferit hükümetinin kaymakamı sesini dahi çıkaramıyordu. Rum idarecileri esasen (kaymakam) Nizamettin Bey'i azlettirmişler, yerine Badi Nedim'i getirtmişlerdi. Onu da istedikleri gibi kullanıyorlardı. Gümrük memurları da Giresun'a dolmaya başlayan Rumlara man'i olamıyordu. Rusya Rumları önceleri Osmanlı ülkesinden tehcir edilmiş eski Türkiye Rumları kisvesi altında sokulmaya devam ediyordu. Pontos bölgesinde Rum nüfus çoğunluğunu süratle sağlamak tek hedefti. Rusya sahillerinde ve çoğunlukla Batum ve çevresinde toplanan 200 bin Rum'u bizim sahillerimize yerleştirmek, nüfus yoğunluklarını arttırmak. Ancak bu göç istedikleri gibi gerçekleştiremeyecekti.

C- Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in İstanbul'dan Karadeniz'e Geçmesi ve Giresun Askerlik Şube Başkanlığına Atanması

Hüseyin Avni Bey, Cihan Harbinin sona ermesiyle birlikte alay kumandanlığından istifa ederek 1 Ocak 1919 tarihinde Harita Heyetindeki eski görevine geri döndü. Ancak, Başkentteki karışıklıklardan son derece rahatsızlık duymaya başladı. Ülkenin içinde bulunduğu bu karanlık ve sıkıntılı günlerde İstanbul'da kalmaktansa Anadolu'ya geçmenin daha uygun olacağını düşünerek memleketine yakın bir yere tayinini istedi. Bu talebi Mayıs 1919 tarihinde Atina (Pazar) Ahz-1 Asker Şube Riyasetine, (Askerlik Şubesi Başkanlığına) 20 Eylül 1919 tarihinde ise Rize Ahz-ı Asker Şube Riyasetine tayin edilerek yerine getirildi (Hacıfettahoğlu, s. 40).

Esasında o esnada hem Genelkurmay'da hem de tutuklu milletvekili, subay Ittihatçıların bulunduğu Bekirağa bölüğü namılı cezaevinde Vatan'ın kurtuluşu için oluşturulmaya çalışılan ve başında Mustafa Kemal'in düşünüldüğü Örgütlenmenin, Anadolu'da başlayan Kuva-yı Milliye direnişini örgütlemek için özellikle genç subayların Anadolu'ya geçtikleri yada görevlendirildikleri düşünülürse, Hüseyin Avni Bey'in Mayıs 1919 itibarıyla Askerlik Şube Başkanlıkları'na atanmasının, önemli ve amaçlı bir görevlendirme olduğu anlaşılır. Giresun Yöresi'nde Osman Ağa ve milislerinin oluşturduğu Kuva-yı Milliye gücü bölge için ümit vaat ediyor ancak derlenip, düzenli hale getirilmesi ve yeni gönüllü askere almalarla mevcut ve gücünün arttırılması gerekiyordu. Tüm askerlerinde eğitime tabi tutularak görevlerine yönlendirilmesi gerekiyordu. Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in doğu cephesinde gönüllü taburları oluşturmuş olması ayrıca Giresun Tirebolulu olması da atamada dikkate alınmış olmalıdır. Esasen aynı günlerde Çoruh Müfrezesinde birlikte savaştıkları Yarbay (Deli) Halit Bey'e Trabzon'da Kuva-yı Milliye Komu tanlığı'na atanmıştı.

Ayrıca H. Avni Bey, o sıralar Genelkurmay Başkanı olan Fevzi Çakmak Paşa' nın tanıdığı ve güvendiği bir subaydı.

Binbaşı Hüseyin Avni Bey, 1 Ocak 1920 tarihinde Giresun Ahz-ı Asker Şube Riyasetine (Askerlik Şubesi Başkanlığına) nakledildi. Bir süre Giresun Kaymakamlığı görevini de vekaleten yürüten Hüseyin Avni Bey, ülkenin kurtarılması ve bölgedeki Pontus fitnesinin yok edilmesi için yörenin ileri gelenleriyle iş birliği yaparak yoğun bir çalışmaya girdi. Giresun'da düzenli bir askeri birliğin eksikliği o günlerde herkes tarafından kabul edilmekteydi. Bu ihtiyacı gidermek için Hüseyin Avni Bey, gecesini gündüzüne katarak Giresun Nizamiye Alayı'nı kurdu ve Ocak 1921 tarihinde bu alayın kumandanlığına tayin oldu (Hacıfettahoğlu 1999: 41).

Bu görevleri sırasında Giresun ve çevresindeki halkı İstiklal mücadelesi yönünde şuurlandırmak, teşkilatlandırmak için yoğun çalışmalara girişti. Giresun'da yayınlanan Yeni Giresun, Işık ve Gedikkaya gazetelerinde değişik isimler kullanarak yazılar yazdı (Coşar 1971: 41; Dağ 1987: 11). Giresun'un ileri gelenleriyle sürekli toplantılar yaptı. Mitingin düzenlenmesinde, beyanname ve protesto telgraflarının yazılmasında bizzat görev aldı, destekledi. Alayının başında Doğu Karadeniz Bölgesindeki Pontuşçu Rum Çetelerinin zulmüne ve vahşetine karşı kahramanca mücadele etti. Bölgeye yönelik Yunan ve İngiliz planlarını bozdu (Giresun İl Yıllığı 1973: 7).

Bu sırada Giresun Askerlik Şubesi Başkanı Tirebolu Hüseyin Avni Alparslan da Milli Hükümet'le temasa geçmiş, Giresun'un verilecek her hizmet için hazır olduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine kurulacak 1.000 kişilik bir taburun Kars'ta Kazım Karabekir Paşa'nın emrine gönderilmesi istenmiş ve bu istek derhal yerine getirilmiştir. Giresun Gönüllü Taburu adını alan bu birlik, oradaki başarılı hizmetlerinden sonra 23 Ocak 1920 tarihinde bizzat Kazım Karabekir Paşa tarafından Garp Cephesine uğurlanmıştır (Giresun İl Yıllığı 1973: 8).

D- Giresun Yöresindeki Müdafaa-i Hukuk Teşkilatlanmaları Samsun'dan Trabzon'a kadar, Anadolu'nun kuzeyindeki silsilesini kapsayan sahadaki Pontus eşkıyası Milli Mücadele döneminin en büyük gailelerinden biri idi. Çeşitli adlar altına genellikle elebaşlarının isimlerini alan çeteler halinde örgütlenen ve dolaşan bu eşkıyanın çeşitli kaynaklara göre mevcudu 27.000.- kişi civarında bulunuyordu. Ermeniler, Ermenistan ve hududumuza yakın bölgelerdeki Türk'leri toplu halde katletmeye başladılar. 1920 senesi sonbaharında Ermeni mezalimi tahammülsüz hale gelmişti (Nutuk. cilt 2. 486). Ermeni mezalimini durdurmak için hükümet bazı tedbir ve girişimlerde bulundu. Aynı zamanda başlayan; Ermeni, Kürt ve Pontus isyanlarının birbiri ile koordineli olması düşündürücüdür. Bu üç ihanetçi topluluk birbirleriyle irtibatlı idiler (Karabekir 1934: 699)

Mondros mütarekesinden sonra başlayan işgallere karşı redd-i ilhak cemiyetleri kuruldu, bunlar müdafaa-i hukuk cemiyetleri oluşturup, halkı bilinçlendirerek silahlandırıp, teşkilatlandırdı. Fakat bu kuruluşlar düzenli düşman orduları karşısında yeterli değildi. Mustafa Kemal Paşa Erzurum kongresi'nde bu konuya temas ederek, düzenli orduların kurulması gerektiğini belirtmiştir. İstanbul'dan 9. Ordu Komutanlığı'nı devralmaya giden Karabekir Paşa, Giresun'a uğramış, Trabzon Muhafaza-i Hukuk-i Milliye Cemiyeti'nin Giresun Şubesi'nin hızlı ve etkili bir şekilde çalıştığını görmüştü Ermeni hazırlığı karşısında tedbir alan Kazım Karabekir Paşa, mevcut kuvvetleri arttırmaya çalıştı. Bu arada Giresun Müdafaa-i Hukuk Başkanlığı'na yazılarak Ermenilere karşı savaşa katılmak üzere gönüllü müfrezeler gönderilmesi istenmişti. ... Osman Ağa Karabekir Paşa'nın isteğine uyarak gönüllü birliklerini hazırlamış, üzerlerine " Giresun Milli Askeri " yazılı ipek kolluklar diktirmişti (Coşar 1971: 46).

Pontus Devleti kurmak idealiyle emperyalist devletlerce eğitilen, teşkilâtlandı rilıp silâhlandırılan bu çetelerle baş et-

mek, onların zulüm ve cinayetlerinin önüne geçmek kolay iş değildi. Zaten yetersiz sayıda olan düzenli askeri birliklerin mücadelesi fayda vermiyordu. Sayıları giderek artan, silâh ve cephane yönünden alabildiğine güçlenen bu canilere karşı koymak ancak aynı taktik ve silâhlar ile mümkün olabilirdi. Bu gerçekten hareketle yörenin ileri gelenleri, merkezi Trabzon'da olmak üzere Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'ni kurdular. Cemiyet, Rum ve Ermenilerin faaliyetlerine karşı durmak ve gerekli tedbirleri almak üzere hummalı bir çalışmaya girdi. Kısa zamanda çevre şehir ve kasabalarda şubeler açarak teşkilâtını tamamladı. Cemiyetin Giresun Şubesi ise, Dizdarzade Eşref Bey'in başkanlığında, Öğretmen Niyazi Tayyib, Dr. Ali Naci (Duyduk), Mühendis İbrahim Hamdi, hukuk öğrencisi Ethem Nazif tarafından kuruldu. Cemiyetin Giresun'daki sözcülüğünü Nuri Ahmet Bey'in Işık Gazetesi ile Dr. Ali Naci'nin çıkarttığı Karadeniz gazeteleri yapmakta idi. Daha sonra Trabzonlu Avukat Cemil Ragip Bey'in çıkarttığı, yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlığını Bekir Sükuti'nin yaptığı Yeni Giresun Gazetesi Mili Mücadelenin sözcülüğü görevini şerefle ve başarıyla yürüttü (Goloğlu 196: 20).

Rumların böylesine bölgeyi Rumlaştırma ve İtilaf devletleriyle dayanışma içine girmeleri, bölgenin gerçek sahipleri Türkler arasında direniş hareketlerini başlatmıştır. Birleşerek çalışmaları belirli bir noktaya getiren Giresun aydınları ve eşrafi 12 Şubat 1919'da bölgedeki Kuvay-ı Milliye (Muhafaza-i Hukuku Milliye Cemiyeti) teşkilatını kurarlar. Yönetimde ise şu kişiler vardır; Başkan Dizdaroğulları Eşref Bey, Niyazi Tayip Bey (öğretmen), Dr. Ali Naci Duyduk, İbrahim Hamdi Bey (Mühendis) ve Ethem Nazif Bey, Cemiyet yöneticileri aynı zamanda Işık ve Karadeniz adlı gazeteler ile de yoğun bir direniş propagandası yapmaya başladılar (Menteşeoğlu 1980: 51). Bilhassa Giresun'da Milli Mücadele'ye yardım faaliyetlerinde en önemli rolü Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üstlenmişti. Osman Ağa başkanlığındaki cemiyetin merkez heyeti üyeleri

şunlardı : Alizade İmam Hasan Efendi, Hacı Emin zade Hacı Emin Efendi, Larçınzade Hakkı Bey, Kaymakamzade Mehmet Bey, Hacı Hasanazade Hüseyin Efendi, Sütlaçzade Mustafa Efendi, Müftü Lazzade Ali Fikri Efendi⁹ Giresun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bölgeye sığınan Müslüman mültecilerin beslenmesi için önemli yardımları olmuş, hatta bölgede bulunan onarım fabrikasında Türk Ordusu için silah, cephane taşıyan deniz araçlarının ufak onarımları yapılmıştır. Alayın masraflarının karşılanması, konuyla ilgilenen Giresunlular, Osman Ağa'nın düşman karşısında fiilen bulunmasını, onun üstün fedakarlıklarını dikkate alarak mal ve mülküne el sürmemişlerdi. Millî Mücadele yıllarında Giresun'da eğitim ve öğretim faaliyetlerine de önem verilmekteydi. Giresun'un Türk önde gelenlerinden birisi olan Osman Ağa, Rumların okul olarak yaptırdıkları binayı Ağustos 1920'de satın alarak Jandarma Okulu olarak devlete bağışlamıştı (Çapa 1998: 43).

D-Alparslan Grubu (Giresun Nizamiye Alayı)

1-Alparslan Grubu Nedir?

Doğu ve Orta Karadeniz bölgesindeki Pontus tehlikesinin doğurduğu Kuva-yı Milliye faaliyetleri özellikle İngiliz işgalinden sonra hız kazanmış, bölgede kısa zamanda güçlü bir Kuva-yı Milliye teşkilatı kurulmuştu. Komutanlığına (Deli) Halit Bey'in getirildiği teşkilat ve kuruluşu muvazzaf subaylarla mahalli liderlerin iş birliğiyle ortaya çıkmıştı. Bu kuvvetlerin mühimmat ve cephane ihtiyaçları için, XV. Kolordu nun kaynakları seferber edildiği gibi İstanbul'daki Karadenizlilerin yardımlarıyla gön derilen silahlarda önemli yer tutmuştu. Bu silahlar İnebolu limanına gelir, oradan kayıklarla Doğu Karadeniz'e taşınırdı. Karadeniz bölgesinde Osmanlı ve Rus silahlarıyla silahlandırılmış olan bölge halkının teşkilatlanma

9 T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, C XX. S. Bkz. Mithat Işın, İstiklal Harbi Deniz Cephesi. İstanbul. 1946, s. 43-45.)

düzeni genel olarak şu şekilde idi: Yüzbaşı Rahmi komutasında Hopa- Pazar bölgesinde I. grup ve Çayeli Rize Of bölgesinde II. Grup Binbaşı Bekir'in komuta ettiği ve onun adıyla anılan her iki grubun toplam mevcudu, 5.000 kişiydi. Gerektiğinde her iki gruptan milli kuvvetlere komuta edecek olan halkın ileri, gelenleri şunlardı. Rize'den Mataracı Mehmet Hakkı, Lazoğlu Mustafa, Tuzcuoğlu Halit Ağa, Pazar'dan Talatarzade Fevzi, Of'dan Sanıalioğulları'ndan Ömer, Çakıroğulları'ndan Hüsnü, Rüstem ve İsmail Ağalar. Sürmene-Trabzon-Polathane-Hamsiköy mıntıkasında Haydar Efe komutasında 2500 kişilik II. Grup, Grupta halkın ileri gelenleri: Trabzon'dan Ömer Efendi, Kahya Mehmet, Salih Efendi, Polathaneden Münir Bey. Gümüşhane-Torul-Şiran-Kelkit mıntıkasında Teğmen İbrahim komutasında 1000 kişiden oluşan 14. grup. Bu grupta halkın ileri gelenleri: Osman Ağa, Kâtip Ahmet Efendi, Hacı Emin Efendi, Kara İbrahimzade, Dumaşzade Hüsnü Ağa, Tokatlı Ziya Bey, II. Ve IV. Gruplar ise Binbaşı Vehbi Komutasındaydı.¹⁰

Giresun mıntıkasında 3000 kişilik Alparslan grubu bulunmaktaydı. Doğu Karadeniz bölgesindeki Kuvay-ı Milliye faaliyetleri içinde çok önemli bir yeri bulunan şahsiyet de Pontusçu Rumlara karşı amansız mücadelesi ile tanınmış olan Osman Ağa (Topal Osman) idi (Coşar 1970: 5-6).

Hüseyin Avni Bey'in öncülük yaptığı gönüllü alayların kuruluşundan önce oluşturulan ve kumandanlığını Hüseyin Avni Bey'in yaptığı Giresun Nizamiye Alayına "Alparslan Grubu" adı verilmişti. Savunma Bakanlığının 20.2.1920 tarihli genelgesinde Yunanlıların Trabzon'a gönderilmek üzere 30 bin kişilik bir kuvvet hazırladıkları bildiriliyor ve gerekli tedbirlerin alınması isteniyordu. Mahmut Goloğlu bu tehlike karşısında **"Giresun bölgesinde Tirebolulu Alparslan Bey'in**

10 Milli Mücadele'de Giresun Basını- Bildiri- Hüseyin ALBAYRAK (Araştırmacı Yazar) s.287-331 GİRESUN TARİHİ SEMPOZYUMU- 24-25 Mayıs 1996 - Bildiriler-Giresun Belediyesi -İstanbul 1997- Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 1

3.000 kişilik Alparslan Grubu hazır durumda idi” diyor (Goloğlu 1973: 249). Genel Kurmay Başkanlığının Türk İstiklal Harbi adlı eserinde ise bu duruma; Karadeniz kıyılarına düşman tarafından yapılacak bir çıkartma harekâtına karşı milli kuvvetler sayılırken **“Ayrıca 3.000 silahlı olan Alparslan Grubu da Giresun bölgesinde idi.”** ifadesiyle yer veriliyor.¹¹

Dünya Savaşına bilhassa Harşit Çayı cephesinde savaşıyan, o günkü Teşkilat-ı Mahsusa Alayı ve gönüllü taburlardaki tecrübeli askerleri ve yeni yetme gençleri toplatıyor ve hemen imkanlarca askeri eğitime alıyordu. Osman Ağa, Giresun ve çevresindeki gençleri teşkilatlandırarak Milli Mücadele’ye katılmalarını sağladı. Giresun Askerlik Şubesi Başkanı Avni Alparslan Bey ve Jandarma Komutanı Hamdi Bey’le anlaşarak başta Giresun olmak üzere Tirebolu, Trabzon, Rize ve Ordu’dan birçok gencin, Milli Kuvvetlere katılması gerçekleştirildi. Giresun’un, Karadeniz’de Ankara Hükümeti’nin önemli bir üssü konumunda bulunması, özellikle silah ve cephane-nin çıkarıldığı bir merkez özelliği taşıması itilaf devletlerinin dikkatini çekiyordu... (Tatlı 1996: Özet) Karadeniz Bölgesinde özellikle Giresun’daki milli teşkilatlanma ve milli savunma faaliyetleri o kadar hız kazanmıştı ki, bu çalışmalar dış basına, Atina Gazetelerine- haber teşkil etmişti. Atina Habercisi adlı bir gazetenin İstanbul’dan aldığı bir bilgiden: Giresun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanının bir beyanname (Coşar 1971: 18) yayınlayarak 21-35 yaş arasındaki gençleri vatani savunmak şeref ve dinleri çiğneyen düşmanı kovmak için silah altına çağırdığı, kendilerinin silahlandırılacağı bu çağrıya konu teşkil etmekte idi (Tatlı 1996: 59-60). Bütün bu faaliyetlerin sürdürülmesinde hiç kuşkuyla yer yok ki, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin pek büyük katkıları olmuştur. Karadeniz, Türk unsurunun maddi manevi top yekün mücadelesi, milli mücadeleye pek büyük faydalar sağlamıştır (Tatlı 1996: 60). Murat

11 Türk İstiklal Harbi III. Cilt Doğu Cephesi (1919-1921), Genel Kurmay Basımevi Ankara 1995, s.61

Sertoğlu da “Atatürk’ün Fedaisi Topal Osman” serlevhası ile Tercüman Gazetesinde neşredilen tefrikasında Hüseyin Avni Bey’i okuyucularına şöyle tanıtıyor: “Bu sırada Giresun’un içinde Rum azgınlığına karşı bir teşkilat kurmak isteyen genç bir subay vardı. Askerlik Şubesi Başkanı Hüseyin Avni Bey... Bu ateşli subay daha çok Alparslan adı ile anılırdı. O yenilmek bilmeyen Türk Ordusu’nun savaş tecrübesi görmüş kahraman ve yiğit bir ferdi idi. Türk’ün her şeye rağmen hiçbir zaman yılmayacağını, kurtuluş saatinin hiç de uzak olmadığını etrafındakilere durmadan söylüyor ve telkin ediyordu¹ Sertoğlu¹² aynı tefrikada, “Askerlik Şubesi Reisi Alparslan Bey mi? O zaten öteden beri Osman Ağa’yı çok sever ve takdir ederdi.” Dedikten sonra sözü Giresun Kaymakamının tutumuna getirir: Badi Nedim (Kaymakam) üst üste birçok ileri gelen Rumların ve Fransız konsolosunun ziyaretlerini kabul ettikten sonra iyice telaşlanmış olarak Yüzbaşı (Binbaşı olması gerekir) Alparslan Bey’i davet etti. Onu Jandarma kumandanından daha kuvvetli görüyordu. Akıllı sıra kendisinde elde ettiği bütün kuvvetleri dem birleştirerek Osman Ağa’nın hakkından gelebilecekti. Şehirde Hükümete bağlı en kuvvetli cesur şahsiyet olarak Alparslan Bey’i görüyordu (Coşar 1971: 41).”Hüseyin Avni Bey’den söz eden kaynakların bir kısmı, yazarlarının konuyu yeterince araştırmadıklarından olsa gerek rütbesini binbaşı yerine yüzbaşı olarak yazıyorlar. Oysa Hüseyin Avni Bey, 14 Eylül 1916 tarihinde binbaşılığa nasbedilmiş fevkalade binbaşısıdır. Art niyetli olmayan bu yanlışlar, konuyla ilgili yazılanların ne kadar sathi olduğunu göstermesi bakımından önemli olsa gerek (Goloğlu 1973: 249).

Giresun Askerlik Şube Başkanı Binbaşı Hüseyin Avni Bey, Osman Ağa, Jandarma Komutanı Hamdi Bey, Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı yöneticileri, Teşkilat-1 Mahsusa üyeleri, millici Basın mensupları, 1.Dünya Savaşında Harsit’ta Rusları durduran

12 Sertoğlu, Murat, Atatürk’ün Fedaisi Topal Osman, Tercüman Gazetesi, 22 Mart 1964

tecrübeli askerler ve Halkımızın desteğiyle, yeni gönüllülerle 1920 yazında, 3000 silahlı “ALPARSLAN GRUBU”nu oluşturmuş bulunuyordu. Bu belge ve bilgilerden açıkça anlaşıldığı üzere, 3000 silahlı güç, Giresun’da disiplin ve eğitime alınan bütün Kuva-yı Milliye güçleridir. H. Avni Bey ve Osman Ağa bu kuvvetlerin muvazzaf ve milis komutanlarıdır. Giresun Nizamiye Alayı bütün bu milis, gönüllü askerleri birleştirmiş ve devamında yeni, genç gönüllülerin katılımıyla, 42. ve 47. alaylar ortaya çıkmıştır.

2- Gönüllü Alayların Oluşmasına Katkı Verenler

Bu alaylara ve daha önce Kazım Karabekir Paşa emrine gönderilen tabura gönüllü asker toplanmasında Küçüklü Köyünden Kurtoğlu Hafız Mustafa Zeki Efendi’nin gayretleri büyük olmuştur. Ayrıca bu çalışmanın manevi mimarları arasında olağanüstü gayretle halkın milli mücadeleye katılımını sağlama yönünde büyük hizmetler veren Alucra’nın Yeşilyurt Köyünden Hoca Ahmet Erzen, Giresun Sarvan Köyünden Ali Kara Hoca, Hisar Köyünden Ahmet Tek, Giresunlu Ali Güler Hoca, Mustafa Pehlivanoğlu, Ahmet Goloğlu, Ahmet Ziyaeddin Efendi , Gedikli köyünden

Ahmet Ziyaeddin Efendi: Ahmet Ziyaeddin Efendi, tahsilini Mısır’da yapmış çok değerli bir din alimi utarak bilinir. Kendisinin Kâzım Karabekir Paşa ile yakın münasebet kurduğunu ve ona katkılarda bulunduğu gerçektir.

Gedikli köyünden Emin Başer Hoca, Tekke Köyünden Ahmet Çelik Hoca, Çukur Köyünden Cabireminoğlu Hoca ve Ekinci Bekiroğlu, Abdullah Hoca gibi din adamları sayılabilir.

Alparslan Grubu ve gönüllü alayların oluşmasında ve komuta, erbaş ve er kadrosun da yer alanlardan tespit edebildiklerimiz; 42. Alay 1. Tabur 2. Kumandanı Milis Yüzbaşı Vehbi Yılmaz, 42. Alay Tabur Kumandanı Yd. Asteğmen İhsan (Müderrişoğlu), 47. Alay 1. Tabu Komutanı Ziya Bey, tabur ko-

mutanı Binbaşı katil Mustafa Bey, (Muhafız taburu birinci bölük komutanı) Mustafa Kaptan, Bulamoğlu Şaban, Bulamoğlu İsmail, Tomoğlu İsmail, Çakraklı Kara Ahmet Ağa, Sarıbay raktaroğlu Ahmet Efendi, Türüdüoğlu Ahmet Efendi, Hüseyin Tirali, Mustafa Sütlaş(Sütlaçzade), Hasan Vehbi Güvenç, 47. Alay Takım Subayı Ahmet Topkara(Tosyalı). Mehmet Cındık, Velioglu Yusuf, Hacı İbrahimoglu Ömer, Muharrem Çavuş (Kiroğlu-Gıcioğlu), Zıpçıkoğlu Ahmet, Tevfik Gül, Mustafa Tığlıoğlu, Eyüp Aydın, 47. Alay Bölük Komutanı Pastirmacioğlu İsmail Efendi, Şerif Çavuş, Çakraklı Hasan Çavuş, Kırnak Hüseyin, Köseoğlu Hamit, Tığlıoğlu Ömer, Aşıkoğlu Galip, Yılcıoğlu Hasan, Yoloğlu Hüseyin, Alişioğlu Mehmet, Mehmet Cebeci, Ali Osman Karadeniz, Yılcıoğlu Hasan, Gıcioğlu Salih Ağa, Göksüzoglu koca Mustafa, Bilal Kaptan, Pehlivan İsmail Ağa, Tirebolulu Kadızade Halil Kaptan, gömleksiz Temel Kaptan, Rahmi Kaptan, Arslanoğlu Ahmet Efendi.

3-Gedikkaya Gazetesinde Sert Bir Yazı

1920 yılının ilk aylarında Giresungazetesiz kalmıştı. Karadeniz ve Işık gazeteleri imkansızlıklar nedeniyle çıkmaz olmuştu. O günlerde Osman Ağa gazetesinin önemini bildiği için bir gazete çıkartmaya karar verir ve adını da kendi Gedikkaya olarak koyar. Işık gazetesinin mesul müdürü Nuri Ahmet Cemsizade Gedikkaya'nın da mesul müdürü oluyordu. Trabzonlu Bekir Sukuti'de gönüllü alayların kurulması fikrini ilk defa söyleyen kişi olduğunu merhum Karabekir'in hatıralarından öğreniyoruz. Tarihçi Cemal Kutay, "Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları" adlı eserinde Ahmet Ziyaeddin Efendi hakkında şu bilgileri veriyor: "Milli Mücadelede gönüllü alaylarını köy köy dolaşarak teşkil etmiş. Rumların şevkinde korniş başkanlığı vazifesini adalet ve müsamaha ile yerine getirmiştir." Kutay, Hoca'nın Kurtuluş Köyünden olduğunu, Kurtulmuş İmam lakabıyla anıldı. İzmir İktisat Kongresine Karabekir'in teklifiyle aza olarak katıldığı ve 1 yılında Hakk'ın

rahmetine kavuştuğunu da kaydediyor. (C.Kutay, Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları, s. 285-286) Başmakaleleri yazacaktı. Başmakale yazacak biriside Osman Fikret idi. Yalnız başmakalelerin mevzusu direk Osman Ağa tarafından belirlenecek, gazeteye konulmadan kendine okunacak gerek görürse değiştirilecek, Osman Ağa'nın imzası ve mesuliyeti altında yayınlanacaktı. Öylede oluyordu. O günler Anadolu 'nun büyük tehlikelerle boğuştuğu günlerdi. Gazetede Işgalcilere, Damat Ferit ve Hükümetine, Işgalci Yunanistan'a, Pontus ayaklanmacılarına karşı sert yazılar yayınlanıyor, gazete elden ele bölgede dağıtılıyordu.

Gedikkaya'nın 18 Haziran 1920 (18) sayılı nüshasında verilen bilgiye göre Damat Ferit bu Zeki Paşa'yı, Kuva-yı Milliye'yi yok etmek ve Anadolu'yu "ıslah etmekle" görevlendirmişti. Abdülhamit devrinde Dördüncü Ordu müfettişi olan Zeki Paşa'ya, "Giresun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin resmi bir cevap vermesini istemişti. Osman Ağa'da bu cemiyetin Başkanı olarak da bu cevabın nasıl olması gerektiğini anlatmıştı. Kimin bu yazıyı kaleme aldığı bilinmiyor, fakat bunu imzalayıp Zeki Paşa'ya yollayan Osman Ağa beğenmişti yazıyı. Tarihi bir vesika olarak bunu aynen buraya alıyoruz:

Vatan'ı mukadderatımızı parçalamaya, şanlı tarihimize, milli hayatımıza son vermeye çalışan düşmanları hukukumuzla riayet ettirmek ve hakkı hayatımızı ispat etmek için Vatan sinesinde en büyük azim ve imanla dolu Harekâtı Milliye'yi durdurmak ham hayalinde bulunan Ferit Paşa ve avanesinin aldatmalarına uyararak Anadolu Islahat Müfettişliği unvan ve memuriyetini deruhte ve bu taraflara gelmek fikir ve niyetini beslediğinizi öğrendik. Milli Harekât bilhassa böyle vatani ve meşru olursa önünde hiçbir kuvvetin mukavemet edemeyeceği tarihin en açık, en bariz surette ispat ettiği ahvalden olmasına ve bilhassa şu zaman, emperyalizmin nasyonalizme yerini bırakarak tarihi düvel ve devamda büyük bir inkılap hasıl olan bir tarihi ve mühim an olduğu malum bu-

lunmasına karşı bu habere, uzun tecrübeniz namına, inanmak istemiyoruz.

Buralarda Görünmeyin; Binaenaleyh eğer bu haber doğru ise ve eğer bu havaliye gelirseneiz, iman ediniz ki, paşa hazretleri, bunca senelik askerlik namusunuz, manevi hayatınız gibi maddi hayatınızı da ortadan kaldırmak için sizi ve yanınızda gelecek olanları parça parça etmeye millet kati kararını vermiştir.

Ona göre hareket olunmak ve bu taraflarda değil görünmek, görünmeye niyet bile edilmemesini halisane arz ve beyan eyleriz, muhterem paşa hazretleri. “

Mücadelenin başından itibaren Osman Ağa ile birlikte hareket eden Giresun Askerlik Subesi Reisi ve Mevki Kumandanı (Binbaşı) Hüseyin Avni Alparslan Bey, beklide bunu kaleme almıştı. Gedikkaya'nın birçok makalelerini de imzasız olarak Hüseyin Avni Bey'in yazdığı biliniyordu (Coşar 1971: 9). Topal Osman Ağa, Şubat 1920'den sonra Giresun'da Gedikkaya isimli bir gazete çıkararak, Atatürk ve Milli Mücadele hareketini anlatan ateşli yayınlar yaptı. Gedikkaya'daki birçok ateşli makaleyi imzasız olarak Giresun Askerlik Şubesi Reisi ve Mevki Kumandanı Hüseyin Avni Alparslan Bey yazıyordu. Birçok cesur yazıya da Topal Osman Ağa'nın imzası konuyordu (Dağ 1987: 11-12).

Murat Sertoğlu da Atatürk'ün Fedaisi Topal Osman serlevhası ile Tercüman Gazetesinde neşredilen tefrikasında Hüseyin Avni Bey'i okuyucularına şöyle tanıtıyor: Bu sırada Giresun'un içinde Rum azgınlığına karşı bir teşkilat kurmak isteyen genç bir subay vardı. Askerlik Şubesi Başkanı Hüseyin Avni Bey... Bu ateşli subay daha çok Alparslan adı ile anılırdı. O yenilmek bilmeyen Türk Ordusu'nun savaş tecrübesi görmüş kahraman ve yiğit bir ferdi idi. Türk'ün her şeye rağmen hiçbir zaman yılmayacağını, kurtuluş saatinin hiç de uzak olmadığını etrafındakilere durmadan söylüyor ve telkin edi-

yordu. Türk Yurdu dergisinde “Alparslan” adıyla Türkçe ve Türklük hakkında yazılar yazan, “ALPARSLAN GRUBU”nun Komutanının, düşünce yapısı ve kararlılığı bütün faaliyetlerinde görülmekte, çevresindekilere İstiklal ve Hürriyet inancını (bağımsızlık ve özgürlük), Türk Ulusu’nun büyüklüğünü aşılamaktadır.

E-42. ve 47. Gönüllü Alayların Oluşturulması

Bölgeyi düşman tehdidi ve istilasından korumak için Hüseyin Avni Bey ve arkadaşları çalışmaları giderek yoğunlaştırmışlardı. Bir yandan Giresun Metropolitisi Lavrentios (Dovrandiyos) önderliğinde teşkilatlanmış ve azgınlaşmış Rum çetelerine karşı mücadele verilirken bir yandan da düzenli askeri birlikler oluşturulmaya çalışılıyordu. Giresun Belediye Başkanlığı yanında Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti Giresun Sube Başkanlığını da yürüten Osman Ağa o sırada Ankara’da bulunuyordu. Müdafaa-i Milliye Vekili Mustafa Fevzi Paşa’yı (Mareşal Fevzi ÇAKMAK) makamında ziyaret ederek Giresun’da gönüllü alay kurulması için resmen talepte bulundu. Fevzi Paşa bu talep karşısında Osman Ağa’ya¹³; **“Alayın teşekkülüne müsaade ederim. Yalnız bu alayın başında muvazzaf bir kumandanın bulunması lazımdır. Zannedersen Binbaşı Hüseyin Avni Bey halen Giresun’da Mıntıka Kumandanı bulunmaktadır. Kendisini Yakından tanırım. Harb-i Umumide Kafkas Cephesinde maiyetimde bulundu. Şayet alay kumandanlığını deruhte ederse Giresun’da alay teşekkülüne izin veriririm.”** dedi (Hacıfettahoğlu, s. 44).

Osman Ağa’nın Binbaşı Hüseyin Avni Bey ile birlikte çalıştıklarını söylemesi üzerine Fevzi Paşa memnun olur ve Giresun’da iki piyade alayının kurulmasına karar verilir. Alayların kurulmasına dair müsaadeyi ve Hüseyin Avni Bey’in alay ku-

13 Dağ, Mustafa, Bulutlar Ardında Bir Yüce Kahraman- OSMAN AĞA -s. 3-16, Gurbetçi Giresun Dergisi-Ozel Sayı- Nisan 1987)

mandanlığına atanmasını ihtiva eden Telgraf Müdafa-i Milliye Vekili Fevzi Paşa imzasıyla Giresun'a çekilir. Karara çok seven Hüseyin Avni Bey, Fevzi Paşa'ya çektiği cevabı telgrafta bu sevincini dile getirir ve şöyle der: "Paşam emrinizi derhal kabul ettim. Bir an evvel cepheye katılmaya can atıyorum. Mübarek ellerinizden öper, emirlerinizi beklerim"(Ersöz 1987: 39).

Bu izin gereği, daha önce var olan gönüllü kuvvetler (Giresun Nizamiye Alayı ve Osman Ağa'nın kuvvetleri) düzenli hale getirilerek 42. ve 47. piyade alayları kuruldu. Giresun alayları hakkında Türk Ansiklopedisinde şu bilgiler yer almaktadır. "Giresun Belediye Başkanlığına ve Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti reisliğine getirilen Osman Ağa ile Giresun Askerlik Şubesi Başkanı Yüzbaşı (Binbaşı olması gerekir.) Avni Alparslan, Giresun uşaklarını silahlandırıp, eğitmişlerdir. 42. Alayın komutanlığına Binbaşı Hüseyin Avni Bey, 47. Alayın komutanlığına ise Topal Osman Ağa getirildi(Kerempeli 1987: 39).

42. ve 47. Alaylar Hakkında L. Kadri Güven'in Görüşleri (Sözlü mülakat): Genelde asker kökenliler 42. Alayda, daha böyle başı bozuk tabir edilenler 47. Alayda, ama biz onlara baskıbozuk deme hakkımız yok. Kurtuluş Savaşına girip çıkmış, vatan kahramanları olarak görüyoruz. Mektepliler 42. Alayda mı denir. Böyle bir yapılanma var. 42. Alay en sonunda bir astegmenle 78 askere kaldı. (Sakarya Savaşı'nda) söyleniyor... Hayatta kalan... Hüseyin Avni'nin şehadeti, benim dedemden yakın, Kurtuluş Savaşında bulunan bir insandan duyduğumu da söyleyeyim, şarapnel parçası vurdu, 24 saat can çektiğini söyledi, bağırsaklar yaralı, belki tıbbi imkanlar olsa kurtulur ama o şansı yok, o şekil vefat etti. Ondan sonrada biz (42. Alay) bozulduk, bir grupta kaçtı dedi (Kadri Güven-Mülakat).

"Bundan sonra Giresunlulardan teşkil olunan 47. ve 42. Alaylar, birinin başında Osman Ağa, öbürünün başında Hüseyin Avni Bey olmak üzere, bir yandan Koçgiri Kürt kabilesinin is-

yanını bastırmada, öbür yandan da Pontusçu Rum çetelerini tenkil etmede kullanılmıştır. Bu hizmetlerini zaferle tamamlayan bu iki alay, 1921 Temmuz’unda Sakarya cephesine sevk olunmuş...” (Türk Ansiklopedisi 1984: Cilt 17, 375). Koçgiri harekâtına henüz hareket etmezden evvel, alay kumandanı Osman Ağa askeri içtima ettikten sonra alayın önüne geçti. Alayımızın bayrağı en önde ve tam teşkilatlı bandomuz hazır, alay kumandanı Osman Ağa alaya hareket emrini verdi. Alay bandomuzun marş sesleri ile Giresun’dan ayrıldı. Uşaklar hep neşeli olarak ve Giresun halkının güle güle gidip gelmeleri ve hayırlı dilekleri ile Giresun’dan ayrıldı (Sarıbayraktaroğlu 1975: 140-141). Osman Ağa askerlerin kollarına kırmızı kurdele yaptırarak, taktırmıştı. Giresun gönüllü Alayının özelliğini gösteriyordu. O günkü şartlarda bandosunun olması da dikkat çekicidir. Tabi bu halkı ve askeri motive edici uygulamaların, fikirlerin Hüseyin Avni Bey’den ya da ikisinden kaynaklandığı açıktır.

42. Alay Müftülüğünü de, Sakarya Savaşı esnasında 4-5 ay süreyle Hacı Hafız Kurdoğlu yapmıştır, o günlerde Işık gazetesinde yayınlanan konu ile ilgili bölüm şöyledir; Hacı Hafız Mustafa Efendi Sakarya Harbinin bu şanlı mücahidi cepheden tüm hemşehrilerine selamının iletmeye mecmuamızı tavsit etmiştir. Giresunlu bu muhterem mücahid Hacı Hafız Efendi, merhum mağfur Hüseyin Avni Alparslan Bey’in kumanda ettiği 42. Alayda elyevm alay müftüsü olmak üzere 4-5 ay mukaddem uhdesini Garp Orduları fahri nasihliği payesi de tevcih olunmuş ve bu pek mühim vazifelerini yorulmak bilmez bir gayretle ifa etmekle bulunmuştur.

1921 yılının Şubat ayında kuruluşunu tamamlayan 42. Alay Samsun’da bulunan 15. Fırka’ya (Tümene) bağlı olarak görev yapıyordu. Alay üç taburdan meydana gelmişti. Dört toplu bir batarya olan kudretli Cebel Bataryası’da bu alayın bünyesinde yer almıştı. 42. Alay, 16 Nisan 1921 tarihinde Ümit Vapuru ile Samsun’a intikal etmiş ve 15. Fırka deposundan

yeniden silahlandırılmış ve teçhiz edilmişti. Sakarya Savaşı öncesi Samsun'da toplanan Giresun Alayları yukarıda sözünü ettiğimiz yeni düzenlemeleriyle 14 Temmuz 1921 günü Batı cephesine hareket ettiler. Bu alayların hareket esnasında mevcut kuvvetleri şöyleydi: 42. Alay erkanı: 16 nefer, 14 silah, 25 hayvan.

III. SAKARYA'YA DOĞRU

1. Tabur: 402 nefer, 313 silah, 21 hayvan, 1 araba.
2. Tabur: 321 nefer, 258 silah, 29 hayvan, 1 araba.
3. Tabur: 334 nefer, 313 silah, 21 hayvan.

Samsun'u ve Samsunlu'yu bu zulümden kurtaracak, gözü dönmüş Pontus canilerine haddini bildirecek çareler aranmaya başlandı. Ekonomik yönden iyi durumda olmayan, silahsız ve teşkilatsız Samsun halkının bu zalimlerle baş etmesi mümkün değildi. Bunların hakkından ancak, onları çok iyi tanıyan, Binbaşı Hüseyin Avni Bey in **"Alparslan Grubu"** diye de tanınan 42. Alayı ile Topal Osman Ağa'nın 47. alayı gelebilirdi. Koçgiri'de Giresunlulardan teşkil edilen alay bu nevi başarılar kazanırken, Giresunlulardan müteşekkil bir başka alay da aynı tarihlerde Batı cephesine sevk ediliyordu. Hüseyin Avni Bey komutasındaki ve yine önceleri Giresun Alayı adını taşıyan bu birliğin söz konusu cepheye sevki Erkan-ı Harbiye Umumiye Vekaleti tarafından istenmişti. İlk olarak alayın 500 mevcutlu 3 taburu emredilen yere gönderildi. 15 Subay, 500 erden müteşekkil 1. Tabur ve 11 subay 466 erden oluşan 2. Tabur ve Alay karargâhı, Merkez Ordusu'nun emriyle Samsun'da alıkonuldu. Pek çok silah eksikliği bulunan alay Nebyan bölgesinde hükümete isyan halinde bulunan Rum çetecilerine karşı ikinci aşama harekât için görevlendirildi. 9 Mayıs 1921 tarihinde Hüseyin Avni Bey komutasındaki ve 42. Alay adını alan birlikler, Rumlara karşı pek şiddetli saldırılara giriştiler ve bölgede yuvalanan Rum çetelerini dağıttı-

lar. Çarşamba bölgesinde de etkinliklerini arttıran Rum çetelerini ortadan kaldırmak amacıyla yine Giresun Alay'ndan yani 42. Alay'dan bir takım gönderilmişti. Söz konusu bölgede Rumculuk faaliyetlerini besleyenlere suikastler tertipleyen Giresunlular, Çarşambalı tüccarların tepkileri üzerine buradan çekilmek zorunda kalmışlardı. Rum tüccarlarla menfaat ilişkisi olan Çarşambalı tüccarların tavrını bu defa benzer biçimde Osman Ağa'ya karşı Ordulu tüccarlar gösterdiler (Balcioğlu 1996: 81).

Pontus Çetelerinin dağıtılması: Binbaşı Hüseyin Avni Bey komutasındaki 42. Alayın Batı cephesine sevki Erkan-ı Harbiye Vekaletince istenmişti. Sakarya Cephe sine gitmek üzere Alay ile birlikte Giresun'dan ayrılan Binbaşı Hüseyin Avni Bey, 15. Firka Kumandanı ve Samsun ileri gelenlerinin talebi üzerine Samsun'a vardığında birliklerini Pontus çetelerinin üzerine sevk etti. 9 Mayıs 1921 tarihinde 42. Alay Rumlara karşı pek şiddetli saldırılara girişti. Bölgede yuvalanan Rum çetelerini ortadan kaldırmak için yoğun çatışmalar meydana geldi (Balcioğlu 1991: 71)

Binbaşı Hüseyin Avni Bey, engin tecrübesi, yiğit ve cüretkar kişiliği, üstün komutanlığı sayesinde çok kısa bir süre içinde Pontus çetelerini Çarşamba yakınlarında sıkıştırdı. 28 Haziran 1921 günü meydana gelen şiddetli çatışmalarda Hüseyin Avni Bey kolundan hafif yaralandı. Ancak çatışmalar neticesi eşkiya hezimete uğratılarak dağıtıldı (Sarıbayraktaroğlu 1975: 151). M. Dağ ise olayı "Osman Ağa" yazısında; "42. Alayın Kumandanı Askerlik Şubesi Reisi ve Osman Ağa'nın dava arkadaşı Hüseyin Avni Bey idi. 42. Alay da Samsun ve havadisinde görevini tam anlamıyla yapmış ve yöreyi Pontusçu Rumlardan tamamen temizledi." şeklinde ifade etmektedir. (Hacıfettahoğlu 1999 :50-51) Rumlardan Çakallı'da (Samsun'da bir köy ve civarı) Türklere karşı çok fenalık yaptıklarını işitmiştik. Mamur dağına vurup buradan Çakallı ve Kavak üzerine yürüyerek indik. 28 Haziran 1337'de Samsun'a bağlı Çarşamba kazası ci-

varında öteden beri Rum eşkiyası ve Çerkez Hasan Çavuş çetesini 42. Alayımız da burada bunlarla çarpışarak dağıtmışlardı. 42. Alay kumandanı Hüseyin Avni Bey kolundan yara almış bu yarasını hastaneye yatmadan kendi tedavi etmişti. Bu 42. Alayımız Samsun'a geldiğinde Giresun'dan hareket eden bir tabur kadar askerde gelip 42. Alay'ımıza dahil olmuştur. 42. Alayımız la 47. Alayımız birbirleriyle iki Alay kumandanız muhabere etmişler, 42. Alay'ımız, 47. Alay'dan 10 gün kadar evvel Ankara'ya hareketle oradan da Sakarya harbine girmiştir (Sarıbayraktaroğlu 1975: 151).

42. Alayın Samsun ve havalisinde Rum takibi, 47. Alay'ın 4. Taburu Koçgiri hareketinde iken, 42. Alay, Merkez Ordusu kuruluşuna girdi. Alayın birinci ve ikinci taburları ile Kudretli Cebel Bataryası, 15. Fırka emrine girmek üzere 20 Nisan 1921 tarihinde Samsun'a hareket ettirildi. Taburlar pavyonlara yerleştirildi ve yeni silahlarla techiz edildi. 7 Haziran 1921'de 15. Fıkra Komutanlığının emriyle 42. Alayın ikinci taburu, Bünyan Dağları'ndaki Pontuşçu Rum çetelerinin takip ve imhasına sevk edildi. Rum çetelerinin sayısı küçümsenecek gibi değildi. Yunanistan, Rusya ve Kafkasya'dan gelen Rumlarla sayıları daha da arttı. Yunan ve Çar subayları da teşkilatın içindeydiler. Gizli faaliyetlerini ayaklanma hareketlerine çevirdiler. Giderek artan kanlı eylemlere giriştiler. "Alayın ikibinbeşyüz mevcutlu 2. Taburu sayıları, sayıları yirmibini bulan Andon Paşa, Nem Şarki Sarıyan, İstirvani ve Çerkez Hasan Çavuş'un da katıldığı Pados kuvvetlerini yıldırıldı ve saldırganlıklarını önledi. Tabur görevini ifa ettikten sonra tekrar alaya katıldı. (Menteşeoğlu 1997: 123)

42. ve 47. Alayların Sakarya'ya Hareket Etmesi engellemeye çalıştı. Osman Ağa'nın cebri yürüyüşü esnasında hareket hattını takip eden Gönüllü alaylarımız, geçmiş hizmetleriyle başarılarından ötürü 15. Fıkra komutanlığı tarafından takdir gördü. 42. ve 47. Giresun Gönüllü Alaylarının Batı cephesi emrine gönderileceği bildirildi. Koçkiri harekâtından

dönmek üzere olan 47. Alay'ın 42. Alay'la Kavak'ta birleşmeleri sağlandı. (Menteşeoğlu 1997: 123) Koçgiri isyanının bastırılmasından sonra Reşadiye, Niksar, Erbaa üzerinden Samsun'a gelen Topal Osman ve kuvvetleri burada yapılan yeni bir düzenlemeyle nizamiye kitası haline sokulmak için bir taburdan 3 taburlu bir alay teşkili ile 47 numarasını aldılar. Bu yolculuk esnasında güzergâh üzerinde bulunan Rum ayrılıkçıların hareketlerini engellemeye çalıştı. Osman Ağa'nın cebri yürüyüşü esnasında hareket hattını takip eden Merkez Ordusu Komutanı kendisini hayranlık ve övgüyle izliyordu. Bu yürüyüşle ilgili olarak tuttuğu notlarında Osman Ağa için "Muvazzaf asker olmamasına rağmen, askerlik için yaratılmış müstaid bir adam" ifadesini kullanmaktan kendini alamamıştır. Sakarya Savaşı öncesi Samsun'da toplanan Giresun Alayları yukarıda sözünü ettiğimiz yeni düzenlemeleriyle 14 Temmuz 1921 günü Batı cephesine hareket ettiler. Samsun'dan Ankara'ya, Sakarya Savaşı'na katılmak üzere yürüyerek hareket eden 42. ve 47. Gönüllü Alaylar, silah ve teçhizat eksikleri elden geldiğince giderilmiş olarak yol almak taydılar. 42. Alay 10 gün kadar önce hareket etmiştir.

ÖNEMLİ BİR BELGE: Merkez Ordusu Kumandanlığına: 1-Bugün Samsun'dan Kavak'a gitmek üzere gönderilen 766 kişilik Rum kafilesi muhafızlarıyla birlikte Ceniş dağlarına ulaştıkları sırada komşu tepelerde bulunan eşkiya tarafından üzerlerine ateş açıldığı, çatışmanın hayli zaman devam ettiği, çatışmada katile Rumlarından birçoklarının yaralandığı ve öldüğü ve muhafız askerlerden bazılarının da şehit oldukları haber alınmıştır. 2-Olayın nasıl ortaya çıktığı ve nasıl geliştiği hakkında yerinde derin ve ciddi bir soruşturma yapılmak üzere 42. Alay kumandanıyla Merkez Ordusu kumandanı ve Merkez Polis Başkomiseri ve Jandarma Bölük Kumandanı Ceniş'e gönderilmiştir. Soruşturmanın sonucu ayrıca arz edilecektir. 02.06.1921 Fırka Kumandanı Mutasarrıf İsmail Sezai Merkez Ordusu Kumandanlığına 23.6.1921 ta-

rihli şifreye: 20.5.1921 Samsun'dan iç kısımlara gönderilen Rum kafilesine Ceniş sırtlarında saldırı yapan Rum eşkiyası dolayısıyla, kafilede ortaya çıkan olayların soruşturulması için Canik mutasarrıflığı ile firkadan ortaklaşa düzenlenen 1921 tarihli tutanağın ilişik olarak takdim kılındığı ve soruşturma sonucunda adı geçen zararlı kimselerin kafilenin, Ceniş ve civar sırtlardan ates altına alınarak kargaşalık çıkarılmasıyla, sevk edilen Rumları kurtarmak maksadıyla kafileye ve muhafızlarına saldırmış oldukları ve ancak çevreden gelen silah sesleri üzerine olay yerine yetişen imdat kuvvetlerinin yardımıyla eşkiyanın uzaklaştırılması ve kafilenin gönderildiği arz olunur.

A-Sakarya Savaşı ve 42. ve 47. Alayların Sakarya Savaşına Katılması...

1-42. Gönüllü Alayın Sakarya Cephesine Ulaşması

42. Alay önce Samsun'a, oradan da Sakarya Cephesi'ne gitmek üzere Giresun'dan ayrılmıştı. Alayın kahraman komutanı Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in şehadeti üzerine Yeni Giresun Gazetesi'nde imzasız bir yazı yazan Bekir Sukuti ayrılış anını şöyle anlatıyor: Onu kahraman Alayı ile vapurda teşyi ettiğimiz gün, biz ondan ayrıldığımız için müteessirdik. O bir gün ol kafirlere haddini bildirmek fırsatına kavuşacağı için memnun ve mesrur... Ve hatta ki, ki biz O'nu hiçbir zaman o günkü kadar neşeli görmemiştik! Büyük Alparslan'ı yakından tanıyanlar o günkü sürü'dü neşesinin sebeplerini de anlamakta güçlük çekmezlerdi. Çünkü, O'nun dünyadan ve hayattan beklediği en büyük ve en derin zevklerden biri de şu idi: Canavar Yunanlılarla, Yunan ruhlu yılanları boğmak ve parçalamak..." (Yeni Giresun 1337: 89).

Giresun'da oluşturulan 42. ve 47. Gönüllü Alaylar Samsun ve civarındaki Pontus Rum ayaklanmacılarına karşı savaşım-
larının devamı Samsun üzerinden yayan olarak önde 42. Alay

olmak üzere hareket ettiler. İki Alay toplam mevcudu 3-4 bin arası olması gerekir. Samsun'daki (Pontus çelerini dağıtma) görevini başarıyla tamamlayan Hüseyin Avni Bey, gönüllülerden oluşturduğu 42. Alayı yeniden tertipledi, eksikliklerini kısmen de olsa giderdi ve Batı Cephesine ulaşmak üzere 14 Temmuz 1921 günü Alayının başında Ankara istikametine hareket etti. Yol güzergahındaki Ermeni ve Pontus çetelerini temizleyerek 20 Ağustos 1921 tarihinde Ankara'ya ulaşan 42. Alay, 3 Tabur, 1057 asker, 25 hayvan olarak Samsun'dan çıkmıştı. "Bazı kaynaklarda daha sonraki katılımlarla alayın mevcudunun 2.000 kişiye yaklaştığı belirtilmektedir (Coşar 1971:69).

42. Alay, Müdafaayı Milliye Vekaleti'nin emirleriyle 13.08.1921 tarihinde ikamet ettiği (Ankara civarındaki) ordugahtan cepheye hareket ettirildi. Kudretli Cebel Bataryası ise, Müdafayı Milliye emrinde kaldı. Alay, Kayı köyündeki 4. Fırka'nın emrinde Mangaltepe'yi geri almak için karşı taarruza katıldı. Sayı ve malzeme bakımından üstün düşman kuvvetleri karşısında alay mevcudunun yarısını kaybetti. 28 Ağustos'da Kanlı Sırtlar müdafaasında bulundu. Alay Komutanı Binbaşı Hüseyin Alpaslan Bey Haymana'da şehit oldu. Alayın mevcudu oldukça azalmıştı. İstanbul 'dan gelen zabitan ve ikmal efradıyla takviye edildi. 30 Ağustos 1921'de katıldığı Taşlıtepe taarruzunda büyük yararlıklar gösterdi. İtilaf Devletlerinin, özellikle de İngilizlerin teşvik, destek ve tahrikleriyle Anadolu'ya çıkararak topraklarımızı işgal eden Yunan Ordusu, Ankara'yı ele geçirerek, Büyük Millet Meclisini ve Hükümeti dağıtmayı amaç edinmişti. Bu amaca ulaşmak için Türk Ordusu'nun cephesini yarmak ve aynı zamanda doğu kanadından kuşatmak için bütün gücüyle saldırıya geçmek için hazırlanıyordu (Hacıfettahoğlu 1999: 54, 55.).

2-Yunan Ordusu'nun Taarruza Geçmesi

Yunan Ordusu 23 Ağustos sabahı ileri harekâta başlayarak taarruza geçti. Akşamüzeri ise Mangal Dağı düştü. Mangal Dağı Sakarya dirseğinin 40 km. kadar doğusunda, Haymana'nın güneyinde sarp ve heybetli bir dağdır. Yunan Ordusu bu dağı elde tutmadan Haymana'ya, arkasından Ankara'ya rahat ilerleyemezdi. Bu sebepten Mangal Dağı'na ve yakınındaki Türbe Tepe'ye çok önem veriyordu. Amacına ulaşmış Mangal Dağı'nı ve Türbe Tepeyi ele geçirmişti. Var gücüyle taarruz ediyorlardı. Emir kesindi... Mangal Dağı ve Türbe Tepe geri alınacaktı. 42. Alay bu kritik anlarda savaşa katılmıştı. Cephenin en zayıf bölgesini savunan II. Grup'un (Kolordu) 4. Tümen'i içinde yer aldı. 2. Grup komutanı Albay Selahattin Adil Paşa 4. Tümen Komutanı ise Mehmet Sabri Erçetin'dir.

25 Ağustos 1921'de 1. Grubun Taarruzu emri verildi. Düşman Türbetepe bölgesinde 3. Gruba üstün kuvvetlerle taarruza geçmişti. Sabahtan itibaren Türbetepe'yi işgal etmişti... 23. Tümene, 3. Grup muharebesine yetişmek üzere ve Mangal Dağı'nı kuşatmak üzere 4. ve 24. Tümenlere Yayıcı üzerinden yapılacak taarruza hazır ol emri verildi. 47. Alay 4. Tümen emrine verildi. 2. ve 3. Süvari Tümenlerine taarruza katılmaları emredildi. 4. Tümen Mangal Dağı'nın doğusuna 24. Tümen Köseaptallar- Yayıcı istikametinde taarruz edecekti. 4. Tümen 40. Alayla Meclis Muhafız Taburu ve 58. Alaydan bir tabur 4. Piyade Tümen Komutanının emrinde Mangal Dağı karşısındaki Tümen cephesini muhafaza edecekti. Saat 11.00'de tümenler harekete başladı. 4. Tümen birlikleri bulundukları yerlerden ileri harekete önce bir hazırlık mevzine dahil oldular. 24. Tümenin iki alayı birinci hatta ve bir alayı ihtiyat olmak üzere iki kol ve 1956 yılında ölmüştür Katıldığı Harpler: 1912-1913 Balkan Harbi, 1914-1918 Birinci Dünya Harbinde çeşitli kıta komutanlıklarında, 1919-1922 İstiklâl Harbinde Tümen Komutanlıklarında bulunmuştur. Nişan ve Madalyaları: Harp ve Gümüş Muharebe Liyakat Madalyaları,

Alman Demir Salip Nişanlan Avusturya-Macaristan Üçüncü Rütbeden Askeri Liyakat Madalyası, Afgan İstiklal Nişanı-İstiklâl Madalyası ve Takdirname. (Türk İstiklal Harbine Katılan Tümen ve Daha Ost Kademelerdeki Komutanların Biyografileri -TC. Genel Kurmay Başkanlığı-Genel Kurmay Basım Evi, Ankara-1989)

Köseaptal üzerine yürüdü. Buradan batıya doğru yön değiştirerek Yaycı'ya ilerlemeye başladı. Topçumuz Mangaltepe'yi şiddetli ateş altında bulundurdu. Düşmanın başlangıçta Mangal Dağı'ndaki kuvvetlerin bir alay piyade, üç batarya olduğu tahmin ediliyordu. 24. Tümen karşısındaki kuvvetler başlangıçta çok zayıf. 24. Tümen saat 13.00'e kadar 4. Tümen hizasına geldiği zaman, 4. Tümen birlikleri 42. ve 58. Alaylar cephe, 47. Alay ve hücum taburu ihtiyatta olmak üzere Mangal Dağı doğu ve güneydoğusundaki etekleri ve yaprak bayır deresi doğusundaki plato yönünde ilerlemeye başladı. 24. Tümen de Köseaptal'dan itibaren açıldığı, önünde kuvvetli bir düşmana rastlamadığı için başlangıçta ilerlemeyi başarmıştı. 4. Tümen Mangaltepe güneydoğusundaki tepeyi baskınla zaptetti. (Çalışlar 2006: 21)

3-Türk Ordusu'nun Savunma ve Taarruzları

Sabahleyin başlayan saldırı önemli bir direnişle karşılaşmadan geliyordu (Müderrişoğlu 1982: 112). Yunan Kralı Constantine, Eskişehir'de varlıklı bir Türk'ün evine yerleşmişti. Kral, Yunan Ordusu Başkomutanı olarak Anadolu'da bulunuyordu. Anadolu'daki Küçük Asya Ordusu'nun yönetimini Korgeneral Papoulas'a bırakmıştı. Sakarya boylarında ki kanlı çarpışmaları Eskişehir'den izliyordu. Yunan Ordusu ANKARA'ya girecek, Türk'lerin dağılıp yok olduğunu tüm dünyaya haykıracaktı. Anadolu'daki eski Tanrılar böyle istiyordu. Zafer yakındı...

23 Ağustos 1921 günü iki Ordunun da Sakarya boylarında ki gergin bekleyişi sona ermiş, saat 16'ya doğru, İnlerkatrancı-Mollaresul Tepeleri- Tepeköy çizgisinde, yani Türk savunma mevzilerinin güney kanadında beş Yunan Tümeni toplanmış bulunuyordu. Bunlardan 1. Yunan tümeni, Mangal Dağı'nı savunmakta olan 5. Türk Tümenine saldırıya geçti. Sakarya Meydan Savaşı başlamıştı artık... Mangal Dağı, Haymana'nın 25 Km. güneyinde, ana savunma çizgisine göre ileriye doğru çıkıntı yapan, tek başına bir mevzii durumundaydı. Düşman Türbetepe ve Mangal Dağı arasına kolaylıkla girebilir, fakat Mangal Dağı'nı almadan içerilere doğru ilerleyişini sürdüremezdi. Ne yazık ki, stratejik önemi büyük olan Mangal Dağı kanlı çatışmaların ardından Yunanlılara kaptırılmıştı. Mangal Dağı'nın geri alınması gerekiyordu. Taşlı, çakıllı, Mangal Dağı eteklerinde kanlı çatışmalar oldu. Türk'ün ateşle imtihanı oralarda yaşandı. 23 Ağustos 1921'de düşmanın Mangal Dağı'na saat 16.30 dan itibaren taarruza geçmesiyle, burada muharebeler gündüz ve gece devam etmiş ve üç kat üstün düşman karşısında bu tepe kaybedilmişti. II. Gruptan bu dağı elde tutmak için gönderilen takviye kuvvetleri gece çıkan çok kuvvetli bir bora yüzünden dağa yetişememiş ve II. Grup kıtalarını Bahçecik-Katrancı hattına çekmişti. Mangal Dağı'ndaki 2.800 kişilik 5. Türk tümeninin karşısında iki Yunan tümeni (17.000) kişi toplanmıştı. Mangal Dağı'nın düşüşü Başkomutanlık, Genelkurmay Başkanı ve Garp Cephesince mazur görülmedi. 5. Tümen komutanı (Korgeneral Kenan) sevilmiş, değerli komutanlardan olduğu halde derhal komutanlıktan alındı, fakat emirle çekildiği tahakkuk edince iade edildi. Bu titizlik çok yerinde idi. Ordu için yapılan tamim büyük bir ibret dersi oldu.

Yapılan tamim tarihidir, okuyalım:

1. ve 5. Fırkanın Mangal Dağı'ndaki mevzileri muhafaza edemediğini öğrendim. Bunu bir acemiliğe vermekle beraber, suçluların meydana çıkarılmasını emrettim.

2.-5. Fırkanın bütün zabıt ve neferlerinden yıldırım gibi düşmana saldırarak şan ve şeref kazanmalarını beklerim.

3- Ordumuz her yerde taarruz ve müdafaalarıyla düşmana üstün olduğunu göstermektedir. Hazırlığımız tamam ve mükemmeldir. Düşmanın Anadolu içlerinde yok olacağı bu günlerde kıtalarımızın son fedakarlıklarını göstermeleri hem ihmal götürmez mecburiyet ve hem de vazife-i diyanet ve hamiyettir. Suçlu kim olursa olsun kanuna çarpılacaktır. Bu emrim 5. Fırkanın bütün zabıt ve neferlerine okunacak ve tebliğ olunacaktır. Büyük Millet Meclisi Reisi, Başkumandan M. Kemal”

27 Ağustos 1921 günündeki düşman taarruzları, 28 Ağustos günü muharebelerinin çok şiddetli ve kesin sonuçlu geçeceğini gösterdiğinden Başkomutan, Genelkurmay Başkanı ve Garp Cephesi komutanı ayrı ayrı emirler vermişlerdir. Bu emirler muhaberenin zafere doğru götürülmesinde etkili olmuşlardır; “1-Bugünkü 27 Ağustos muharebesi bütün cephede emniyet verici bir şekilde ceryan etmiştir. 2-Bütün gruplar şimdiki mevzilerini son nefeslerine kadar müdafa edeceklerdir. Bundan evvel düşmanın ötede beride kazandığı tek tük mevzii muvaffakiyetler fırtınalı ve karanlık gecelerde vazifelerimiz arasındaki anlaşamamazlıktan ileri gelmiştir. Düşman, kendi kuvvetine dayanarak henüz ciddi hiçbir muvaffakiyet kazanmış değildir. Bunun içindir ki, sükunet ve metanetle mevzilerimizi müdafa ederek düşmanı pek yakında kati hezimete uğratacağımıza şüphe edilmemelidir. 3 Bugün gün battıktan sonra cephede sükunet başlamışsa da dün gece olduğu gibi bu gecede düşmanın baskınlarını ve gece hücumlarını beklemeli ve bütün kıtalar buna göre uyanık bulunmalıdır. Düşmanın gece baskınları behemehal süngü hücumuyla püskürtülecektir. **M.KEMAL - Baş Kumandan**”

Bu buyuru, hemen köklü bir etki yaptı. Örneğin, 2. Grup komutanının, birliklerini geri almak için 27 Ağustos gecesi general Fevzi’ye yaptığı öneriye karşı aldığı yanıt şu oldu:

“Başkomutanın buyurusunu almadınız mı?” Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa’nın 27 Ağustos saat 17.00’de gruplara verdiği emirden: “... Bugün 27 Ağustos; görülen düşman hareketlerinden, akşama kadar cephemize sokularak dünkü gibi akşam ve geceleyin mevzilerimize hücum edeceği anlaşılmaktadır. Kıtalarımızın da buna göre hazırlanarak düşmanın piyade hücumlarına ateşle karşı koyulmakla beraber süngü hücumu yapılmak üzere gerilerde münasip kuvvette kıtalar bulundu rulması lazımdır. **Düşmanın bugünkü taarruzu durdurulursa kati neticeyi kazanacağız. FEVZİ (ÇAKMAK)**

... 27 Ağustos’ta kati neticenin tarafımızdan alınması beklenir. Ordu bulunduğu mevzileri kati olarak müdafaa edecektir. 1. ve II. Gruplar kati muharebeyi Yamak Gökgez hatının cenubunda kabul edecektir, XII. Grup sol cenaha yürütülmek üzere Polathi’da toplanmaktadır. Mürettep Kolordu Acıdere’ye kadar Sakarya boyundaki mevzileri müdafaa edecektir. V. Grup ordu sol cenahında, muharebe meydanına yakından tesir etmek üzere Çeltik ve Gülbek mıntıkasına gelecektir. Ismet (İNÖNÜ) (Yavuz 1982 -47,49.) Çarpışmaların ilk günü Yunanlılara kaptırılan stratejik önemi büyük Mangal Dağın geri alınması için 1. Grup sabahleyin saldırıya geçti. 4. Tümen ile 47. Bağımsız Alay da saldırıya katılmak üzere grup emrine verilmişti.

4-Türkler Özel Kuvvet Kurmuşlar

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Mangal dağı 47. Bağımsız (Gönüllü) Alayın asıl adı “Topal Osman Alayı”ydı. Giresun Topal Osman Alayı, çarpışmalar başlamadan önce cepheye getirilmiş, 47. Bağımsız (Gönüllü) Alay adıyla doğrudan Batı Cephesi Komutanlığı emrinde yedek kuvvet olarak Haymana’nın güneydoğusundaki Kızılkoyunlu köyünde konaklatılmıştı. Mangal dağı yitirilince, o kesimi desteklemek üzere 1. Grup emrine verilmişti. Topal Osman Alayı’nın en büyük özelliği, savaşçıla-

rının üniforma yerine, çetecilik zamanının da olduğu gibi, yöresel Karadeniz giysileri giymeleriydi. Giysiler tek renk ve aynı biçimde olduğundan, özel üniforma havası veriyordu. Tümen topçularının koruyucu ateşi altında 4., 23. ve 24. Tümenler birbirine paralel dört kol biçiminde Mangal dağına doğru saldırıya geçti. Sabahleyin başlayan saldırı önemli bir direnisle kesimindeki bunalımlı durumu daha yakından izlemek amacıyla cephe gerisine geldi.

Göğsündeki sargılar nedeniyle atının üstünde dimdik duruyor, göğüs kafesini saran ağırları sezdirmemeye özen gösteriyordu. Mustafa Kemal Paşa, ziyaret ettiği birliklerde yüreklendirici konuşmalar yapmış, genç subaylarla konuşmuş ve onlara olan güvenini belirtmişti.

Yunanlılar saldırıya geçince, çarpışmaları dikkatlice izlemeye koyulmuştu. Gelişmeleri izliyor, alınması gereken önlemleri gözden geçiriyordu. Özellikle, Mangal dağı kesimindeki çarpışmalara önem verdiği anlaşılıyordu. Gelen haberler hiç de iç açıcı değildi. Mangal dağına geri almak için ileri atılan birliklerin bocaladığı anlaşılıyordu. Bu sırada, yeni bir tatsız haber daha geldi: Cephenin bir yanında gedik açan düşman gediği genişletmekte ve ilerlemekteydi. Mustafa Kemal Paşa hemen emir verdi:

- Derhal yedekteki birliklerden yardım gönderilecek ve düşman süngü saldırısıyla eski mevzilere atılacaktır!

- Yedekte hiç kuvvet kalmadı. Hepsi çarpışmada. Yalnız Topal Osman Ağa'nın askerleri vardır.

- Kim olursa olsun süngü saldırısı yapacaktır. - Bunların süngüsü yoktur.

Başkomutan bir an düşündü. Gediği kapatmak zorunluydu. Giresunlu Topal Osman'ın adamları geleneksel Karadeniz giysileriyle cepheye gelmişlerdi. Süngüleri yoktu. Bellerindeki eğri Sürmene bıçaklarını anımsayan Mustafa Kemal Paşa son

emri verdi: - Osman Ağa'nın askerleri, bellerindeki [Giresun] bıçaklarıyla düşmanın üstüne atılacak ve eski mevzilerine atacaktır!

Mustafa Kemal Paşa'nın emrini alan Topal Osman Ağa seslendi: Arkadaşlar yurdu nu, ırzını, namusunu seven karşıdaki Mangal Dağa saldırsın. Düşman Mangal Dağı eteklerinde. Kim Mangal Dağa sancağımızı dikerse, onu ödüllendireceğim. Kendisine izin verip memlekete göndereceğim. Ayrıca yüz lira da bahşiş vereceğim. Memleketten ev toprak vereceğim. Topal Osman Ağa, alayını çetecilik yöntemlerine göre saldırıya kaldırılıyordu. Karadeniz giysili savaşçılar sırt çantalarını topluca bir yere bırakarak avcı düzenine girdi, saldırıya geçti. Çoğu ilk kez düzenli ordu düzeninde ve karşısındaki düzenli orduya saldırıyordu. Çeteciliğe benzemiyordu bu iş.

Tuzak kurmak, pusuda beklemek, şaşırtmaca baskın yapmak yoktu. Çıplak arazide, Yunan topçusunun ateşi altında Mangal Dağı yönünde sıçramalarla ilerliyordı.

47. Bağımsız Alay, cephedeki yaygın adıyla Topal Osman Alayı, 4. Tümenin yanibaşında hava kararınca dek vurmuştu. Sonra, tümenle birlikte geri çekildi. Yitikleri çoktu. Sırt çantalarını bıraktıkları yere dönen yorgun savaşçılar çantalarını sırtlanarak gece konaklama yerlerine çekildiler. Ortada birçok sırt çantası kalmıştı. Mangal Dağı eteklerinde kalanların çantalarıydı bunlar. Topal Osman atının üstünde savaşır, bir yandan Giresun Gönüllülerine İleri diye komut verir, bir yandan düşmana ateş ederdi. Birkaç kez atları vurulup ölmüş, ancak hedefte olduğu halde kendine kurşun değdiği yoktu. Sakarya'da da öyleydi. Osman Ağa Gönüllüleri, kıyafetlerinden de "Kara Zıpkalılar" olarak bilinirdi. Karadeniz'de Pontuşçu ayaklanmaları bertaraf etmede ve Muhafız Taburunu da oluşturarak, Atatürk'ün hep yanında olmuşlardı. Esasında "süngü" yerine "bıçak" çok önemli değildi. Çünkü kara zıpkalılar çok iyi bıçak kullanır, bıçakla ustalıklı oyunlar oynar,

bıçakla düşmanın anında işini bitirirlerdi. Mangal Dağı'nda da öyle oluyordu. Yunan askerini bıçakla at sırtından düşürüp hakkından geliyorlardı. Kan, barut kokusu, top, silah sesi, süngü sesi toz duman birbirine karışmıştı. Yunan ordusunda, bazı birlikler özellikle 'Efzun' diye anılan birlikler ulusal giysilerle savaşıyorlardı. Efzun savaşçıları, pileli kat kat eteklik üstüne gömlek ve cepken giyiyorlardı. Etekliğin altına uzun beyaz çorap ve ucu ponponlu yumuşak ayakkabı giyorlar, başlarına ucu püsküllü küçük bir takke takıyorlardı. Yunanlılar Topal Osman Alayının şehitlerinin giysisine bakarak Türklerin de ulusal giysiler giyen özel birlikler kurdukları kanısına kapılmışlardı. Bu haber hepsini ürkütmüştü. 25 Ağustos 1921 (Müderrişoğlu 1982: 133-4).

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, bugünkü çarpışmaların gösterdiği gelişmeler üzerine, son Türk Yurdu'nun savunulmasında bundan sonra uygulanacak ve izlenecek taktiği bütün Orduya şu tarihsel emriyle bildirdi: **“Savunma çizgisi yoktur, savunma alanı vardır, o alan bütün yurttur.”** **“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satih bütün Vatandır.”(O günkü şekliyle).** Yurdun her karış toprağı yurttaşın kaniyle ıslanmadıkça bırakılamaz. Onun için küçük büyük her birlik bulunduğu mevziden atılabilir, fakat küçük büyük her birlik, ilk durabildiği noktada yeniden düşmana karşı bir cephe kurup çarpışmasını sürdürür. Yanındaki birliğin çekilmek zorunda kaldığını gören birlikler, ona bağlı kalamaz. Bulunduğu mevzide sonuna dek direnmek ve karşı koymak zorundadır. 26/27 Ağustos 1921

4. Tümen Savaşarak Tükeniyor... 9. Yunan Tümeninden destek alan 13. Yunan Tümeni, 4. Tümen cephesine sabaha dek yaptığı saldırıyı güneş doğarken şiddetlendirdi. Ağır baskı altında kalan 4. Tümen savaşçıları umutsuz bir direnişe girdiler. Verilen yitikler hızla artıyordu. Dün akşamdan bu yana on iki saattir aç, susuz, uykusuz dövüşüyorlardı. Bire karşı üç olan bu dövüş, 13. Yunan Tümeninin yeni destekler almasıyla

daha da dengesizleşti 4. Tümen savaşçıları sonu olmayan bir dövüşün içine girdiklerinin bilincine varmışlardı. Ordu bulunduğu çizgiyi kesin olarak koruyacaktır!" emri açıktı. Bu ölünecek fakat bir adım gerilenmeyecek demektir. 4. Tümenin 40, 42 ve 52. Alayları bu emri uyguluyorlar, bir tek adım geri atmamak için eriyorlar, eriyorlardı. Erler de sonu ölümle bitecek bir kavgada olduklarını anlamışlardı. Bir türlü geri çekilme emri verilmeyişinden bu sonucu çıkarmışlardı. Yunanlıların saldırı üstüne saldırı tazelemeleri kimseye nefes aldırmiyordu. Subaylar, 12. Grubun zamanında yetişeceğinden çoktan umudu kesmişlerdi. Tek tesellileri, kendileri yok olduktan sonra, geç de olsa 12. Grubun düşmanın önüne dikileceği, sapır sapır dökülen 4. Tümenin öcünü alacağıydı... Erlerdeki çözülmeyi önlemek ve bu intihar savaşında ölmeden önce elden geldiğince çok düşman öldürmek gerektiğini anlatmak için subaylar yılmadan ileri atılıyorlardı. Erlerin önünde her ileri atılış gencecik bir subayın vurulup devrilmesiyle sonuçlanıyor, ama arkadan gelen erler komutanlarının ölümünde neden başı çektiğini çok iyi bildiklerinden, ölüm sıraları gelene dek dudaklarında "Allah! Allah!" seslerini eksik etmeden dövüşü sürdürüyorlardı. Her Yunan saldırısına bir karşı saldırıyla yanıt veriliyor; saldırılar karşı saldırılarıyla, karşı saldırıları yeni düşman saldırıları izliyordu...

4. Tümen hızlı bir tükenişin içindeydi artık. Subay yitikleri hızla artıyordu. Şehit düşenler olduğu yerde kalıyor, yaralılar ilk fırsatta siperler gerisindeki ilk sargı yerlerine götürülüyordu. Yarası hafif olan subay, sargısı biter bitmez, kaldığı yerden ölüm dövüşüne başlamak üzere birliklerinin başına dönüyordu. Zaman ilerledikçe er yitikleri de kabarmaya başlamıştı. Bu arada, düşmana kaptırılan mevziler karşı saldırı ve süngü hücumlarıyla geri alınıyor, bazı mevzilerin birkaç kez el değiştirdiği oluyordu. Öğleye doğru Yunan saldırıları iyice kırıldı ve durduruldu. Biraz sonra 2. Grup Komutanlığınca yardıma gönderilen 11. ve 25. Alaylar yetişmiş, 4. Tümenin ha-

yatta kalabilen savaşçıları biraz soluklanmak olanağı bulabilmişlerdi. 4. Tümen mevzilerini korumayı başarmıştı. Ne var ki, bu başarının bilançosu da oldukça korkunç bir görünümü sergiliyordu. Genel olarak alayların 80-85 dolayında olan subay mevcudu iyice erimiş, tükenmişti. Öyle ki, Tümenin Hücum Taburunda iki subay kalmıştı. 42. Alaydan birkaç yedek teğmen yara almamış, bunların en kıdemlisi alay komutanlığı görevini üstlenmiş, ötekiler tabur komutanlıklarını paylaşmışlardı. Ve, henüz bölük komutanlığı bile yapmamış olan Yedek Asteğmen İhsan (Müderrişoğlu), tabur komutanlığı görevini üzerine almıştı. Bölük Komutanlık ları da çavuşlara kalmıştı .28 Ağustos 1921 (Müderrişoğlu 1982: 148)

Türk birlik komutanları, Yunanlıların son kozlarını oynadıklarını anlamışlardı. Yunanlılar gece ve gündüz cepheyi hiç olmazsa birkaç yerinden çökertmek, gedik açmak için ileri atıldıkça; onlar da birlikleriyle olağanüstü direniş göstermiş, bulundukları kesimde çökmek için, gedik vermemek için bol bol kan dökmüşlerdi. Küçük birlik komutanı genç subaylar çarpışmaların bütün ağırlığını üstlerine almışlardı. Birlik komutanlarının genellikle erlerinin ardından gitmesi ve onları yönetmesi gerekirken, bu kural Sakarya boylarında değişmişti. Türk subayları erlerine örnek olmak, onları yüreklendirmek için kendilerini öne atmanın gereğine inanmışlardı. Asteğmenler, teğmenler, hatta yüzbaşılar birliklerine “İleri” diye emretmez olmuşlardı. “Arkamdan gelin!”, “Beni izleyin!” diye emir veriyorlardı. Siperden süngü hücumuna kalkılacaksa, Genç Subayların emri hep aynı oluyordu. “Ben işaret verince hep birlikte fırlayacağız!” Bu çarpışma biçimi sonuç almak için en kestirme yoldu. Bu kestirme yol genç subayların kendilerini harcamalarıyla sağlanıyordu. Bu günkü çarpışmalarda subayların ölümüne nasıl duraksamadan koştuklarına en güzel örnek 4. Tümen komutanı Yarbay Mehmet Sabri’nin (Erçetin) 1. Grup Komutanı Albay İzzettin’e gece sunduğu rapor da yer alıyordu:

4. Tümeneye verilen savunma cephesi çok geniştir. Bu gece Tümen cephesini ortada Meclis Muhafız Taburu, sağda 23.Tümenden bir alay ve solda Topal Osman Alayı biçiminde düzenledim. Tümenin öteki birlikleri dün yeni destek erleri almıştır.Ancak, bir düşman saldırısına karşı cephenin korunması için düzgün bir birliğin burada bulunması gereklidir. 2- Subay yitikleri çok fazladır. Hücum taburunda yalnızca iki subay kalmıştır. 42. Alay Komutanlığı bir yedek teğmenin elindedir. Yitiklerimizin hızla giderilmesine çalışılmasını rica ederim.

4. Tümen cephesizdir.” 29 Ağustos 1921 (Müderrisoğlu 1982: 149-150)

47. Alay Komutanı milis Yarbay Topal Osman Ağa
42. Alay Komutanı Binbaşı Hüseyin Avni ALPARSLAN

Yunan birliklerinin de kayıpları ağırdı. Yalnız 42. Alayın cephesinde 300 Yunan ölüsü sayılmıştı. Harpten sonra yayınlanan Yunan belgelerine göre, Yunan gezici hastanesinde yaralı sayısı bugün akşam daha da kabarmış ve 20.000'i bulmuştu. (Artuç 1985: 107-108)

42. Gönüllü Giresun Alayını Komutanı Tirebolu'lu Binbaşı Hüseyin Avni ALPARSLAN, Alayının önünde kahramanca savaşırken, 28 Ağustos günü yaralanmış, 30 Ağustos 1921 günü Şehit olmuştur. Sakarya Savaşı 22 gün 21 gece süren çoğu zaman aç, susuz, eldeki menzili düşük, 20- 30 mermi atınca şişen tüfeklerimize, cephane yokluğuna rağmen kazanıldı.

5-Sakarya Savaşında 42. Gönüllü Alay

Binbaşı Hüseyin Avni ALPARSLAN, Sakarya Savaşının o kritik saatlerinde, Başkomutan Mustafa KEMAL, "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır, o satıh bütün Vatandır" emrini verip, emir cephedeki Subaylara ulaşınca o saatlerde, en şiddetli çatışmaların olduğu, Mangaltepe Gökgöz mevkinde, Subaylarına o da şu emri vermiştir: **"İzinsiz ve emirsiz çekilen her asker idam edilecektir. Bu savaş böyle bir savaş olacak. Çünkü bu savaş fetih yağma savaşı değil, Vatan Savaşı. Hiçbir hatayı affetmeye hakkımız olmadığı bir savaş. Komutanlarımız izin vermedikçe geri çekilmeyeceğiz, öleceğiz. Askere örnek olacağız. Çocuklarımıza para pul mal mülk değil, Milleti için Şehit ya da Gazi olmuş namuslu bir askerin çocukları olmanın şerefini bırakacağız..."** (Turgut ÖZAKMAN, Şu Çılgın Türkler, s.312) Binbaşı Hüseyin Avni, şiddetle saldıran Yunan askerlerinin karşısında siper bile almadan açıkta savaşıyor, askerlerine haydi arslanlarım, yiğitlerim diyor, zor şartlarda alayının dağılmasını engellemek için pek çok diğer genç subaylar gibi, ölümüne bir savaş veriyordu...

42. Gönüllü Giresun Alayından bir Gazi'nin anılarında şöyle anlatıyor, Samsun üzerinden Rum ve Ermeni çeteleriyle savaşıp dağıtan 42. Alay Ankara'ya gelmesiyle derhal Sakarya cephesine, savaşa katılmak üzere hareket eder. Savaşın çok kritik anında 2. Kolordu 4. Tümeine dahil olarak, Haymana üzerinden Ankara'ya yönelme gayretinde olan Yunan Ordusu'nu stratejik önemi büyük Mangal Tepe'den atmak için aniden savaşa dahil olur. 42. Alayımızın komutanı Hüseyin Avni Bey'in emirleriyle, derhal batıdan taarruz eden düşmana karşı cephedeki yerimizi almak üzere, 2-3 kilometre sağımızda kalan ve öncü birliklerimizce etekleri korunmaya çalışılan, Mangal Tepe'ye hareket ettik, Mangal Tepe bütün haşmetiyle görünüyordu. Akşama doğru Mangal Dağı'nın eteğindeki 42. Alay'ın savunması gereken koridora iyice yerleşerek savaş düzeni aldık. Düşman sürekli hücum ediyordu. Savunma tertibatı alarak, istihkam kazıp, siperlerimizi tuttuk. Taarruz eden düşmana karşı taciz ateşine başladık. Hüseyin Avni Bey; başında kalpağı, bıyıklı, ablak yüzlü, geniş omuzlu, baba-yiğit bir komutandı. Siperlerimizin arasını tek-tek dolaşıp, bizim maneviyatımızı artırıyor," Yavrularım, evlatlarım, hepiniz bana ana ve babanızın birer emanetisiniz. Yunan'dan Vatan'ımızı temizlemek için buradayız. Kanımızın son damlasına kadar savaşaacağız, gazanız mübarek, kılıcınız keskin olsun..." diye bağırıyordu. Elimizdeki Osmanlı yapımı beşli tüfeklerimizle sürekli manevra yapıp, "Allah- Allah" nidalarıyla "hücum nazarları" atarken, onlar bize, biz onlara, Mangal Tepe'yi adeta yakıyorduk. Düşmanın ateş gücü bize göre daha yüksek olduğundan, muharebe çok şiddetli geçiyordu. Vurulan ve yaralanan arkadaşlarımız çoktu. Şehitlik mertebesine erişenler hemen savaş mahallinde gömülüyordu. Çok kayıp vermemize rağmen, Mangal Tepe'yi savunarak düşmana geçit vermiyorduk. Yunan bize sürekli ateş açarken, biz Yunan'a genellikle taciz ateşi açıyor, yaklaştığı zamanlarda veya taarruza geçtiğimiz zamanlarda ise yoğun ateş altına alarak, kıt

ve sınırlı olan cephanemizi ehemmiyetli zamanda kullanmış oluyorduk. En büyük gücümüz olan beşli piyade tüfeklerimiz 20-30 mermi attığımızda namlusu şişiyordu. Mangal Tepe, çok çakıllı ve taşlı idi.

(28 Agustos 1921) Hava kapalı ve boğucu, güneş gizlenmiş, ilkindi saatleri hükmediyordu...Onu bir gün dahi siperlerde görmemiştim. Hüseyin Avni Bey bir dağ gibi yürüyor, şarapnellere aldırış etmeden siperlerin önünde hem savaşıyor hem de bizlere bağırarak.” Evlatlarım, yavrularım, hepiniz bu vatanın evladısınız, kanımızın son damlasına kadar savaşacağız. Şu... Yunan’ın kurşunundan ne olur, kendisinden ne olur, hadi yiğitlerim, hadi aslanlarım” derken, önce tüfeğini, ardından tabancasını düşmanın üstüne bütün nefretiyle boşaltıyordu...” Birden büyük bir sessizlik hakim oldu. 10 metre kadar sağ tarafımda, siperin önünde sağ dizinin üzerine çökmüş bir halde dışarı fırlayan buğulu bağırsaklarını sol eliyle içeri basarken, “Ben bu yaradan ölmem, devam edin, aslanlarım, devam edin yiğitlerim diye var gücüyle bağırıyordu... Yunan şarapneli bir kalleşlik yapmıştı. Hemen sedyeye alınarak sıhhiye neferlerince cephenin gerisindeki çadıra yetiştirilmek üzere götürüldü. Hepimiz umutluyduk. Tekrar gelecekti... Komutanlığı alan genç subayla (yedek teğmen) muharebeye aynı heyecanla devam ediyorduk. Ama o gün bir dağ devrilmişti... Sakarya’nın bağrındaki Haymana Ovası, Mangal Dağı, Gökgöz mevkii, Dua Tepe diz çökmüş, kan ağlıyordu...Sabah olup ta gün vurduğunda, karşılıklı yüzlerce kişi hayatta değildi. Cephemizin önü sayılamayacak kadar Yunan ölüsüyle doluydu. Ölülerini dahi geriye çekememişler veya gömemişlerdi. Fakat 42. Alayda da çok büyük çökme olmuş, bir avuç nefer kalmıştık. Buna rağmen yinede düşmanın tahakkümü altına girmemiştik (Ali CINDIK).”

42. Alayın Gazi olarak kurtulan az sayıdaki askerlerinden diğer bir gazi anılarında anlatmış: Gözlerimi açtığımda öldüğümü anladım. Şehit olmuş bir mezarda gömülüydüm. Başka

türlü Olamazdı. Ancak bir süre geçti ki, alnımdaki şişler ve yaralarımın sızan kanlarında olduğu, kanlı bir ıslaklıkta, üstümde ağır bir ağırlık altında yatıyordum. Ancak canlıydım. Üstümdekiler çukuru örten toprak değil, Şehit olan onlarca arkadaşım. 42. Gönüllü Alayın askerleriydi. Ve ben onlarla kucaklaşmıştım...” (H. CINDIK). Tıbbi yetersizlikler dolayısıyla, Giresun yöresinde, Milli Kuvvetlerin, “Alparslan Gurubu”nu oluşturan, 42. Gönüllü Alayın Komutanı aynı zamanda düşünür ve yazar Binbaşı Hüseyin Avni ALPARSLAN 30 Ağustos 1921 günü Şehit olmuştur.

42. Alay; askerlerinin büyük kısmını kaybetmesine rağmen yeniden oluşturulduğu Erden Menteşoğlu’nun kitabından anlaşılmaktadır; 5 Ekim 1921’de Güzelimtepe taarruzuna katıldı. Alay, 21 Ağustos 1922’de genel taarruza katılmak üzere Kocatepe’nin gerisindeki ordu ihtiyatına verildi. İhtiyat kıtanın hizmetinde kullanılmadan. Bozulan düşmanın takibine memur edildi. 3 Eylül 1922’de Elvanlar muharebesine katıldı. Ayvalık’a geldiklerinde Alay karargâhı Karaağaç’taydı. Birinci Tabur Gömeç’te, İkinci Tabur Burhaniye’de, üçüncü tabur da Cunta adasında bulunuyordu. 10 Ağustos 1923’te Ayvalık’a hareket emriyle 14. Fırka’dan sahil tarassut görevini aldı. Alay karargâhı ile Birinci Tabur Edremit’te, İkinci Tabur Zeytinlu’da, Üçüncü Tabur da Burhaniye’de ikamet emri almış iken, Üçüncü Tabur’un lağvedilmesiyle İkinci Tabur Burhaniye’de ikamette kaldı. (Menteşoğlu 1997: 128).

6-Sakarya Savaşı’nın Sonuçları

Sakarya Savaşı, Anadolu’da oluşan Mustafa Kemal başkanlığındaki Milli Kuvvetlerin ve TBMM’nin büyük bir zaferi olup, özel eğitilip, silahlandırılan Yunan Ordusu ile, Ankara’yı ele geçirip, dağıttırmayı planlayan, Sevr dayatmacısı, malum Emperyalistlerin ve onları alkışlayan Mandacılar ve İstanbul Hükümetinin planlarının iflas etmesi olmuş-

tur. 26 Ağustos'ta "Hattı müdafaa yoktur sathı müdafaa vardır" talimatıyla Sakarya'da Askere "Ölün" emrini vermiş olan Mustafa KEMAL'in emrini, en kritik anlarda, hatta Meclisin Kayseri'ye naklinin değerlendirildiği saatlerde, Ordu'muz genç subaylar önde, askerlerimizle, bu emri yerine getirmiştir. 22 gün 22 gece süren bu uzun meydan Savaşı; "Osmanlı'nı 2. Viyana Kuşatması ile başlayan, Tuna boylarından Anadolu içlerine kadar devam eden gerilemesinin, yenilgilerinin, kaderini terse döndüren, kazanılan büyük bir Zaferdir. Bu zafer kurulmakta olan, tam bağımsız ve egemen Ulus Devletin ve Türk Devrimi'nin, Türkiye Cumhuriyeti'nin habercisidir." Sakarya Savaşıyla Yunan Ordusu'nun saldırı gücü kırılmıştı. Fakat ele geçirdikleri Anadolu topraklarını ellerinde tutmak kararındaydılar. Ancak 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruzla ve 30 Ağustos Zaferimizle çözüldüler. Kendilerini Ege'nin sularına attılar.

IV. 42. Alayın Tarihçesi

1879'da Bağdat'ta kurulan 42. Piyade Alayı, 1912'de başlayan Balkan Savaşı'na kadar; bu günkü Irak'ın Güneyinde Bağdat, Basra, Kerbala, Kütülamere bölgelerinde isyanlar bastırmış ve muhtelif muhaberelelere katılmıştır.

1912 Balkan Savaşında Yunanistan'da Struma Kolordusunun içerisinde Selanik bölgesini savunma görevini üstlenmiştir. Selanik'in kuzeyinde tertiplenen 42. Piyade Alayı Yunan asıl kuvvetlerinin taarruzları kendi cephesine yönelmiş olmasına rağmen mevzilerini terk etmediği gibi zaman zaman da mevzilerinden çıkarak düşman içlerine baskınlar düzenlemiştir. Ancak genelde harbin kaybedilmesi üzerine antlaşma gereği, Alay 9 Kasım 1912'de hiç terk etmediği Selanik'te silahlarını teslim etmek zorunda kalmıştır.

düşmanın eline geçmesin diye Alay Sancağını yaktırmıştır. Muharebelerin devamı sırasında Alay komutanı dahil bütün subaylar şehit olmuş, geriye 156 er kalmıştır. Alay 1.derece altın savaş ve üstün cesaret madalyaları ile taltif edilmiştir.

Ağustos 1921'de 42. Alay bu kez 4ncü Piyade Tümeninin kuruluşunda Sakarya muharebelerine katılmıştır. Alay bu muharebelerde de parlak geçmişine yakışır cesaret ve kahramanlıklar sergilemiştir. Sakarya'da Mangal Dağı'na Yunanlılar hiçbir zaman erişememiştir. Sakarya'da Alay komutanı Hüseyin Avni Bey, Tabur ve Bölük komutanları dahil bütün subaylar ve erbaş, erlerin tamamına yakını şehit olmuş, muharebe bittiğinde 42. Piyade Alayından, büyük kısmı yaralı olmak üzere geriye bir asteğmen ve 79 er kalmıştır. Ağustos 1922'de 42. Alay Büyük Taarruza iştirak etmiş, kendisine hedef olarak verilen Elvanlar bölgesini ele geçirmiş, Güzelim Dağ muharebelerini kazanmış ve Ege istikametinde muharebelere devamla kaçan düşmanı takip ederek 400 km. yol yürümüştür, 42. Piyade Alayı; Selanik'te, Çanakkale'de, Medine'de, Rum Pontus imhasında, Sakarya'da, Büyük sıkıntılar çekmiş fakat bunların hepsine cengaverliği, yüksek morali ve disiplini sayesinde göğüs germiştir,

İşte, 15. Kafkas Tümenine bağlı olarak H. Avni ALPARSLAN'ın komutasında, gönüllü askerlerce yeniden kurulan 42. Alayın geçmişi... 42. Alay pontuscu ayaklanmaları bastırmada hele ki Sakarya Savaşında büyük kahramanlıklar göstermiş, Ankara'ya yönelen Yunan ordusunu göğüs göğüse savaşıarak, askerlerinin büyük kısmını ve komutanını Şehit vererek durdurmuştur.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı belgelerinde 42. Alaya ait bölüm aynen şöyledir;

“Yüksek ahınh, yüksek şerefli, kahraman 42. Piyade Alayı daima askerlik taribinin birincisidir. Ve bu Alay ebediyen iftihar edilecek tarihi bir şöhrete sahiptir.” Alayın bugünkü sancağı ve İstiklal Madalyası 54 yıl önce Edremit'te

iken, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ATATÜRK adına 1. Ordu Komutanı General Fahrettin ALTAY tarafından verilmiştir. Em. Tümğ. Osman Pamukoğlu da 42. Alayın son komutanıdır (Pamukoğlu 2003: 20-21).

3. Bölüm

HÜSEYİN AVNİ ALPARSLAN'IN KİTABI VE MAKALELERİ

A-Trabzon Tiğre (Havali)sinde Oturanlar Laz mı? Türk mü?

1-On bin adet dağıtılan kitap

H. Avni Bey'in kitap olarak yayınlanan tek çalışması Trabzon İli Laz mı? Türk mü? adını taşıyan 24 sayfalık bir cep kitabıdır. Doğu Karadeniz'de yaygınlaşan Pontus ve Ermeni iddialarına cevap teşkil etmek üzere kaleme aldığı bu değerli çalışma, 1921 yılında Yeni Giresun matbaasında 10.000 adet basılarak bedava dağıtılmıştır. Kitabın basımına ve dağıtımına Milli Müdafaa Vekaletinin de maddi katkıları olduğunu Hüseyin Avni Bey'in şahadeti üzerine, Yeni Giresun Gazetesinde yayınlanan makaleden öğreniyoruz. (Yeni Giresun Gazetesi, 22 Eylül 1337, sayı 89)

Hüseyin Avni Bey, Trabzon İli Laz mı? Türk mü? adlı eserinde, Osmanlı devletinin dağılmasının altında yatan temel nedenin, İmparatorluğun bünyesinde farklı etnik unsurlar barındırması, bunlar arasında ülke bütünlüğü için ortak bazı değerlerin oluşturulamamış olması ve ümmet toplumundan ulusal devlete geçilememiş olmasını göstermektedir (Usta 1994: 95)

Hüseyin Avni Bey'in Karadeniz Bölgesi'nin büyük oranda Türk asıllılardan oluştuğunu sade ve anlaşılabilen bir dille anlattığı bu kitapçığın 10.000 adet bölgede dağıtılması önemli bir karşı propaganda faaliyetidir. Esasında kitabın kısa ve anlaşılabilir olması da halkın kolay anlayıp ilgi gösterme-

sini sağlamaktadır. O yıllarda Ankara'ya bağlı olarak oluşturulan, Fevzi Paşa'nın başında olduğu, Anadolu 'da da örgütlenen M.M. Grubu, A.A. gibi, Istihbarat ve karşı propaganda faaliyetlerinde Hüseyin Avni Bey'in, çalışmanın merkezinde ve yönlendiricisi olduğu açıkça görülmektedir. Eserin önemli görülen kısımları aşağıdadır;

TRABZON TİĞRE (HAVALİ)SİNDE OTURANLAR LAZ MI?
TÜRK MÜ?

İLK SÖZ

Yazan: Tirebolulu Alparslan

Yol(din)ları, dilleri, dirlik(hayat-ı içtimaiye)leri bir olmayan birçok budun(kavim)un birleşmesinden ortaya çıkan hükümetler er-geç kırpılır! Parçalanır! İşte Osmanlı ülkesi! İşte Avusturya! Buna alan kalmamak için birbirine benzemeyen budunları bir nesne(şey) ile bağlamak, boyamak birbirine benzetmeye çalışmak gerek!

Balkan'a Giden Osmanlıların Tuttukları Yol, Balkan yarımadasına giden atala rimız İslam yaptıkları budunlara "Siz İslamsınız" diyecekleri yerde "Siz Türksünüz" demişler. Üste olarak" Türkçe bilmez, Tanrıdan korkmaz !"I atalar sözünü ortaya fırlatmışlar! Demek İslam'a gelen Türk olacak, Türkçe öğrenecek. Ne güzel Türkleştirme yolu! Gök ulus (millet)un güç(kuvvet) lenmesi, artması için ne yüksek düşünce! Düşünmüş olanlar varolsunlar! Bu gidiş süreydi sökel(mariz) olmaz. şimdiki kılığa girmez idik. Bugün bile Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar, Rumca söyleyen İslamlar "sen nesin?" diye sorulan soru(sual)- ya karşı "Elhamdülillah Türküm" diyorlar. Ne güzel dirlik! Ne güzel birlik! Bu, kurulmuş eski yolun izidir. Ortada büyük bir suç var! O da bunlara Türkçe öğretmemek. "Türküm" diyenlere Türkçe de öğretseydik Balkan yarımadası baştan başa Türk olurdu. Kökleşir kalır idik. Acun (dünya)da ki savaş (muharebe)lar, göçme- (hicret)ler, din iliş-

kileri (münasebet-i diniye) soyları, boyları birbirine pek çok karış- mıştır. Bunun için süzük(saf) bir soy bulabilmek güç- tür. Bugünkü ölçeği(mikyas) “milli vicdan”dır. Hangi bir ulus (millet)un dirliğine girenler, huyunu, gidişini gidenler, vic- danını taşıyanlar o ulustan sayılır. Öyle ya kişilerin alnında ulusluk damgası yok!

2-İkinci Mehmed Han İle Sonrakilerin Tuttukları Yol

Bundan Türklük Neler Geçirdi, Ne kılğa girdi? İkinci Mehmed Han ile sonrakiler, eskilerin yürüdüğü bu güzel yol- dan sapmışlar! Bunlar Osmanlılığın kökü m olan Türklüğünü kudatacak (takdis edecek), koruyacak, kayıracak, arttıra- cak yerde tersini yapmışlar! Türklere yan gözle bakmışlar, İl (memleket)’imizin öz çocukları olan Türkleri iş başından uzak- laştırmışlar da yerlerini yeni dönmelere vermişler! Böylece Türkler ile Türkleşmiş comak (Müslim)lar değerden düşü- rülmüş! Bayağı tutulmuş! Türk olanlar han sarayında ancak at çobanı, il(seyis) olabilirmiş. Gün geçtikçe Türklüğün de- ğeri, yüceliği daha çok düşürülür, kudalık (kudsiyet)’i daha çok söndürülürmüş! Bunun önüne geçmek isteyen, kımıldı- yan Türkler söğülür, ezilirmiş! Git gide darda kalan, bunalan, sıkılan Türkler varlıklarını göstermek, kişi oğlu olduklarını tanıtmak için ara sıra coşar, baş kaldırırılmış!

İstanbul elindeki yeniçeri demir değneğini bunların başına vurmakta gecikmezmiş! Türkler de baş indirir, boyun eğermiş!

Açıktır ki burada kastedilen, Anadolu’daki Türkmen boy ve beylerinin, merkezi devleti devamlı tehdit etmesi karşısında iktidarını sağlamlaştırmak isteyen Osmanlı nin, İstanbul’un fethi ve Balkanlarda ilerledikçe, bürokrasiden orduya kadar, bu bölgelerin insanlarını devşirme dedigimiz yöntemle ya da açıktan tercih etmesidir. Cünka Türk beyleri bir şekilde yeni bir beylik kurabilmekte, hatta Osmanlı hanedanının yerine göz koyabilmektedir. Bu süreçte gerçekten Türkmenler mu-

halif. İsyancı duruma düşmüşler, kızıl baş ve celali olarak da suçlanmış ve ezilmişlerdir. Ancak uzun tarihi süreçte Osmanlı, gerek devşirme gerek farklı dinlerden olanlara devlette çok fazla görev vermenin bedelini ödeyecektir. Ancak altıyüzyıl gibi uzun Osmanlı tarihinde H. Avni Bey'in yorumuna yollama yaptığımız bu uygulamalar çok karmaşık ve farklı dönemlerde değişik şekillerde geliştiği açıktır, ilgili olayların her birinin ayrıca ele alınması uygun olur kanaatindeyim.

Türklerin kudasızlığını, değersizliğini gören, Balkan İslamları sonraya doğru- Türk olmakta bir assı (faide) görmediklerinden kendi dillerini, kılıklarını korumuşlar! Böylece ilimizin kamu(her) yanı, dört bucağı Nuh Gemisine benzemiş!?! Balkanda göze çarpan örnek (numune)'ler bunu bize anlatmakta gecikmez!!! Dahası var! Git gide Türkler dahi Türklükten kaçmağa başlamış, bulunduğu tiğre (Havali)deki soyun boyası ile boyanmağa uğraşmış, değer kazanmağa çalışmış. Ne için çalışmasın!?! Daha düne kadar İstanbul'da illerimizin kamu yanında "eşek Türk!", "katır Türk!", "kaba Türk!" sözleri ağızlarında çalkalanıyordu. Ali Paşa gibi büyük bir Türkümüz bile "Bizim kaba Türkçe..." demekten çekinmiyordu! Türklere söylemek için tüyler ürpertecek sözler yaratılıyordu.

İşte örnek: "Türke fırsat verme ya Rab, dehre sultan olmasın!

Ayağını çarık sıksın, asla rahat bulmasın!

Günde bin bir değnek yesin, biri eksik olmasın!

Al turpu vur Türk'e! Yazık olsun turpa!' Görüyorsunuz a, yazık olan Türk değil! Ey acun İslamları, bakınız; İslamlığın yıkılmaz bir sekü (kal'a)'süne, hilafetin dayanıklı bir köküne karşı ne kötü ne ağır, ne acı sözler söyleniyor! İstanbul'da; Türk olan Selanik tiğresinden gelenlere Arnavut, çoğu Türk olan Erzurum tiğresinden gelenlere Kürt, pek azı bırakılırsa bütün bütün Türk olan Trabzon Karadeniz'inden gelenlere Laz, yarısı Türk olan Halep çevresinden gelenlere Arap deniliyordu.

Bunlar da kendilerini öyle gösteriyorlardı. Öyle ya, bayağı gösterilen, bütün gün sövülen Türklüğü üzerinde kim taşır?!

Tarihin demesine, ülkemizde Türklerin başına getirilmiş işlere bakarsanız, Türklerin, başka ulusları yutamamış, kendi boyasına boyayamamış, tersine olarak yutulmuş, başka boyaya boyanmış olduğu göze çarpar!. Eskilere, yenilere bakınız: Abbasi hilafeti çağ (zaman)ın da Bağdat ilinde koşup gelen Türkleri Araplık yutmuştur. Suriye, Mısır, Trablusgarp, Tunus, Cezayir, Fas illerinde kalmış Türkler de kılık değiştirmiş, Araplık içine girmiştir. Balkan yarımadasına ergen (bekar) olarak geçen, kaldığı tiğrede kız alan, yerleşen Türkler dahi aldığı kızın soyuna karışmıştır. Evet, Türkçe yerine anadili geçmiştir. Kökgös Teren (şecere)lerini tutanlar bile karıştıkları, ulusun vicdanını taşımışlardır. İşte örnek: Tepedelenli Ali Paşa torunları, Avlonyalı Ferid Paşa. Buna benzer binlerce Türkler. Türklükte binüçyüz, Osmanlılıkta beşyüz yıldan beri sürüp gelen bu gidiş; sonradan bunların üzerine tuğ diken son Osmanlı Moskof Savaşı, Balkan Savaşı, daha içinden çıkamadığımız büyük savaş, işin nice olduğunu bize bütün çıplaklığıyla gösterdi! Türklüğe yan gözle bakmanın neye değdiğini anlattı!..“

3-Trabzon Havalisindeki Türkler

Trabzon Tiğresindeki Türkler Nice Türedi: H. Avni Bey yazıyor, Trabzon tıgresi nin en eski adamları Tıbar, Halib, Musnik Türkleridir. “Diyarbakırlı Said Paşa’nın (Mir’at ül-İbar) adlı tarihinin ikinci cildinin yûzaltmışmcı sahifesinde: Pontus memleketi Asya-i Suğra’nın şimal-i şarkisinde vaki şimalen Karadeniz, şarken Kafkasya, garben Paflagonya, Kapadokya ve Galatya ile mahdud ve ezmine-i kadimede Tıbar, Halib, Musnik, denilen Türk kabileleriyle meskûn idi. Muahharan Trabzon ve Amis (Amasya) şehirlerine Yunanlılar hicret ettiler, yazılıdır. “Karya tiğresinden Sinop’a gelip yerleşmiş olan

Miletoslular'dan bir takımı sonraya doğru Trabzon tiğresine de göçmüş! Bunlar Yunan dili konuşurmuş! Demek bu, Trabzon tiğresinde Yunanlığın ilk belirmesi!?! Öteden beri doğudan batıya akıp gelmekte olan Türklerin Trabzon tiğresinde yerleşen Yunanlılarla kavga yaptığını Kitab-1 Dede Korkut'ta ötü (hikaye) kılığında okur, başka tarih bitiklerinde de görürüz.

Osmanlıların Anadolu'ya yayıldıkları sırada Trabzon tiğresi Urumlardan Komeninlerin elinde idi. 866 göçme yıl (tarih-i hicri)ında Osmanlılardan İkinci Mehmed Han Trabzon kend(belde)ini David Komenin'den vire ile (teslim tarikiyle) aldı. Bu tikrede birçok yerler kendi kendine İkinci Mehmed Han'a boyun eğdiler. Ancak Akçakale sekü (kal'a)sinin sağlamlığına güvendi de karşı kodu. Çok kavgalar oldu! Yedi yıl sonra alınabildi (Şevket 1294: 162-166)

H. Ani Bey'in, eser ve makalelerinde Arapça ve Farsça kelimelerin (onları da yazarak) yerine Türkçesini bazen de pek bilinip kullanılmayan öztürkçe yada öztürkçe kelimedenden kaynaklanan türettiği kelimeyi koyduğunu görüyoruz.

İkinci Mehmet Han (Fatih) Trabzon tiğresini ülkesine kattıktan sonra oavadan yüzbin Çepni Türkü geldi. Trabzon tiğresine yerleşti.

Bu yerlerde Çepnilerden başka Türk oymak (aşiret)ları da gelmiştir. Bunlar kurdukları köye, oturdukları yere oymaklarının adını takmıştır. Tirebolu'da Çiğil, Eymür, Üreğir, Şadi köyleri o yerlere yerleşmiş Çiğil, Eymür, Üreğir, Şadi Türklerinden başka kişiler değildir. Bu Anadolu'nun kamu(her) yanında göze çarpar. Bu böyle! Bundan başka: Kamu yıl ovanın yoksulları kışı geçirmek üzere Karadeniz yalısına inerler. Bu yerlerde çalışıp çabalarlar. Geçinirler. Bunların içinde bol akça kazanan, yer Yurt alan bulunur. Zengin olsun, yoksul olsun bunlardan bir takımı yıllar geçtikçe Karadeniz yalısına yerleşir, kalır. Dokuzyüz yetmiş yıllık bu sezilmez göçme Trabzon tiğresindeki İslamları yavaş yavaş arttırmıştır. Çepniler ile

karışan işte bu Türkler başdak (müstakil) bir kılıkta görünememiştir! Bu yerlerde tek tük Hristiyan dönmesi yok değil! Ancak denize göre damla olan bunlar, bunca yıldan beri Türklere karışmış, yitmiş (kayıp olmuş) tir.

“ Prof. Dr. Faruk SÜMER, Çepniler adlı kitabında da Hüseyin Avni Bey’den konuyla ilgili çalışmalarından şöyle söz etmektedir. “Tirebolu’lu Binbaşı Hüseyin Avni Bey’e gelince, o Sakarya “Melheme-i Kübra”’sında (yani çok çetin savaşta şehit düşmüştür. O aynı zamanda Türk kültürü ve Türklük meseleleri hakkında makaleleri olan değerli bir yazardı. Merhum Binbaşı Alparslan Bey, elindeki çok mahdut malzemeye rağmen Trabzon bölgesindeki Türk halkının tarihinde Çepniler’in önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur.” (SÜMER 1992: 95)

4-Çepniler’in Karadeniz’in Türkleştirilmesindeki Yeri ve Önemi:

Anadolu’nun bir Türk vatani olmasında çok önemli rol oynadıkları tarih otoriteleri tarafından kabul edilen Çepniler’in Anadolu’daki varlıkları 12. yüzyıla kadar gitmektedir. Prof. Dr. Faruk SÜMER, Oğuzlar’ın (Türkmen) Çepni Boyu, Avşar gibi, adı zamanımıza kadar gelmiş bir boydur. Vilayetnameye göre Kır Şehir’in Suluca Kara Höyük köyüne gelen Hacı Bektaş-1 Veli’nin ilk müridleri Çepni’den idiler. Bu husus aynı zamanda bu boyun mensuplarından mühim bir kısmının niçin Kızıl-Baş olduğunu da izah edebilir. Çepniler’in mühim bir kısmı her halde 1240’ daki Baba İshak Türkmenleri’nin isyanına katılmıştır. Onlardan mühim bir kümenin 1277 yılında Sinop yöresinde yaşadığı görülüyor (Sümer 1980: 327). 12. ve 13. yüzyıllara ait belgeler daha çok Çepni varlığından ve onun menşeinden söz etmekte, daha sonraki yüzyıllarda ve özellikle 16. yüzyıldan itibaren tutulmaya başlayan Osmanlı tahrir defterlerinden elde edilen bilgiler, Çepnilerin Anadolu’nun iskanında ve Türkleşmesinde oynadıkları büyük rolü ortaya çıkarmakta-

dır. Bizim konumuz olan Çepniler ise Sinop bölgesine yerleşmişlerdir. Tarihi kayıtlardan Karadeniz Çepnilerinin, bu bölgeye ne zaman geldiklerini tam olarak öğrenememekle birlikte 13.yy.da bu bölgeye hakim olduklarını ve Trabzon Rum Devleti hükümdarı Giorgi'yi mağlup edebilecek kadar da güçlü olduklarını biliyoruz.

Moğolların Anadolu'yu istilası ile ortaya çıkan bunalımlardan istifade etmek isteyen Giorgi, Karadeniz ticareti için çok büyük önem taşıyan bir limana sahip olan Sinop'u almak istemiş ve bir donanma ile 1277'de Sinop'a saldırmışsa da kendisini gemilerle denizde karşılayan (Türkân-1 Çepni) Çepni Türkleri tarafından mağlup edilerek geri püskürtülmüştür. Bu olayı İbn Bibi El Evamirü'l-Ala'ie Fi'Umuri'l Ala'ie (Selcuk Name) adlı eserinde şöyle anlatmaktadır: "O sırada Sinop muhafız kuvvetleri komutanı Tayuğa gelerek "Canik hükümdarı asker ve cephane dolu kadırgalarla Sinop'a saldırmak için geldi. Çepni Türkleri ile o diyarı korumak için görevlendirilmiş olan komutanlar onlara karşı koyarak onları ateş ve su arasında sıkıştırıp canlarına ve evlerine darbe indirdiler. Her tarafi yerle bir ettiler. Onları kahrederek her şeyden mahrum, mahzun ve ümitsiz bıraktılar" dedi. Düzenli bir orduya karşı kazandıkları bu zafer, Çepnilerin o dönemde hem kalabalık hem de teşkilatlı bir topluluk olduklarının bir göstergesidir. Bu dönemle ilgili belgelerden Türklerin sürekli olarak doğuya doğru ilerledikleri anlaşılmaktadır. Brjer'in verdiği bilgilere göre, Trabzon Rum İmparatoru 2. Jean zamanında (1280-1297) Türkler Ünye (Halibia) yöresini fethetmişlerdir. Bu Türklerin Sinop Çepnileri olmaları kuvvetle muhtemeldir. 1405 tarihinde Çepni nüfus bölgesi Gümüşhane'ye kadar uzanmaktadır. 14. yüzyılın ortalarına doğru ise Çepnilerin kuzeye doğru ilerleyerek Harşit çayı çevresinde yurt tuttukları kışlaklarını yukarı Harşit'te kurmuş oldukları görülüyor. 15. yüzyıldaki Bizans kayıtçılarından Halkokondil, Trabzon'un doğusundan Amasra'ya kadar bütün Karadeniz

kıyılarında Çepnilerin oturduğu bildiriyor. Ordu bölgesini fethederek Bayramlı Beyliği'ni kuran Bayram Bey'in torunu ve Hacı Emir Bey'in oğlu Süleyman Bey'de 1397'lerde Giresun'u fethetmişlerdir. 15. yy başlarında kuvvetli olan bu beyliğin ne zaman ve nasıl ortadan kalktığı bilinmemektedir. Çepniler 14.yüzyıldan itibaren bu yöreye gelip orayı yurt edinmişlerdir. Bu yurtları Kuzey Karadeniz'e kadar ulaştırmıştır. Çepniler Kürtün'den hareket ederek Hurşit vadisi yolu ile Karadeniz'e erişmişler ve bu vadinin iki yanındaki toprakları yurt edinmişlerdir. Doğu Karadeniz bölgesine yaylalardan geçitlerden ve Harşit vadisinden inen Türkmenlerin olduğunu belirten Osman Turan da bu havali daha ziyade Samsun'dan itibaren sahili takip eden Oğuz Çepni boyu tarafından Türkleştirilmiş, Canik bölgesine adını veren Hiristiyan Çan kavmi tedricen kaybolmuştur. Türkmenler 1302'de Giresun'a kadar ilerlemiş ve bir takım küçük beylikler kurmuşlardır demek suretiyle yukarıdaki görüşü paylaşmaktadır. 14. yüzyılın ilk yarısında Yukarı Kelkit vadisinde de kalabalık bir Çepni kümesinin yaşadığı bilinmektedir.

Fatih Sultan Mehmet tarafından 1461'de Trabzon alındıktan sonra Görele Tirebolu Bedreme ve Giresun kaleleri de fethedilerek Canik yolu ile Tokat'a ulaşılmıştır. Daha sonraki yıllarda da doğuda Gürcistan sınırındaki kalelerle Gümüşhane-Trabzon arasındaki Torul yöresi alınmış ve Trabzon'un fethi tamamlanmıştır. Osmanlıların Trabzon'u fetihleriyle bölgedeki Türkleştirme hareketinin hız kazandığı muhakkaktır. Ayrıca Osmanlılardan çok önce Kürtün- Dereli -Giresun-Tirebolu Eynesil arasındaki kırsal kesime hakim olan Çepni beylerinin fethihte Osmanlılara yardım ettikleri elde edilen başarılarda rol oynadıkları fethitten sonra Osmanlı Devleti nin bunların hemen hepsine zeamet ve tımar gibi dirlikler vererek onları hizmetine almasından anlaşılmaktadır. Ayrıca Çepni halkının büyük bir kısmı müsellemler olarak hizmette alınmış cami ve zaviyelerde görevlendirilerek vergiden muaf olmuşlardır. Halkın

geri kalanının ekseriyeti de muafin (vergiden affolunmuşlar) sayılmıştır. 15. yüzyılın ikinci yarısında tamamen yerleşik hayata gecen Çepniler köylerde oturmaktadırlar. Bu bölge deki köyler arasında hiçbir Hristiyan köyü yoktur. Hristiyanlar kıyılardaki Giresun-Tirebolu-ve Görele kalelerinde yaşamaktadırlar. Bu yüzyılda köylerde oturan Çepnilerin darı ettikleri, bal istihsal ettikleri, meyve yetiştirdikleri, köylerin çoğunda dogan, şahin, atmaca yuvalarının bulunduğu, palazlanan yavruların satılması suretiyle gelir elde edildiği ve bu gelirlerden devlete vergi ödendiği, ilk zamanlarda köylerde fazla koyun bulunmadığı ancak sonraları birçok köyün koyun vergisi de ödediği, otuz yıl kadar sonra buğday ekilmeye başlandığı verilen bilgiler arasındadır (Çelik 1986: 312-323).

(H. Avni) Çepniler Oğuzların bulunduğu yirmiiki bölükten yirmibirincidir. (Divanu Lügat-it-Türk Cilt 1, sahife 56-57) Bu Çepniler önce Türk ilinden İran toprağına göçmüş, Kızılbaşlık öğrenmiş! Bunlar İran'da tek durmamış! Uslu oturmamış!?! Bundan ötürü hanları bunları kendi ilinde istememiş! Bunlar da Anadolu'ya geçmiş!?! Anadolu'ya geçen Çepni'lerden yüzbin kişi (daha çoğu Giresun, Tirebolu, Görele ve Büyükliman'da bulunmak üzere bulunmak üzere) Trabzon tiğresine yerleşmiş, bir takımı da batıya doğru yürümüş, İzmit, Balıkesir, İzmir yanlarına yayılmış! İzmit 'tekiler yerli Türklere karışmış. Çepnilikten çıkmış ancak Balıkesir, İzmir tiğresin deki Çepniler, Çepniliklerini korumuş!?! takımı da batıya doğru yürümüş, Trabzon tiğresinde pek çok hoca yetişmiş, derebeyleri Sünni olmuş da bunları git gide sünni yapmış, Kızılbaşlık kalmamış. Bu böyle. Ancak Giresun'un, Tirebolu'nun, Görele'nin yüksek köylerinde, Kürtün'de bugün bile Kızılbaşlık izi göze çarparmış: Kürtün'ün Şıhlı köylülerine ne türlü and versen korkmaz imiş! Ancak "Ahıl baba, pahıl baba, Güvende şeyhi, Vazalak şeyh, Tuveri, Horoz evliyası, Ocağına güm- güm tabanca sıksın mı? der isen korkar işin doğrusunu söyler imiş! İşte Kızılbaşlık izleri!

5-Türk Karadeniz’inde Lazlar Nerelerdedir? Kaç Kişidir?

1321 Göçme yılı (Tarih-i hicri) Trabzon’da düzülmüş bir yıl bitiği (salname)nin 126. yüzünde Hopa kazasından söz açılırken: “Bu kaza ve nahiyeler ve Atina kazasına mensup bazı köyler Lâz kavm-i mahsusunun mahal ve me’vaları olup, fakat Sancaga umumiyet itibariyle Lâzistan denilmektedir.” Yazıldığı gibi 222. yüzünde “Diğer memalik-i şahane halkı vilâyetin tekmiil sekenesini Lâz namıyla yad ederlerse de bunun bu vukufsuzluk neticesi olduğunda şüphe yoktur. Çünkü Lâzlar; lisanlarıyla, adetleriyle, tarz-i maişet ve evsafi hayatiyeleriyle ayrılır. Sekene-i vilâyetin kısm-ı azami Türk neslindendir” yazıyor. Trabzonlu Şakir Şevket Beğ Trabzon Tarihi’nde yüzdördüncü yüzünde Atina’dan söz açar iken, buranın Trabzon cihetinde vaki “Kemer” nam mahalden «Çoruk Nehri»ne kadar Lazistan sayılır. Kâtip Çelebi kavlince (Laz) tabirinin (Lezgi)’den muharref olduğu anlaşılır” yazıyor.

H. Avni Bey, Lazistan’ın Kemerden başladığını, Pazar, Viçe, Hopa ancak bölgede Türk, Gürcü ve Lazlardan karışık kişiler yaşadığını ve çoğunluğun Türk olduğunu söyler, tespitine göre Lazların sayısı ellibini bulmamaktadır.

Trabzon dikresindeki budun(ahali) arasında kamuyıl yüzde onbeş ile yirmi arasında bir artma vardır. Biz kamu yanı göz önüne getirerek bunu yüzde iki der isek, yüzbin kişi bir yılda iki bin kişi artar, yüzikibin olur. Öyle ise, yüzbin kişi Dört yüz yılda bir milyon kişiyi pek çok geçer. Orta Asya’dan kalkan, İran’dan geçen, Küçük Asya’ya ayak basan, Çepnilerin bir takımı da Kocaeli’ye geçmiş, yerliler ile karışmıştır. Kocaeli’de dağlar- da gezen, Yörük adını alan göçerler sanır isem Çepni döküntüleri olacaktır. Çünkü, birçok gidişleri, huyları Tirebolu köylülerine benziyor. Çepnilerin bir takımı da İzmir, Balıkesir yanlarına yerleşmiş, bugün bile Çepni adım koruya gelmiştir.

Anlaşıldığı gibi kendisi de bir Çepni olan H. Avni Bey, Karadeniz ve o günkü geniş sınırlarıyla, bütün doğu Karadeniz’i

kaplayan Trabzon Vilayetinin, köken olarak da ezici çoğunlukta Türk olduğunu iddia etmekte ve belgelerle ortaya koymaktadır. Ağırlıklı olan Türkmen (Oğuz) boyu Çepnilerdir. Dikkat çekici bir hususta, Hüseyin Avni Bey'in Çepni'lerin eski tarihlerde ve Osmanlının ilk dönemlerinde "Kızılbaş Alevi" oldukları yönünde olan görüşe katıldığı ve "işte Kızılbaşlık izleri" diyerek görüşünü belirtmesidir.

6-H. Avni Bey'in Gürcü'ler Hakkındaki Görüşü

Tirebolu'lu Şehit Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in dikkati çeken diğer bir bulgu vem iddiası da "Gürcüler" hakkındadır; Trabzon'da Vali bulunan Yavuz Selim Han tek durmamış, Gürcülerle, Akkoyunlu'larla kavgalar yapmış. (Şevket, 1294) Lazlar bu kavgalar üzerine İslam olmaya başlamış. Gürcülerin bir takımı da daha önceden Müslim imiş!?! Şu bayak (vesika) sözümün doğruluğunu gösterir. Bu da Gürcülerin birbirine karşı " Tatarı Harto, Kart-veliha" diyerek İslam ve Hristiyan olduğunu anlamak istemeleridir. Demek: İslam olanlar Tatar, Hristiyan olanlar Kartvel oluyor. Öyle ise, Gürcü ilinde İslamlık Tatarlar ile başlar! Evet: Tatarların, Timurlenk'in bu yerlerde kavga ettiğini işitiyoruz. Olabilir, bu yerlerde kalan Tatar çerileri Gürcülerden kız almış ocak yakmıştır. Böylece artmıştır. Ya Gürcüler İslama dönmüştür. Bunun ikisi de olmuştur diyebilirim. İslamlardan evlerinde Türkçe konuşabilenler öz Tatar çocukları, Türkçe konuşamayanlardan bir takımı Tatar çocukları, bir takımı da Gürcü dönmesi olabilir! (Ayhan Yüksel, Tirebolulu Hüseyin Alp Arslan ve Risalesi, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Eylül 1995 Sayı: 105, s. 34-39.)

B -Türk Yurdu Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

1-Alparslan Takma Adı

Hüseyin Avni Bey'in "Tirebolulu Alp Arslan" takma adı, lakabı ile Türk Yurdu

Derneği tarafından neşredilen, dönemin önemli fikir ve kalem erbabının yazı yazdığı m Türk Yurdu Mecmuası'nda, Giresun'da yayınlanan Yeni Giresun, Gedikkaya gibi 25 eserin adı: TRABZON TİGRE (HAVALİ) SİNDE OTURANLAR LAZMI, TÜRK MÜ? Kitabın sonunda da şunlar yazılıdır: "İşte bu bitik (kitab) 1339 göçme yılı (1921)nda Yeşilyurd (Giresun) da bitilmiştir (tahrir edilmiştir). Tirebolulu H. Alp Arslan"

26 TÜRK YURDU DERGİSİ ve TÜRK OCAĞI: Türk Ocağı'ndan önce kurulan ilk Türkçü kuruluş, Türk Demeği'dir. Onu "Türk Yurdu Cemiyeti" izler. 25 Aralık 1908'de kurulan Türk Demeği, Türkçülük hareketinde örgütlenmenin başlangıcıdır. Bu demek, İlmi Türkçülük anlayışından hareketle yola çıkar. Türk Yurdu adıyla 24 Teşrîn-i sâni 1327 (1911)'de bir dergi çıkarır. Dergi ilk sayısında Türklüğe hizmet etmek, Türklüğe faide dokundurmak" emelinde olduğunu belirtir. Türk Yurdu'nun ilk sayısı dört; ikinci sayısı üç; üç, dört ve beşinci sayıları ikişer baskı yapar. Dergi bütün Türk dünyasında büyük bir ilgiyle karşılanır. Rusya'da yaşayan Türkler arasındaki yankısı Çarlık Rusya'sını tedirgin eder, bu yüzden derginin Rusya'ya girmesi yasaklanır. Türk Yurdu Cemiyeti'nden hemen sonra kurulan Türk Ocağı'nın İdare Heyeti: Mehmet Emin (YURDAKUL), Ahmet Ferit (TEK), Akçuraoğlu Yusuf, Ağaoğlu Ahmet, Emin Bülent (SERDAROĞLU), Fuat Sabit ve Mehmet Tefik (YÜKSELEN)'ten oluşur. Türk Ocağı'na bu adın verilmesi teklifini getiren Dr. Fuat Sabit Bey dir. Türk Ocağı'nın kuruluşu 1911'den Önceye dayanmasına rağmen, resmi kuruluş tarihi 12 Mart 1912'dir. 25 Ocak 1912'de İdare Heyeti: Ahmet Ferit (Reis), Yusuf Akçura (İkinci Reis), Hamdullah Suphi (TANRIOVER) kısa zaman sonra reisliğe getirilir. Uzun yıllar Türk Ocakları'nın reisliğini gazetelere makaleler yazdığını biliyoruz. H. Avni Bey'in yazılarında "Alp Arslan" veya "Tirebolulu Alparslan" mahlasını kullandığını, çevresinde de çoğunlukla bu adla anıldığını biliyoruz. Ancak makaleleri hakkında şu ana kadar araştırma yapanlar ve şahsımın araştırmaları sonucu Hüseyin

Avni Bey'in, Yeni Giresun ve Gedikkaya'da Millî mücadele ile ilgili epey makale yazdığı kesin olmakla birlikte, makalelerini isimsiz yazması, ilgili gazetelerin o yıllardaki nüshalarının önemli bir kısmının kayıp olması, bilhassa Gedikkaya gazetesinde Osman Ağa imzalı yazıların bulunduğu üzere bir kısmının Hüseyin Avni Bey'ce yazıldığı ve bu yazıların üslup ve içerikten tahmin edildiği ve yerel tarihçilerimizin bu makalelerin birkaçına yazılı olara işaret edip, kanaat bildirmesi dışında bulgu olmadığı görülmektedir. Hüseyin Avni Bey'in makalelerinden elimizde dört adedi mevcuttur. Ancak bu makaleler gerçekten o yılların fikir akımlarına, Türkçe ve Türklük çalışmalarına yön veren önemli çalışmalardır. Hüseyin Avni Bey'in bizlere ulaşan az sayıdaki eser ve makalesine rağmen onun ileri sürdüğü görüşler açısından Türkçülük konusunda bir "teoriysen" olduğu söylenebilir.

Türk Yurdu Mecmuasında yayınlanan makaleleri şunlardır;

1-Türkçe'nin Başına Gelenler-Gelmekte Olanlar/Yapma ve Değiştirmelerden

2- "Türk Adı Araştırmalarından: Edebalı"

3-"Kayı Han mı? Kaya Han mı?"

4- "Türk Bayramlarından Öt Göçü" başlıklarını taşımaktadır.

O, Osmanlı Devleti'nin kötüye giden kaderini terse çevirmek için samimi aydınların didindiği, düşünce akımlarıyla mucize sağlayan bir reçete aranan zor bir dönemde, savaşı hiç eksik olmayan bir devlette, bir asker olarak o görevden o cepheye koşarken bir yandan da fikir akımlarıyla ilgileniyor, düşünceler geliştiriyordu. Çağının birçok aydını gibi Türkçülerin safında yer aldı ve bu düşünceye bağlanarak imkanlarınca fikirler üretti ancak görüşleri isabetliydi. Altıyüz yıllık bir İmparatorluğun çöktüğü bir dönemde yaşadı, O; İmparatorluğun çöküşünde yöneticilerin Türk unsurlardan olmayanlardan meydana gelmesini önemli bir neden olarak

görüyordu. Zamanla öz Türkçenin konuşma ve yazma dili olmaktan çıkartılmasının çöküşü hızlandırdığına inanyordu. Hüseyin Avni Bey, Devletin gerilemesini durdurmanın çarelerini aradı. Çare İmparatorluğun ana milleti olan Türkleri bilinçlendirmek ve Türk kimliğini gerçekte Türk olan bütün topluluklara benimsetmek ve tek ulus oluşturmak...

O'nun için Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu; "İkinci Meşrutiyet çağımızın sağlam Türkçülerinden Tirebolulu Hüseyin Avni, Harbiye'den yetişme kudretli bir kumandan ve bilgili idi diyor (Kırzioğlu 1994: 111-112)." Bölge Tarihi, Türkmen boyu Cepniler hakkında önemli eserleri bulunan Prof. Dr. Faruk Sümer de "Hüseyin Avni Alp Aslan Bey, Türkçü ve Milliyetçi bir insandı. Vatan ve Milletini çok seviyordu. Türkçe'nin tabii yolundan çıkarılmasından ve anlaşılmasından bir hale getirilmesinden birçok Türk aydını gibi müteessir olarak yazılarında bazen çok eski Türkçe kelimeler kullanmıştır.» cümleleriyle dile getiriyor. Hüseyin Avni Bey; Türk dili, etnografyası ve kültürü üzerine çalışmalar yapmış, düşünmüş ve araştırmıştır. Bu çalışmalarını makaleler halinde Erzurum'da Albayrak Gazetesinde, İstanbul'da Türk Yurdu Derneği'nin neşrettiği, dönemin önemli kalemlerinin de yazdığı Türk Yurdu Mecmuasında Giresun'da Yeni neşretmiştir (Sümer 1992: 142). Giresun ve Gedikkaya gibi gazetelerde Müdürü ise Mehmed Emin'dir. 1924 yılından sonra mecmua Türk Ocağı'nın yönetimine geçti.

Türk Yurdu Dergisi; Mehmed Emin (Yurdakul), Ağaoğlu Ahmed, Müftüoğlu Ahmed Hikmet, Akçuraoglu Yusuf gibi Türkçü aydınlar tarafından 18.08.1911 tarihinde kurulan Türk Yurdu Derneği, kuruluşunun hemen ardından 17 Teşrinisani 1327/24.11.1911 tarihinde aynı adla Türk Yurdu Mecmuasını çıkartmaya başladı. Naşiri; Türk Yurdu Müdürü Akçuraoglu Yusuf 27, Mes'ul yapar. 1912 Balkan Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanmış olması, Türk Ocakları'nda bir takım ic huzursuzluklara sebep olur. Türk milliyetçiliğine karşı olanlar, Türk

Ocağı'nın, İmparatorluğun çeşitli unsurları arasında ayrılık yarattığını öne sürerler. Böylece sıkıntılı ve tartışmalı günler yaşanır. Bu devrede Hamdullah Suphi Başkanlık, Yusuf Akçura ise ikinci başkanlık görevine getirilir. (14 Temmuz 2008 TÜRK OCAĞI sitesi)

Hüseyin Avni, dönemin önemli fikir dergisi Türk Yurdu'ndan, onun yazarlarından ve özellikle Türk Yurdu'nun kurucusu ve yazı işleri müdürü, Yusuf AKÇURA'dan etkilenmiştir, dergide yayınlanan yazılarında da Türkçe ve Türklük hakkında ki diğer yazarlarla birbirini adeta tamamlayan makaleleri yayınlanmıştır. Örneğin yer adlarının, Türkçeleştirilmesindeki araştırma ve makalesi gibi...Dolayısıyla Hüseyin Avni Bey'in düşünce yapısını anlayabilmek için, Yusuf AKÇURA'nın kim olduğunu, görüşlerini, eserlerini ve mücadelesini bilmek gerekir. Giresun'da o işgal günlerinde Alparslan Grubu'nu oluşturan H. Avni Bey'in, fedakâr ruh halinin nelerden güç aldığını anlamamız için de bu husus gerekmektedir kanaatindeyim. (EK) O, savaş meydanlarında bile Vatanını, Ulusunu ve kültürünü düşünür, bu düşün celerini yazardı. Hüseyin Avni Bey'in bu özelliğine bir örnek olarak, Birinci Dünya Harbi devam ederken Şark Cephesinden yazdığı, Türk Yurdu Mecmuasının Mart 1331 (1915) tarih ve 319'uncu sayısında yayınlanan mektubunu verebiliriz. Mecmua Müdürü Akçuraoğlu Yusuf'a, "Ağabey" diye hitap ettiği ve "Şark Ordusunda Cenk eden Bahadır zabıtlarımızdan birisi yazıyor" başlığıyla sunulan mektubunda Hüseyin Avni Bey şöyle diyor:

Türk Yurdu Mecmuası Müdürlüğüne;

Bu yıl epeyce cenk ettim. Cenk ederken ayaklarımı dondurdum. İyileşmek üzere Erzurum'a geldim. Boş dururken canım bir makale yazmak istedi yazdım. Size gönderiyorum. Mümkün olursa Türk Yurdu'nun bir köşesine bir bucağına sıkıştırınız. Şimdi ayaklarım iyileşti. Yine cenkleşmek üzere kavga yerine gidiyorum. Bilmem feth olunan yerlerdeki Türklerin hallerine

ve harbine dair yazsam makbule geçer mi? Öz sayimemi sunarım ağabey. Alp Arslan”

Türk Yurdu’nun (Yusuf AKÇURA’nın) cevabı ise mektubun hemen altında:

“Bir elde kılıç bir elde kalem... Bir Türk bahadırına yakışan da işte budur. Başka bir menba’dan öğrendiğimize göre Alp Arslan beğ kumandası altındaki askerleriyle Pençerut Boğazında Rusların bir taburunu mahvetmiştir. Erlik meydanında görderdiği ilmi makalesini (Türk Yurdu) büyük bir iftiharla neşreliyor. Feth olunan yerlerdeki Türklerin haline dair yazacaklarını, bi-tabii daha büyük bir iftiharla dercedecektir.

Hüseyin Avni Bey; çağının modasına uyararak yazılarını (Alp Arslan) mahlasıyla yayınlamıştır. Düşüncelerini sade Türkçe ile kaleme almış, çok eski Türkçe kelimeleri bilhassa divan-ı Lügat-it Türk’ten istifade ederek kullanmış, bunlardan yenni kelimeler türetmiştir.

Tirebolulu Alp Arslan'ın divan-ı vazaratı arasında bulunduğu Türk Yurdu Mecmuası'nın kapağı. Kapakta mecmua hakkında şu bilgiler veriliyor: Türk Yurdu Türklerin faidesine çalışır. Onbeş günde bir çıkar. Nâşiri: Yurdu. Müdür: Akçuraoğlu Yusuf Birinci cilt 1327-1328 İstanbul - Tunus Matbaası 1328

(Hacı Fethaoglu 1999, s.82)

Tirebolu'lu Alp Arslan'ın (H.Avni'nin dergideki takma adı) da yazarları arasında bulunduğu Türk Yurdu Mecmuası'nın kapağı; Kapakta mecmua hakkında şu bilgiler yer alıyor; Türk Yurdu - Türklerin faidesine çalışır. Onbeş günde bir çıkar. Nâşiri: Türk Yurdu, Müdür: Akçuraoğlu Yusuf Birinci cilt 1327-1328 İstanbul - Tunus Matbaası 1328..

Başka bir menba'dan öğrendiğimize göre Alp Arslan Beğ kumandası altındaki askerleriyle Pençerut Boğazında Rusların bir taburunu mahvetmiştir. Erlik meydanından gönderdiği makalesini "Türk Yurdu" büyük bir iftiharla neşreliyor. Feth olunan yerlerdeki Türklerin haline dair yazacaklarını, bittabi daha büyük bir iftiharla dercedecektir 17.

2-Hüseyin Avni Bey'in Türkçülüğe Bakışı

Sakarya Savaşı'nda şehit olan Hüseyin Avni Bey aynı zamanda Türk Yurdu dergisinde makaleler yazıyor, o zaman. "Trabzon İli Laz mı? Türk mü? " Araştırma kitabıyla Pontus ve Ermeni iddialarına karşın yörenin eski tarihlerden beri büyük oranda Türk olduğunu ortaya koyuyordu. O öz Türkçe'nin ve Türk kimliğinin bütün Ulusu kaplamasından yanaydı. Bu görüşlerini yazılarında açıkça ortaya koyuyordu. Osmanlı'nın II. Mehmet'ten sonra Türk kimliğini ve Türkleri bir kenara atmasını yazılarıyla eleştiriyor, devlet idarecilerinin devletin kuruluşu için "Türklerden" oluşmasını savunuyordu. Özellikle Türkçe'nin devlet dili olmasından çıkmasına, yabancı, Arapça ve Farsça kelimelerle dolmasına isyan ediyor, Balkanlar başta Türkçe'yi yayıp, öğretmediğimiz için Türk olanların bile başka Ulus kimliğine büründüğünü söylüyor, bu konuda örnekler veriyordu. Onun, "Türk Yurdu" dergisinde yayınlanan, yer adlarının Türkçeleştirilmesi ile ilgili araştırma ve makalesi de bu konuda bizzat ön araştırmalar yapan, yol gösterici yanını ortaya koymaktadır. Hüseyin Avni Bey'in, Yusuf Akçura'yı aynı zamanda tanıdığı, görevinden dolayı seyrek de olsa, zaman zaman görüştükleri açıktır. Kurtuluş Savaşı esnasında epey zaman Erzurum'da Kazım Karabekir'in karargah ve yanında bulunan Yusuf Akçura'nın, H. Avni'nin Giresun'daki faaliyetlerini bildiği ve desteklediği de ileri sürülebilir. Yusuf Akçura'da yazılarında, Osmanlı devletinin kurtarılması ya da güçlü bir Türk Devlet oluşturulabilmesi için, yöneticilerin Türk asıllı olmasını, topraklarımızdaki Müslüman ve esasen milletin bir parçası olan toplulukların Türkleştirilmesini savunmaktadır. H. Avni Bey'in düşüncelerinin, Türkçülüğün önde gelen ismi Yusuf Akçura'yla benzerliği açıktır. Bu konuda Karadeniz ili Laz mı? Türk mü? Adlı araştırma kitabında şöyle demektedir: Acun (dünya)da ki savaş (muharebe) lar, göçme (hicret)ler, din ilişkileri (münasebet-i diniye), soyları, boyları birbirine pek çok karıştırmıştır. Bunun için sü-

zük (saf) bir soy bulabilmek güçtür. Bugünkü ölçeği (mikyasa) “milli vicdan”dır. Hangi bir ulus (millet)ün dirliğine girenler, huyunu, gidişini gidenler, vicdanını taşıyanlar o ulus’tan sayılır. Öyle ya kişilerin alnın da ulusluk damgası yok!”. Bu konuda Hüseyin Avni Bey’in daha gerçekçi ve esnek olduğu görülmektedir. Bu bakış Cumhuriyet’imizin Kuruluş felsefesindeki kapsayıcı “Türk Ulusu” ve Mustafa Kemal’in, “Ne mutlu Türküm diyene” sözüyle anlamını bulan, “Tek Millet” fikrini kapsayıcı bir şekilde bütün yurttaşlara açmaktadır. H. Avni o günlerde, 1910’lu yıllarda “Ulus Devlet”imizin temellerine, düşünceleriyle yol açmaktadır. Osmanlıcılık ve İslamcılığın, devleti meydana getiren farklı topluluklardaki kültürel yapıları, ayrıcalıkları hakkındaki talepleri engelleyemediğini gören vem ortaya koyan Yusuf Akçura, Türkçülük açısından kültürel yapı hakkında şunları söylemiştir. 19. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorlugunu oluşturan çeşitli milletler, millet olmanın bilincine sahipken, Türk Milleti’nin adının bile unutturulması mantık dışı olurdu. Bu doğrultuda “Türkçülük” akımını toplumsal sağlık işareti olarak karşılamak gerekmektedir. Akçura’nın “ırk üzerine” görüşlerinde kültürel unsurları görmek mümkündür. Çünkü Akçura’nın millet ve ırk tanımında «ırk”ın yanı sıra dil, gelenek ve dini de belirtmesi önemli bir özelliktir. Akçura’da ırk antropolojik bir unsur olarak değerlendirilmekten çok, kültürel ve etnik mirası vurgulamak için tercih edilen bir sözcüktür. Ayrıca, Akçura “Türk birliği”nin geliştirilip kurulmasını çeşitli aşamalara ayırarak bunların bir aşamasında Türk olmayanların durumundan bahsederken “Türkleşmek” deyimini kullanmıştır. H. Avni Bey’de, Devletin ayakta durabilmesi için, Türkleşmenin önemini yazılarında vurgulamaktadır. H. Avni Bey daha açık olarak, bir ulustan sayılmak için, Dünyada saf bir ırkın olmadığını, önemli olanın aidiyet, hissetme duygusu olduğunu da belirtmiştir. Bu düşünceler, Cumhuriyet döneminde Atatürk tarafından oluşturulan ve anayasada ifadesini bulan ulus ve vatandaşlık ta-

nımlarında da görülmektedir. “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran halka Türk Milleti denir ve Devlet’e vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür” şeklindeki ifadeler Akçura’nın öngördüğü, Hüseyin Avni Bey’inde ortaya koyduğu, “Türklük” kavramının bir yansımasıdır (Uçar 2008: 108 109).

Yusuf Akçura’nın olsun, az fakat mesajı önemli eseler bırakan H. Avni Alparslan’ın olsun, Cumhuriyetimizin Kuruluş İlkeleri için ve günümüz sonrası Türk Dünyası için önem taşıyan fikirler ortaya koydukları açıktır...

3-Konuşulan Dili ve Yer Adlarını Türkçeleştirme Çalışmaları

Bir ulusun en önemli zenginliği, diğer uluslardan ayıran farkı “dili”dir. Bir ulus, tarihte yaşadığı yeri (Vatanını, yurdunu) değiştirebilir, hatta “dinini” değiştirebilir. Ulus (Millet) varlığını sürdürür. Ancak dilini unuttur, değiştirir ise, (genelde) o ulus tarihten kendiliğinden silinmiş olur. Biz Türkler Orta Asya’dan Anadolu’ya göçtük, Şamanlıktan İslamiyeti seçtik, ama dilimizi, Türkçemizi unutmadık... Dilimiz hemen her dönemde yabancı dillerin istilasına uğradı. Dilimize giren yabancı kelimeler bir ölçüde kelime hazinemizi zenginleştirdiyse de tarihin en eski dillerinden olan Türkçe kendisi zengin ve kelime yapısı üretken, Ural-Altay dil grubundan “Ana” bir dildir. Buna rağmen dilimiz, daha evvelki dönemlerde Arapça ve Farsça’nın, bugünde batı dillerinin etkisinde kaldı. Bugün kendi caddelerimizde, Türkçe tabelalar, firma adları göremez hale geldik... Yabancı (İngilizce, Fransızca, Almanca...) deyimler, seslenişler gençlerimizin dilinde... Okullarımızda bile arı, öz Türkçe’yi arar hale geldik.

Hüseyin Avni Bey; yazılarını “Alp Arslan” mahlasıyla yayınlamıştır. Düşüncelerini sade Türkçe ile kaleme almış, çok eski Türkçe kelimeleri bilhassa Divan-u Lügat-it Türk’ten istifade ederek kullanmış, bunlardan yeni kelimeler türetmiş-

tir. Bu yılın Kaşgarlı Mahmut yılı olarak kutlandığını düşünürsek yazdığı Türkçe sözlük kitabıyla Türk Ulusu için kıymeti ölçülemeyecek Divan-ı Lügat-it Türk, hem de o yıllarda Hüseyin Avni Bey'in elinin altındadır ve inceleyip kaynak olarak kullanmaktadır. Üstelik kendisi cephelerde subay olarak görev yapan, savaşı bir kişidir. Hüseyin Avni her bakımdan önemli bir gayret ve çalışma içindedir. Bu kadar açık...

Divan-ı Lügat-it Türk'ten aldığı ve kısmen yollama yaptığı kelimelere örnek olarak yazılarında kullandığı "hicri yıl = göçme yılı", "vesika=bayak", "havalı=tiğre", "saat=köç", "ahali=budun", "millet=ulus", "zaman=öd", "tüccar=sart", "kitap=betik", "nahir=arık" kelimelerini verebiliriz. Ayrıca, "Cuma", "salname", "Pazar", "firari", "matbaa" gibi kelimelerin yerine de Türkçe'den türeterek «derim», "yıl yazığı", «dereke», "kaçan", "basak" kelimelerini kullanmıştır. Haftanın günleri içinde şu kelimeleri üretmiş ve önermiştir, Akagün = Perşembe, Derim=Cuma, Artgün= Cumartesi, Başgün=Pazar, Hangün-Pazartesi, Beggün=Salı, Ortagün=Çarşamba

Bu konuyu şu şekliyle açıklayıp, yorumlamıştır; Bugün söylediğimiz gün adları Türkçe değildir. Arapça ile Farsçadan karıktır. Araplar günleri birinci gün, ikinci gün diye söylerler. Fransızlara gelince: Tanrı günü, Ay günü, Merih günü... gibi bir nesne söylerler. Almanlar da: Güneş günü, Gök gürleme günü gibi buna yakın birer nesneler söylerler. Eski Türkçe 'de gün adları nice, bilemem! Bugünkü doğu Türkleri de nice söylüyor, onu da bilemem. Ben böyle düşündüm, böyle dedim. Eskisini, yenisini bilen veya yeniden daha iyi ad verebilen var ise ben tanırım!

4-Türkçe'nin Başına Gelmekte Olanlar, Yapma Değiştirmelerden

Yer adlarının da ölkemizde tümnden Türkçeleştirilmesini savunan Hüseyin Avni (Alparslan) Bey, 7 şubat 1327'de zamanın önemli dergisi ki aydınların ve subayların okuduğu, Türk Yurdu'nda yayınlanan makalesinde şunları yazıyor:

"Bilmem ne iştir. Bundan -ileri.geri- dörtyüzyıl, beşyüzyıl önceki yazan(katip)larımız ile bunlardan sonrakiler Türkçemizi pek çok bozmuşlar. İller tutar yerini bırakmamışlar, Türk sözlerini kullanmayarak paslatıp çürütmüşler, öldürmüşler. Doğrusu eskiler den bize pek kötü armağan kalmış. İşte bugün biz gençler eskilerin bozmuş oldukları Türkçemizi onarır iken pek güçlük çekiyoruz. Daha da çekilecekten başka!"

Türkçeyi Anadolu'da beğlik dili olarak kullananlardan biride Kara Osman Beğ ve oğullarıdır. Kara Osman Oğullarının ilk beylikleri, yazı işleri Eskişehir'in "İtburnu" köyündeki tekke ile "Uyanlar"daki medreselerden başlar. Sonraya doğru Anadolu'nun kamuyanından bilen (alim)ler de bunlara katılmıştır. O sıralarda bilenler öğrenmekte oldukları bilikleri Arap ve Fars diliyle okuyup öğrendiklerinden kendi yakalarını, yazmakta oldukları Türkçe'nin yakasını Arapçanın, Farsçanın elinden kurtaramamışlardır. Daha sonra İran'dan gelip katılan bilenler ise Türkçeyi büsbütün Türklükten çıkarmışlardır. Artık Türkçe'nin söylenişi bozulmuş. Türk sözleri paslanıp çürümüş. Bunların yerini Arap ve İran ağızı, Arap ve İran sözleri tutmuştur. Türkçe olduğu söylenen bütün yazılardaki Türk kokusu ancak bağ, eklerden duyulurmuş.

En sonra açılmış olan Enderun yazak (mektep)ı tutsak devşişmelerden başkasını içine sokmamış. Türkler gitgide kıyıda bucakta bırakılmış. İşte bu yaz beğlik için en büyük iş adamlarını Türk olmayanlardan yetiştirmeye başlamış. Bundan sonra Türkçe büsbütün sönmüş. Türk bağı, eki ile birbirine bağlanmış, eklenmiş Arapça Farsça sözlerle konuşmak o sı-

rada bayağı yenilik, bilenlik, incelik... Türkçe ile konuşmak ise kabalık sayılırmış. Türklükten iğrenmek ikinci bir huy kılığını almış. Kamuyanda Türkler için kapular kapanmış da değil Beğliğin en yüksek yerine çıkabilmek, Beğlik işlerine girebilmekte bir Türk için büyük bir iş olmuş. Türk sözü kaba, ... gibi bir takım çirkin ve alçak sözlerle beraber söylenmeğe başlamış. Bunun için Türklerde “Türküm” demeğe sıkılır, kendilerini başka soy arasında göstermeğe çalışmış.

Türklük belini doğrultamayacak bir biçime gelmiş. Böyle böyle Türkler ve Türkçe bitmek kertelerine gelmiş!»

Bugün yeryüzüne bir göz gezdirirsek bütün ulusların, oymakların oturdukları yerlere kendi dillerince ad verdiklerini görürüz. Yine bir takımları bir yere sonradan gelirse veya sonradan benliğini gösterirse eskilerin izini silmek için oturdukları yerlere kendi dillerince ad vermeye yeltenirler. Pek belli ki Türkler Anadolu ve Paşaeli (Rumeli)ne geldiklerinde eski adlardan birçoğunu silmişler, yeniden yeniye Türkçe adlar takmışlar. Daha geçenlerde benliğini gösteren Bulgarlar, Filibe Sancağı'ndaki “Kızanlık” adını silerek İslaveası olan “Kotal”ı yerine koymuşlardır. Biz ise daha çok son yüz yıl içinde - tersine olarak kimi yarım kimi bütün olmak üzere bütün Türkçe adlarını değiştirmeğe, Arapça, Farsça yapmağa çalışmışız. İşte yarım değiştirilenler: Yenicilik göstermek isteyen katipler Türkçe olan ova, oba(mahalle) sözlerini olduğu gibi yazmayı kendi bilikleriyle uygun bulmadıklarından “Ova” ile “Oba”yi “abad”a çevirmişler.

Karacaova = Karacaabad (Selanik'te bir kaza)

Akçaova = Akçaabad (Trabzon'da bir kaza)

Eçeova Eçeabad (Gelibolu'da bir yer)

Çubukova = Çubukabad (Ankara'da bir yer)

Akova = Akabad (Kandıra ile Şile arasında bir yer)

Boyova = Boyabad (Sinop'ta bir kaza) yapmışlar.

İzmir'deki «Burunova” dahi büsbütün değiştirilerek “Birunabad” olmuş. Ancak nasılsa Karadağ sınırındaki “Akova” yakayı kurtarabilmiş...

Bu yetmiyor gibi daha pek ileri gidilmiş de birçok yerlerin Türkçe olan adları beğenilmeyerek büsbütün değiştirilmiştir. Anadolu demiryolundan Adapazarı'na bir kol ayrılır. Kol ayrılan işte bu yere Türkler “sapak” diyorlar. Saptaktan gelen sapak sapılacak yer demektir ki pek uygun pek doğrudur. Türkçeyi beğenmeyen katipler buna da dokunmuşlar da önceden “Hamidiye”, sonra yine değiştirerek “Arifiye” demişler! Buna benzer birçoklarını işte aşağıda gösteriyorum.

Eski Ad	Yeni Ad	Eski Ad	Yeni Ad
Yenimahalle	Cedid Mahallesi	Domuz Kışlası	Mecidiye
İnbayırı	Muhacirincedid	Kervansaray	Sultaniye
Tepetarla	Ramiye	Beşevler	Enamiye
Sarımeşe	Seneblenmahmudiye	Saçmal	Şevketiye
Karaçalılık	Rahmiye	Çatlıtaş	Ahmediye
Kovanlıkdağı	Şirinsalhiye	Beğyolu	Selimiye
İbrikdere	Selimiye	Akhisar	Hısariye
Gavurkırmı	Hayıraba	Dağınıksu	Servetiye
Alandüzü	Hamidiye	Yukarıdöşeme	Nüzhetiye
Kabaklı	Tevfikiye	Aşağı döşeme	Hüsneyn
Arpalık	İhsaniye	Yeniköy	Cedit Kariyesi
Gülbahçesi	Kadriye		

İzmit'te Dış Kaza

İZNİK

Eski Ad	Yeni Ad	Eski Ad	Yeni Ad
Akköy	Orhaniye	Çamurluboğaz	Mesudiye
Akçaalan	Mahmudiye	Aykırılık	İhsaniye
Çatak	Süleymaniye	Kaynarca	Adliye
Elmaçukuru	Sultaniye	Çamboğazı	Nüzhetiye
Kırkharman	İskaniye	Hutuzbaşı	Şerefiye
Kokarca	Mamuriye	Mercimek	Osmaniye
Gelinkondu	Mesuriye		

Bunlar hep böyle değiştirilmiş adlardır. Ülkemizin hangi yanına baksak her yerde değiştirilmiş adlar göze çarpacaktır. Ben de tutup İstanbul'daki birkaç yerin Türkçe olan adını değiştirsem de yerine Arapçalarını, Farsçalarını koysam, şöylece:

Beyoğlu : Mirzazade Kuruçeşme : Yenibiülyabis

Tepebaşı : Ra'sül şahika Kabataş : Hacerülbattal

Tarlabaşı : Ra'sül mezra'a Kuzguncuk : Garib

..... vd. olsa ve bundan böyle bu yerleri yeni ad ile söyleyeceksiniz diye İstanbul'lulara söylesem nice olur.

İstanbuluların hoşuna gider mi? Gitmez değil mi? Öyle ise, ey beyler, paşalar, niçin Paşaeli ile Anadolu ile oynayıp duruyorsunuz?

Şimdi bile yeni verilecek adlar Arap ve Fars sözlerinden seçilip veriliyor. Böylece eksilik sürüp gidiyor. Teşvikiye, Enamiye, mamure bilmem ne gibi...

Kendi adlarımızı da (hafi, safi, haki, firuzan, pesendide, mahoş, nakzeder...) gibi sözlerden kurtaramıyoruz. Biz böyle yapmakta sürüp gittikçe beşyüzyıl, binyıl sonra gelecekler bize Türk değil, Arap, Fars diyeceklerdir. Nitekim Türk olan Farabi'ye İbni Sina'ya bugün Arap dedikleri gibi...

Artık bir parça düşünelim, kendimize gelelim de öyle yü-rüyelim. Kağıt üzerinde, yer üzerinde, yer üzerinde bıraka-cağımız izler bari bizi gösterebilsin, Benliğimizi bildirsin...

7 Şubat 1327(1911)

Tirebolulu Alp Arslan

(*Türk Yurdu Dergisi*, 1327 C: 1, No: 8, s.231-236)

Hüseyin Avni Bey'in yer adları hakkında 1911'lerde yaptığı araştırma ve *Türk Yurdu*'nda yayınlanması, İktidara gelen Türkçe ve Türkçeleştirme yanlısı olan İttihatçı Hükümet'i etkilemiş olmalıdır ki, 1915'ler de yer adlarının Türkçeleştirilmesi için uygulama başlatılmıştır.

Yer Adlarını Değiştirme Girişimleri ve Giresun'daki Uygulaması (1916): Yer adları (toponomi) (Gülensoy 1995), bir toprak parçasının kimliğini izlemek bakımından çok önemlidir. Anadolu'yu yurt tutan Türkler, önceleri yer adlarını değiştirmeye gerek görmemişler, İmparatorluğun son yıllarında, Türkiye'de köy, dağ, dere, tepe, göl, ırmak, yaylak, kışlak, arazi parçasına bilerek, düşünerek, geleneğe uyularak ad vermeye çalışmışlardır. Yer adları bilindiği gibi vatan kabul edilen toprakların tapu senetleridir. 19. yüzyılın ilk yarısından itiba-

ren Balkanlardaki milliyetçiliğin yayılışı ve Osmanlı devletinin zafiyeti, ayrılıkçı hareketleri güçlendirmeye başladığından, Osmanlıcılık bu gelişmeleri kontrol altına almak için uygun bir ideoloji olarak görülmüştü (Kayalı 1988: 233). Amaç. Osmanlı İmparatorluğu'nu dağılma tehlikesinden kurtarmaktı. Ancak, Hristiyan ve Müslüman Arnavutlar'ın bağımsızlık hareketlerine girişmeleri, İttihat ve Terakki'yi, Osmanlıcılık ve İslamcılık dışında Türkçülük hareketlerine sürükledi (Sarıay 1994: 87-88). Çünkü, İttihatçılar Balkan Savaşı'ndan sonra etnik yapıları farklı, Müslüman da olsa farklı milliyetleri aynı çatı altında tutamayacaklarını anlamışlardı. İmparatorluk içindeki milliyetçilik hareketleri, dış güçlerin tahriki ve bunun yanında 1. Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sırasında, idarecilerin etnik bir isyan içerisindeki hareketlere karşı etkili tedbirler almaya yöneltti. Bu durum sadece siyasi askeri değil, aynı zamanda vaki olabilecek tehditlere ve taleplere karşı, Osmanlı ülkesinin bir Türk devleti olduğunun vurgulanmasını hedefleyen düzenlemelere de yol açtı. Bu tür ciddi teşebbüslerden birisini de Rumca, Ermenice, Bulgarca yer adlarının değiştirilmesi teşkil eder¹⁴.

“Bu listeye göre Giresun kazası 15 mahalle, 46 köyü, Keşap nahiyesi 67 köyü, Bulancak nahiyesi 39 köyü, Tirebolu kazası 6 mahalle, 57 köyü, Espiye nahiyesi 52 köyü, Görele kazası 3 mahalle, 57 köyü ihtiva ediyordu. Giresun, Tirebolu ve Görele'deki bu yer adlarının değiştirme işleminin tümüyle uygulandığı söylenemez Uygulanmaması sebep teklif edilen adların Dahiliye Nezaretince hemen onaylanmaması, araya giren savaş ve Rus işgal yılları olmalıdır. Bu şekilde yer adlarına yapılan müdahalelerin ilmi bakımdan bazı önemli mah-

14 Türkiye'de yer adları ve değiştirilen bazı yer adları için bk. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (Ankara 11-13 Eylül 1984), Ankara 1984 Tuncer Gülensoy, Türkçe Yer Adları Klavuzu, Ankara 1995. Hasan Kayalı, Jön Türkler ve Araplar İstanbul 1988, s. 233. Yusuf Sarıay, Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1921 1931), İstanbul 1994, s. 87-88.

zurları da beraberinde getirdiği açıktır. Zira yapılacak mahalli incelemelerde araştırmacıların karşı karşıya kaldıkları en büyük problemlerden birini bu konu teşkil eder. Bazen eski kaynaklarda geçen ve tarihi öneme sahip olan bir yeri tespit etmek, iskân coğrafyasını buna göre çıkarıp bugünle karşılaştırmak, bu şekildeki değişiklik sebebiyle çoğu defa mümkün olmamakta, teşhisi önemli ölçüde güçleştirmektedir. Bununla beraber siyasi gerekçeler Yer adlar değiştirilmesi işleminde görülen belirsizlik ve vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde kurulan komisyonların hükümetin istegine uygun bir ilerleme sağlayamamaları üzerine Dahiliye Nezareti, hangi adların değiştirilmesinin uygun olacağına açıklık getiren bir tezkire yayınladı. (14 Teşrin-i evvel 1331/27 Ekim 1915) Trabzon valiliğine 24 Teşrin-i evvel 1331 (7 Aralık 1915)'de ulaşan ve şehir, kasaba ve köy adlarının değiştirilmesinde izlenecek kuralları ihtiva eden bu tezkire önemine binaen aynı gün sancak ve kaza merkezlerine tebliğ edilmişti.

Yer adlarının değiştirilmesiyle ilgili uygulamalarda görülen bazı aksaklıkları gidermek üzere İttihad ve Terakki. Liderlerinden Harbiye Nazın Enver Paşa, 23 Kanun-ı evvel 1331 (5 Ocak 1916)'de bir emirname yayınlayarak uygulanacak esasları bizzat belirledi. Bu emirnameye göre; 1) Osmanlı ülkelerinde Ermenice, Rumca, Bulgarca, hatta İslam olmayan tüm kavimlere ait vilayet, sancak, kasaba, köy, dag, nehir adları Türkçe'ye çevrilecekti. 2) Bölge dahilindeki askeri başkanlar ve mülkiye memurları bir araya gelerek değişiklik cetvellerini tertip edeceklerdi. Bu değiştirme önce vilayet, sancak ve kaza merkezlerinden başlayacak, hazırlanan cetveller Umumi Karargaha gönderilecekti. Toplanan cetveller incelenecek, birbirine benzeyen adlar, yazışmalarla değiştirildikten sonra uygulanmak üzere Dahiliye ve Posta Nezaretlerine bildirilecekti. 3) Yeni konulacak isimlerde çalışkanlık ve askeri zaferler konu edilecekti. Harp sahası olan yerler, oraya mahsus tarihi geçmişi hatırlatacağı. Eğer bu mümkün değilse

namuslu ve memleketine faydalı hizmetlerde bulunmuş, ancak hayatta bulunmayanların adları veya yörenin bol yetişen ve tanınan ürünleri, sanayi ve ticareti daima sabit kılınacak, vaziyet ve coğrafi şekline yakışan adlar bulunacaktı. Okul öğretmenleri de coğrafya derslerinde vatanın her parçasını anarken öğrencilere aynı zamanda her mevkiin tarihi, iklimini, ürünlerini, sanat ve ticaretine ait faydalı konuları bulacak ve anlatacaklardı. Daha önemlisi ve pratik bir bakışla öteden beri yabancı da olsa, yeni isimlerin bugün konuşulmakta olan isimlere benzemeyen ad ile değiştirilmesi ahali arasında yanlışlıklara ve eski adın yine söylenmesine sebep olacağından halkın bu durumu dikkate alınarak ona göre isim bulunulacaktı. Mesela, “Ereğli’ye “Erikli”; “Gelibolu”ya “Velibolu” denilmesi halinde herhangi bir mahsur söz konusu olmayacaktı. (Yüksel, 2003: 19-21) Bazen böyle uygulamaları icbar etmektedir.

Dolayısıyla Ittihat ve Terakki’nin karşı karşıya kalınan dış tehditler ve ülke üzerindeki emeller yüzünden böyle bir uygulamaya gitmesi, o günkü şartlar düşünülecek olursa tabii karşılanabilir. Söz konusu anlayışın genel bir kanata dönüşmüş olduğunu, Türk dili ve kültürü hakkında yazıları olan Sakarya Savaşı şehidi Tirebolu’lu Hüseyin Avni (Alparslan) Bey’in «ülkemin ısısı olmak istiyor isek en küçük köyümüze kadar adları Türkçe yapalım, Ermenice, Urumca, Arapça değil... Böylece ülkemizi önkimize boyayalım” ifadeleri de açık olark hem bu bakışı hem de o dönemin halet-i ruhiyyesini göstermektedir¹⁵ (A. Yüksel 2003: 19-23). Ancak 15 Haziran 1916 tarihinde alınan bir kararla bu uygulama seferberlik sonuna kadar ertelenir. Bununla birlikte bu süreçte birçok yer adı değişmiş olur.

15 Bu değiştirmeleri yapan heyet üyelerinin (zaman zaman) has Türkçe isimleri de değiştirmiş olmaları, bilgilerinin yetersiz ve üstünkörü olduğunu gösterir. Yüksel, Ayhan, Giresun Tarihi Yazıları Kitabevi -2003

Örnek verirsek, Tirebolu Kazası, Yeni (Kaza) adı

Eski (Kaza) adı	Yeni (Kaza)	Bugünkü (Kaza) adı
Tirebolu	Akçayurd	Tirebolu
Eski (Karye) adı	Yeni(karye)adı	Bugünkü (köy) adı
Köseler	Köseler	Köseler

Dahil sancak ve kaza merkezlerinde de söz konusuydu. Bu iş için komisyonlar teşkil edildi. Türkçe olmadığı veya “terbiye-yi milliye ye mugayir“, kabulleriyle değiştirilecek köy adları tespit edilmeye başladı. Bu bölgeyle ilgili ilk çalışmalar 1913’te başlamış ve öncelikle Rize kazası ve nahiyelerinde köy adlarının değiştirilmesine girişilmiştir. Nitekim Rize kazası ve nahiyeleri ile ilgili 3 Kanun-1 evvel 1329 (16 Aralık 1913) tarihli liste Başbakanlık Arşivi’nde bulunmaktadır.

5-EDABALI (Türk Yurdu’nda Yayınlanan Makalesi) EDEBALI

Hoca paşa Mayıs 329 Edebalı Eskişehir’in İtburnu Köyü’nde oturmuş, yerleşmiş bir şeyhtir. Sonra ilk Hakanımız Kara Osman’a kayınata olmuştur. Bu adı kimi “edib-alı”, kimi “edeb-ali” den bozma dermiş. Tarih’i Ebül Faruk’u yazan anılı tarihçilerimizden Murat Beğ ise yine bu adı “Ada-balı”den bozmadır diyor. Murat Beğ gibi ulu bir hocanın ellerini öperek şu ad için birkaç sözde ben söylemek isterim...Yanılırsam düzeltmek yine o ulu hocaya düşer. “Ede-balı” iki sözden kırılmıştır. Biri “ede” öteki “balı”dır.“ede” sözü Türkçede büyük karındaş,“ağa” demektir. Bugün bile Maraş ve Elbistan yöresindeki Türkler kullanıyor. “Ede” sözünü birazda Türklerin otura geldikleri yerlerde, Türk izlerinde araştıralım. Meriç’in yanında “Sofulu” yakınlarında, “Edeköy” adlı bir köy ile Tirebolu’nun doğu yanında “Sofulu” yakınlarında.

“Edeköy” adlı bir başka köy vardır. Ağa köy demektir. “Balı”ya gelince Çepni Türk lerinden olan Tirebolu Türkleri

arasında, “Balıoğlu” diye biri var. Macar ilinde, Mohaç ovasındaki savaşta ün alan Başbuğlardan birinin adı da “Balı Beğ” dir.”Bali” sözünün Türkçe olabileceğini anlıyorsam da ne demesine geldiğini bilemiyorum. İşte bu Balı sözcüğünün Arapça ve Farsça ile ilişkisi olmasa gerek. Bence “Ede balı” “Ağa balı” demektir. Ağa gündüz gibi Türkçe bir addır.

TİREBOLULU ALP ARSLAN

(*Türk Yurdu Dergisi, Yıl: 1329, C:4, Sayı: 5, s. 575-576*)

6-Kayı Han mı? Kaya Han mı?

“Altun Ordu” ulu yazanına... KAYI HAN MI? KAYA HAN MI?

Baturbalık 26 Şubat 330

Türk Ulus (millet)unun içinde birçok oymak (aşiret) vardır. Bunlardan biri de Kayıhan Oymağıdır. “Kayıhan Oymağı” ikiye ayrılmıştır. Bunlardan biri Ertuğrul Beğ’in eli altında kalmıştır. İşte bu “Ertuğrul Oymağı” şimdiki hanlığımızın çatısını kurmuştur. Birkaç yıldan beri “Kayı Han” yerine “Kaya Han” yazılmaya başlandı. Evet, “kayı” sözü yanlış sanılarak “kaya” sözüne çevirildi. Bayak (vesika) olarak da şöyle diyenler bulundu: “Önceleri Türkçemiz Arap doğru yazık (imla)/ ile yazıla gelirdi. Arabca ile uğraşan hocalarımız “kaya” Türk sözünü Arabca “tabî, beşerî, kebiri,” sözlerinde kullanılan üstten çeken “y” ile yazmışlar da “kaya” sözü “kayı” kılığına girmiş!?! Ben öyle demiyorum “kayı” sözünü doğrudur diyorum. Arapça ile uğraşmış hocalarımız, bu kadar Türk sözü içinde başka bir sözü üstten çeken “y” ile yazmamışlar da bir tek “kaya” sözünü mü yazmışlar? Böyle bir yazış örneği olaydı daha birçok sözlerin üstten çeken “y” ile yazılmış olduğu görülecek idi. Bana göre “kayık”, “kayı” sözleri “kaymak”tan gelir. Kayık: deniz üstünde kayan tekneye ad olmuş. Kayı ise atını çabuk süren, kayıp giden iyi biniciye denmiş. Kayının Arapça karşılığı “cevad” dır. Türkçe “kayı”ya benzer birçok söz vardır³⁰. İşte

<i>Atmak</i>	Atak	Atık	Atı
<i>Açmak</i>	(Açak)"o	Açık	Açı,
<i>Azmak</i>	(Azak)	Azık	Azı
<i>Urmak</i>	(Örtek)	Örtük	Örtü
Örtmek	(Örtek)	Örtük	Örtü

Türk Yurdu Dergisi, Mart 1331 (1915), Cilt: 8, No: 319, s: 2547-2550

Üzmek	(Üzek)	Üzük	(Üzü)
Ölmek	(Ölek)	(Ölök)	Ölü
Batmak	Batak	Batık	Batı
Bitmek	(Bitek)	Bitik	Biti

(Türk Yurdu Dergisi, Mart 1331, Cilt: 8, No: 319, s: 2547-2550)

"Altun Ordu" 1911 yılında A. Raif tarafından yayınlanan haftalık bir dergi idi. Dergide Ahmed Hikmet Müftüoğlu'nun eski Türk destanlarından esinlenerek yazdığı "Altun Ordu" başlıklı yazılar geniş yer tutuyordu. Hüseyin Avni Bey de makalesini bu yazılar dolayısı ile kaleme almış ve "Altun Ordu"nun Ulu Yazanına., ifadesiyle de Ahmed Hikmet Müftüoğlu'na ithaf etmişti. O'nu bu makaleyi yazmaya iten sebep ise, Müftüoğlu Ahmed Hikmet'in sözü edilen yazılarından birinde "Osmanlı Türklerinin mensup oldukları kabile 'Kaya Han'dır. Kayı Han sehven kullanılmıştır." ifadesi olmuştur (Müftüoğlu 1987:57).

Bu makalesinde Hüseyin Avni Bey Türkçe ve Türk Tarihi üzerindeki titizliğini göstermekte aynı zamanda Türkçe kelime dilbilgisi üzerinde çalıştığını ve kelime anlam ve yapısından, üretken arayışlar içinde olduğu anlaşılmaktadır.

7-OT GÖÇÜ

H. Avni Bey bu makalesinde halende devam etmekte olan bölge halkının, Çepnilerin, yaylaya çıkarken yaptıkları kutlama şenlikleri anlatmaktadır. Ot göçü çok eski tarihlerden beri devam eden çok eski bir Türk adetidir. Bu yıllarda bölgede çeşitli yaylalarda “ot göçü” şenlikleri düzenlenmekte, eski Türklerden gelen bu adet ve gelenek yaşatılmaya, unutturulmamaya çalışılmaktadır.

TÜRK BAYRAMLARINDAN – OT GÖÇÜ

Çepni oymağından olan Tirebolu Türkleri eski törelerinden birini bugün bile korumakta ve yapmaktadır. İşte bu töre ot göçüdür. Ot göçü nice yapılır, nedir? Anlatayım: Çepni oymağı Trabzon tigresine ilk geldiğinde çadır, otak altında yaşar Türk göçerlerinden idi. Başka göçerler gibi bunlar da sığır, koyun, keçi sürüleri besilerler, bunlar ile geçinirler idi. Yayılan sürüleri ile yaylalara çıkarlar, kışın cenik dedikleri kışlağa, yalıya inerlerdi.

Gitgide cenikte evler yaptılar. İyice yerleştiler, çoğaldılar. Yalnız sürü beslemek bunlan geçindiremez oldu. Ekin işi ile de uğraşmak gerekti. Artık gildeki kişiler arasında işler bölünmeğe, ayrılmağa, dağıtılmağa yüz tuttu. İşte: yıl birinci ayın sonuna doğru gildeki kocamanlar, kocakarılar, çocuklar sürüleri önlerine katar, yaylalara çıkarlar. Son ot ayıklamanı bittiği dördüncül ayın ortasında cenikte kalan işte bu ekinciler de yaylaya gitmek üzere bir kımıldama, bir derlenme, bir toplanma başlar. Eksikler eklenir. Elde edilecekler elde edilir. Aruk delikanlılar, kızlar, gelinler en yeni pusatlarını giyinirler. Delikanlılar koral, yaraklarını takınırlar. Kemence gibi çal gıyı da beraberlerine alırlar. Kamu köyün kişileri ayrı ayrı toplanır, küme olurlar. Bir aka günü erden bütün kümeler yola dökülür. Yaylaya doğru yönelir. Kemence boyuna çalar. Delikanlılar aralık aralık koral, yarak atar. Donanma ya-

par. Türkü söyler, çiğ çeker, haykurur! Yolda giderken bu kümeler bir birine karışmaz. Karışmamak için de son kerteye kadar çalışırlar! Çünkü: bilerek, bilmeyerek birbirlerini karıştırlar ise büyük gürültü olur. Tanrı göstermesin, adam bile düşer! Kümeler çabuk yürür, bir günde yaylaya çıkar. En çok, en sıkı donanmayı yaylada obalara girenken yaparlar. O kadar koral, yarak atarlar, o kadar çiğ çekerler, bank ururlar, haykururlar ki: dağlar, tepeler inim inim inler!

Koral: Silah, Yarak: Silah, Yat yarak: Esleha ve mühimmat. Küme: Kafile, hey 'et. Bak! Küçük Asya illerinin (memleket) şimdiye kadar ayrı ayrı birer tarihi yazılmamıştır! Bu yerlerde oturanların sayısı ile hangi soydan olduğunu gösteriri bir bitiği, bir haritası dahi düzülmemiştir! İllerin yıl yazığı (salname) var ise de eksiktir! Küçük Asya Türkleri arasında il tarihi yazmamak huyunu Trabzonlu Şakir Şevket Bey bir parça bozar gibi olmuştur. Demek bu Bey bundan 40 yıl önce hiç yoktan bir Trabzon tarihi yazmış ortaya çıkarmıştır.

Trabzon ve tiğresi 866 Hicret ve 1461 Milat yılında Türklerin eline geçmiştir. Bum sirada bu yerlerdeki Urumlar birer yana savrulmuş, bunların yerine Türkler, bunlardan da Çepni oymağı yerleşmiştir. Şakir Şevket Bey Tarihinde "imiş" sözünü katarak şöyle diyor: Çepniler çok kişili olarak başkaldırmış, handa bunları ülkesinden dışarı çıkarmış. Bunlardan yüzbin kadarı Trabzon'a gelmiş. Batı yanında: Tirebolu, Görele, Fol yanlarında yerleştirilmiş. Bu böyle...

Yine bu tarihin 95. yüzünde (sahife): Sürmene'deki Çepni bölükbaşlarından, 102. yüzünde: Rizeli kaçan (firari, kaçak) Çepni Ali'den söz açıyor. Bu da böyle... Gerek yukarıdaki sözlerle gerek Rize sancağının batı yanı ile Trabzon sancağındaki Türklerde gördüğümüz eski huylara, titizlik, hırçınlık, çerilik, çalışkanlıklara göre bu yerlerde ilk yerleşen ve git gide artan, çok olanların Çepni Türkleri olduğu anlaşılır. Bunların aralarına sonraya doğru şu yerden bu yerden bu yöreye gelip kanı-

şan Türkler, İslamlar ile Hristiyanlardan dönüp Türkleşenler yok değil. Ancak denize göre damla... Dörtüzyetmiş yıllık bu sezilmez göçme Trabzon tiğresindeki İslâmları yavaş yavaş artırmıştır. Çepniler ile karışan işte bu Türkler başdak (müstakil) bir kılıkta görünememiştir?! Bu yerlerde tek tük Hristiyan dönmesi yok değil! Ancak denize göre damla olan bunlar, bunca yıldan beri Türklerle karışmış, yitmiş (kayıp olmuş)dur. Of'ta, Tonya'da Urumca konuşulan dört beş başdak dönme köyü var. Bunlar da kendilerini Türk saymakta, Urumluğu yanlarına uğratmamaktadır! Rize'de Çepni misin?" demek "yiğit misin? demek imiş! Bunu Rize kocamanları söylüyor. Rize'nin Kura-i Seb'a köylerinde Çepnilik bugün bile var imiş. Of ta, Sürmene'de Çepni ağalarının bulunduğu, değerlerinin yüksekliğini Şakir Şevket Bey yazdığı Trabzon Tarihi'nde söylüyor. Büyüklüman, Görele, Tirebolu, Giresun kentlileri, köylüleri bayağı görerek "Çepni" diyorlar? İşte Trabzon tikresinde yerleşen Çepnilerin izleri!¹⁶

H. Avni Bey'in, Türkçe konusunda ne kadar duyarlı olduğu açıktır. Onun bu görüş ve düşüncelerini, yaşadığı dönemin şartları ve dönemin Türkçülük hareketi içinde değerlendirmek yeterli değildir, onun Türkçe'yi savunan, yabancı kelime ve dillerin istilasına karşı duruşu ve Türkçe'yi özüne, eski tarihlerdeki saflığına döndürme çabaları bugünde önem taşımaktadır. Dilimiz ve yaşadığımız çevre bugünde yabancı dillerin ve kelimelerin istilasına uğramaktadır ve dilini kaybeden Ulusların en temel varlık nedenlerinden birini kaybedeceği açıktır. Tabi burada bilimsel ya da diğer zorunlu nedenlerle dilimize giren kelimeleri kastetmiyorum. Dilimiz Türkçe koruyup geliştirmemiz gereken en kıymetli bir varlığımızdır.

16 Türk Yurdu Dergisi, Milli Kütüphane 4 Haziran 1331 (17 Haziran 1915), Sayı: 7, C.:8, s. 122-127

C-Tarih Bilinci

Sakarya Savaşı'nda Şehit Oluşundan Sonra Giresun Basınında H. Avni ALPARSLAN Hakkında Yazılanlar

23 Nisan 1920'e Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti kuruldu. Hükümet kısa bir zamanda ülkenin düşman istilasının dışında bulunan duruma hâkim oldu. Şimdi sıra istilacı düşmana gelmişti. Anadolu'nun ortasına kadar gelmiş olan düşman da 22 gün 22 gece devam eden Sakarya savaşında yenilgiye uğratarak (22 Ağustos 13 Eylül 1921) kafasında taşıdığı büyük ülküyü (megalo idea) bosa çıkarttı. Sakarya savaşını çok çetin geçmiş ve Türkler bütün imkânlarını kullanmışlardır. Bu arada Türk subayları takım, bölük tabur ve alaylarının bizzat başında düşman üzerine yürümüşlerdir. Zafer ancak böyle kazanılmıştır. Bu arada Tirebolu şehir ve ilçemizin kahraman evladı Hüseyin Avni Alp Arslan Bey de Türk Milleti ve Türk vatanının kurtuluşu için alayının başında bu lunurken tesadüfen gelen bir şarapnel parçasının isabetiyle şehit düşmüştür. Alp Arslan Bey'in şehadeti Tirebolu ve Giresun da derin bir üzüntü yaratmıştır. Bu yüzden adı geçen yörelerimizin halkı Sakarya zaferini mahzun bir kalple kutlamışlardır (Sümer 1992: 140). Binbaşı Hüseyin Avni Alp Arslan Bey'in Sakarya Savaşı'nda Gökgöz mevkinde şehit olduğunun öğrenilmesi üzerine Yeni Giresun gazetesinde bir makale yayınlamıştır.

Büyük Kahraman Alparslan Bey'in Şehit Oluşu

Zafer müjdesini almış zafer şenliklerine başlamışken hepimizin damarlarındaki kanları kurutan ve hepimizi kalplerimizin ortasından vuran acı ve katil bir haberle karşılaştık. ALPASLAN BEY şehit olmuş, bu haberle günlerce yandık ve günlerce ağladık, bu haber bütün bir memleket halkını gençleriyle ihtiyarlarıyla, çocuklarıyla, kadınlarıyla günlerce yaktı ağlattı. Aradan geçen günler bizi teskin ve teselli edemedi.

Yine gözlerimiz yaşlı, bağrımız taşlı ve içimiz ateşli için için ağlıyor, ağlıyoruz ve öyle zannediyoruz ki Büyük Alparslan'ı ebediyen kaybettiğimizi bildiren bu haberle kalplerimizde yanan ateşler hiç sönmeyecek gözlerimizden boşalan yaşlar hiç dinmeyecek ve biz böylece o büyük kalpli ve büyük Türk Arslanının arkasından mütemadiyen ağlayıp inleyeceğiz. Onu kahraman alayı ile vapurda teşyi-i ettiğimiz gün biz ondan ayrıldığımız için mütesirdik. O birgün ol kâfirlere haddini bildirmek fırsatına kavuşacağı için memnun ve mesrur ve hatta ki biz onu hiçbir zaman o günkü kadar neşeli görmemiştik. Büyük Alparslan'ı yakından tanıyanlar o günkü sürûdu neşesinin sebeplerini de anlatmakta güçlük çekerlerdi, çünkü onun dünyadan ve hayattan beklediği en büyük ve en derin zevklerden biri de şu idi. Canavar Yunanlılarla Yunan ruhlu yılanları bogmak ve parçalamak. Filhakika cepheden gelen onunla baş başa omuz, omuza çarpışarak mecruh düşen gazilerimiz anlatıyorlardı, kahraman alayıyla harp safları araşma dahil olunca kabına sığmaz ve zaptedilemez bir hale gelmiş bir elinde tabanca öteki elinde kaim bir sopa coşmuş ve kükremiş arslanlar gibi, Yunanlı yılanların üzerine saldırmış, bir taraftan tabancasını kafalarına dayayarak patlatırken, öbür taraftan ağır ve kaim sopasıyla da birçok yılanın başlarını eziyor ve canlarını cehenneme gönderiyormuş. Yine birisini anlatıyordu bir gün alayının önünde düşman tepelerken yaralamış bir eliyle yerden aldığı toprakla yarasını bastırır tedavi ederken diğer eliyle de yine karşısındaki Yunanlılar'ın başlarını eziyor ve haklarını veriyormuş; nihayet bir gün siperdeki alayının arkasında istirahat halindeyken hain bir tesadüfün getirdiği bir şarapnel parçasıyla ağırca yaralanmış ve 4-5 saat sonra da aziz ve temiz ruhunun cennete yükseldiğini görmüşler.

Gazetemizin aile-i tahririyesinde olan ALPASLAN BEY yalnız kılıçla değil kalemıyla de çalışmış hizmet etmiş güzide bir TÜRKCÜ idi. Giresun Şube Riyasetinde kumandan-

lığında bulunduğı müddetçe her gün matbaa ve idarehane mizi teşrif ile aynı zamanda ne büyük ve irfan muhibbi olduğunu da ispat ederdi.

Gazetemizin geçmiş nüshalarında Türk tarihine ve ahval-ı içtimaîsine ait birçok makaleleri vardı. Pontusların Trabzon ve havalisi hakkındaki aduvvi (düşmanca) hareketlerine pek mesnet bir cevap olmak üzere bu havalinin pek eski zamanlardan beri Türk olduğunu bildiren eseri gazetemizin gayretleriyle 4-5 ay evvel Giresun matbaasında 10.000 nüsha olarak tabedilmiş meccanen bütün köy ve kasabalara tevzi edilmiştir. Aslen Tirebolulu olan ALPASLAN BEY her şeyden evvel çok müstakim ve çok ve Türklük için cidden pek değerli bir kahraman idi, kendi hatt-1 desti ile muharre olup hayatı hususiyesinin pek şâyan-ı dikkat hatıralarını ihtiva eden ve büyük bir merak ile takip edileceğine şüphemiz olmayan tercüme-i hallerini kısım-1 mahsusamızda neşir ediyoruz. Kendisini hayatta yakından tanımayanlar bunu okumakla ölümünden sonra daha iyi tanıyacaklar. Onun büyük kalbinde yalnız büyük bir aşk yaşardı; Türklüğün mana ve maddeten itilasma (yükselmesi) çalışmak. Bu aşkı ile yaşadı ve nihayet yine bu uğurda gözlerini kapadı. Memleketimizde büyük ARSLAN'ın arkasından ağlamayan kimse kalmadı. Bir anne ve bir refikasından ibaret bulunan ailesi halkını samimi ruhumuzla tazkiye ederken Giresun'umuzu istisna etmemegi de bir vazife eyleriz. (Yeni Giresun, 22 Eylal, 1337, 89) (SÜMER 1999: 143-144). Yazı, Yeni Giresun Gazetesinin 22 Eylül 1337 (1921) tarih ve 89 numaralı sayısında imzasız olarak yer almıştır. Ancak, yazının Gazetenin Başyazarı Bekir Sukuti (Kulaksızoğlu) tarafından yazıldığı bilinmektedir

ŞEHİD-İ MAĞFUR ALPARSLAN BEY'İN RUHUNA

*Ağla ey gözlerim ağla Alparslan'a;
Kahraman, bahadır, o ekmel insana.
Şeref yollarında, şan yollarında,
Zafer yollarında, an yollarında!
Koşar kovalarken vahşi düşmanı
Saplandı bir kurşun, mel'un ve câni!
Bu büyük varlığın göğsüne eyvah!
Eyvah, eyvah, eyvah şehit düştü vah!
Ağlasın asuman, zemin ağlasın,
Ağlasın yıldızlar, kamer ağlasın,
Doğmasın güneşler, kararsın cihan,
Eyvah, yok oldu ulu kahraman!
Ötmesin bülbüller, açmasın güller,
Menekşe, lâleler, nazlı sümbüller.
Hepsi yok olsun, görmek istemem!
Ruhumda ateş var sevmek istemem!
Ağlasın çiçekler, kuşlar ağlasın,
Yas tutsun nineler, kara bağlasın,
Çağlasın matemle neşeli sular,
Deliyor kalbimi hain burgular.
Avni yok olsun, hiç inanılır mı?
Bu katil firkate dayanılır mı?*

Niyazi Tayyib

Niyazi Tayyib, Giresun'da Millî Mücadeleyi başlata öncü şahsiyetlerdendir. Trabzon Müdafa-i Hukuk Cemiyeti Giresun Şubesi kurucu ve yöneticilerindendir. Öğretmen olan Niyazi Tayyib'in Işık, Karadeniz, Yeni Giresun gazetelerinde yayınlanmış çok sayıda yazı ve şiiri vardır. "Giresun 1973 İl Yıllığı" Niyazi Tayyib'e Işık Dergisi yazarları arasında Kaymakam Niyazi Tayyib olarak yer vermiştir. (Cumhuriyetin Ellinci Yılında Giresun 1973 İl Yıllığı, s. 99) Sehven meydana geldiği tahmin edilen bu yanlış, konuyla ilgili yapılan daha sonraki çalışmalarda da tekrarlanmıştır.¹⁷

"FERYAD"

*Büyük "Alparslan "ın Büyük Ruhuna
Yükseldi ufuktan bir siyah alev,
İnledi sokaklar, hıçkırdı her ev;
İnleyen, hıçkıran şaşlar diyordu:
Ağlamak sevmektir; gel ağla, gel sev!
Anneler dövüyor, bak dizlerini,
Irmaklar kaybetmiş denizlerini,
Yollardan geçenler görmüş de bizi,
Şaşırmış kalmışlar hep izlerini!
O günden beridir her taraf yanık,
Dereler bulanık, deniz bulanık;
Firkatin yaktı da gözlerimizi,
Gece uyanığız, gündüz uyanık!
O günden beridir, her taraf kara;
Kalbimde yara var, ruhumda yara;
O günden beridir bezginiz candan,*

*O günden beridir hayat bir sar'a!
Senden aynlaştık bu derde;
Yalnız biz değiliz gamda, kederde;
Dereleler, denizler, kuşlar, çiçekler;
Hepsinin feryadı Alparslan nerde!*

Eylül 337 Bekir Sükuti

Yeni Giresun'un başyazarı da olan şair Bekir Sükûti'nin adını bazı yazarlar Bekir Şeker olarak kaydetmektedirler. Bu yanlışın çevrim hatasından meydana geldiği muhakkaktır.

Eski Kâtibi Faik Hürşit'in Kaleminden Hüseyin Avni Bey¹⁸

Hüseyin Avni Bey, tarihi şehadetine kadar cesaret, istikamet, faaliyet ve ciddiyetle çalışmış şöhret kazanmış namuskâr bir kumandan, vatanperver bir Türk idi. Cenab-ı Hakk gark-ı rahmet eyleye. Giresun Şube Reisi iken maiyetinde bulduğum onbir ay zarfındaki duyduğum lezzeti hayatımda bir daha görmedim. Bundan dolayı bahtiyar ve müftehirim. Sırf vatan ve millet aşkıyla çalışan, çarpışan bu güzide muhitin fedailerinden Osman Ağa Hazretlerine de her suretle pek samimi muhabbet ve muzahharette bulunduğuna kaniyim ve vakıfım. Avni Beğ'in mahfuz tercüme-i halini neşredersem, nasıl cüretkâr ve namuskâr bir şahsiyet olduğu anlaşılır.

Şehid-i mağfurun vazife esnasında bazen göstermiş olduğu hiddet ve şiddet pek nazik olan ahvalin icabat-ı zaruriyesinden olup bundan dolayı hiç kimsenin muğber olmayacağı ve kalbi kırılmayacağı tabii ise de mükerrem ahlâk-ı ulviye ile mümtaz olan merhum müşarileyhten her nasılsa rencide olmuş kimse varsa haklarını helâl etmelerini samimiyetle is-

18 Hüseyin Albayrak, Trabzon Basın Tarihi, s.243, Milli Mücadelede Giresun Basını, Giresun Tarihi Sempozyumu, s. 297

tirham ederim. Yunanlılar tarafından yapılan... mezalim göz önündedir. Bunları unutmayalım. Bu sebeple bu sırada hepimizin hissiyatımız gergin ve gazabımız hal-i galeyandadır.

Uful-i ebediyesiyle kalbimizde büyük bir yara birakan bu millet fedaisi (gazete fotokopisindeki arıza dolayısıyla bir satır okunamadı) şad edelim. Cenab-1 Hakk, refik-i muhteremi, fedakâr ve namuskâr, cesaret ve -şecaatiyle temayyüz etmiş olan Kırkyedinci Alay Kumandanı Osman Ağa Hazretlerini de afat-1 semaviye ve arziyeden masun buyurmasını ve muzaffer ordumuzun temadi-i muzafferiyetini ve alçak düşmanın kahr ve tedmirini Eltaf-1 Sübhaniyeden niyaz edelim. (Fatiha)

(Hacıfettahoğlu 71-77)

Merhumun Kâtib-i Sabıkı Faik Hurşit

Avni yok olsun, hiç inanılır mı?

Bu katil firkate dayanılır mı?

SONUÇ

Anadolu topraklarında Karadeniz bölgesi, dar sahil şeridi ve kıyıya paralel yükselen dağları ile ve eskiden beri hareketli biraz kavgacı, ekmeğini taştan çıkaran insanlarıyla tanınır. Bir iç deniz sayılabilen Karadeniz de hırçın dalgaları ve lezzetli balıklarıyla tanınır. Karşı sahil esasında bir Türk yurdu olan Kırım ve devamında Rusya'dır. Giresun Doğu Karadeniz bölgesinin batı kısmıdır. Doğu Karadeniz dağları ve coğrafyası bir yandan da Kafkasya'ya ulaşır. Bu bölge halkı hemen her savaşta Osmanlı Devleti'nin asker deposu olmuştur. İnsanları genelde savaşçıdır, aynı m zamanda zekidir. İşte konumuz olan Hüseyin Avni Bey bu bölgede Tirebolu'da doğmuş, subay olmuş ve gene bu bölgede savaşlarda komutanlık yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin gerilediği, savaşlarda toprak kaybettiği yıllardır. Avrupa'da Fransız Devrimi'nin arkasından milliyetçilik düşüncesi farklı toplulukları etkilemiş, Ulus Devletler çağı başlamıştır. Bu akım en çok farklı milliyet, etnik grup ve farklı dinlerden insanların birlikte yaşadığı Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiştir. Bilhassa Balkanlar isyanların, çete savaşlarının Avrupalı sözde dostlarımızın da desteğiyle merkezi olmuştur. Osmanlı aydınları, genç subaylar bu gidişe çare bulmak istiyorlar, eski güçlü günlerin özlemine duyuyorlardı. Osmanlıyı meydana getiren Müslüman, Hristiyan tüm uluslar bir şekilde milliyetçiliklerine sarılmış, sahiplenmişlerdi. Farklılıkları iyi niyetle Osmanlılık çatısı altında bir arada tutmak mümkün olmuyordu. İslamcılık fikri güçlüydü ancak Arap ayrılıkçıları ve isyanlarını engellemiyordu. Devletin ana unsuru Türkler, doğal ve zorunlu olarak Türkçülük fikrine yöneldiler. Bu düşünceyi benimseyip geliştiren aydınlar büyük bir heyecan içindeydiler. Çünkü yakılan

bir kıvılcım meşale, savrulan bir meşale büyük bir yangın demektir. Çünkü devir o devir, sınırlarda ve içerde silah sesleri ve savaş ara vermiyordu.

Araştırmalarımda şu kanaate vardım, Karadeniz de Pontus Devleti kurma fikri ve çalışmaları, Türklerce abartılmış bir olay değildir. Bilhassa 1. Dünya Savaşı sonunda Osmanlının halini gören hem galip devletler hem de bölge Rumlarının Pontusçu ileri gelenleri bu işi planlı, örgütlü ve silahlı askeri gerçekleştirmek için harekete geçmişlerdir. Yerli Rumların birçoğu da bu örgütlemenin içinde yer alarak silahlı ayaklanmaya başlamışlardır. Onları durduran ve ayaklanmaları bastıran Türk mukavemet gücü, gönüllü karşı koyuşla gelişmiştir... Tabi bu çatışmalarda son derece kanlı ve acı olaylar olmuştur. Ancak bölgede her iki taraftan ölümlere kurşun yarasını gerektirmeyen hususlar daha fazla yol açmıştır. Çünkü, 1. Dünya Savaşından beri, tifo, sıtma, açlık, yollarda telef olma gibi pek çok nedenlerle insanlar ölmüştür, her kesimden de...

Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan'ın iki yılı aşkın çalışmamda bilgi ve bulgulardan ulaştığım sonuç son derece vatansever olduğu, yazdığı makalelerinde ismini bile koydurmayı önemsememesi son derece alçak gönüllü, her savaşta askerin önünde açık siper savaşması canını hiçe sayan bir fedai olduğunu bana göstermiştir. Ancak onun Karadeniz bölgesi (Müslüman) halkının eski tarihlerden beri Türk olduğunu anlatan eserinin 10.000 adet basılıp tüm bölgede dağıtılması, düşmanın her türlü aleyhte propagandasına karşı önemli bir karşı propaganda çalışmasıdır. Tek başına bu olay bile onun yerine getirdiği görevlerin derinliğini göstermektedir.

Bilimsel bir tarih çalışmasında kahraman tanımı başta duygusal kavramları sık sık kullanmam eleştirilebilir. Ne var ki bu kişi ve etrafındaki grub için ulaştığımız belge ve bilgiler ışığında açıklamamız gerekmektedir, çünkü o ve onlar gerçek bir kahramandırlar. O, Vatanımızın saldırı ve işgallere uğra-

ması karşısında halkımızı, gençleri, askeri güç olarak örgütleyici, davranışlarıyla, konuşmalarıyla motive eden, yiğit (vücut yapısı ve tip olarak da), tam bir Türk Subayıydı. Fizik olarak balık eti kilolu ancak atik ve güçlü, yakışıklı ve etkileyici bir yüze sahipti. O sisler arasında unutulmuş ancak hatırlatılması gereken, aynı zamanda bir düşünce adamı, Türkçe ve Türklük hakkında bugünler içinde, Milleti birleştirici görüş ve önerileri olan, Türkçü bir teorisyendir.

Onu ve 42. Gönüllü Alayını, şahsıma ulaşan bölge ve dönem hakkında zengin ancak kendisi hakkında kıt kaynaklar içinde anlatmaya çalıştım. Ittihatçıların oluşturduğu Teşkilat-ı Mahsusa Alayını, gönüllü askerliği, Kuva-yi Milliye'yi, Karadeniz yöresindeki yapılanmaları, ele geçirme imkânı bulduğum ve yayınlanmış tüm kaynakları tarayarak ilgili kısımları tezimize koymaya çalıştım. Bölgede çok verimli bilgi gelmesi de sözlü mülakatlar yaptım. Tanıştığım resmi ya da ilgili vatandaşlarımız, kitaptı, yayımlanmış dergiydi, makaleydi getirip bana teslim ettiler, sağ olsunlar. Tabi askeri kaynaklar, Genelkurmay yayınları, M.S.B. kaynakları esas belgelerimiz oldu. Kullanılan Arşiv bilgilerinin bir kısmına yayınlanmış eserlerin içeriğinden ulaşmış oldum.

Açıkçası Osman Ağa ve 47. Alayı çalışmamızda doğal olarak yer aldı. Hüseyin Avni Bey ve Osman Ağa pek çok yerde birlikteydiler zaten... Osman Ağa'nın ayaklanmacılara karşı şahince davrandığı, gözü kara olduğu açıktır. Bölge tarihi tümüyle aydınlatılmamıştır. Ancak şurası unutulmamalıdır ki milletlerin varlığını sürdürme savaşı verdiği yıllarda, şahinlerini çıkaramayan uluslar, karşı düşmanların şahinlerine yem olurlar... Savaşın kendisi bir ölüm oyunudur, insanların birbirini öldürmesidir. İnsanlığa yakışan barış içinde yaşamaktır. Ancak savaşlar halen devam emektedir. Halen tüm dünyamızda Devletlerin sınırlarını ve vatani savunacak kuvvetli ordu ve askerlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tez çalışmamda en azından dağınık tarihsel bilgileri birleştirerek, o yıllarda

Giresun'da oluşan askeri yapılanmaların hem derinliğine örgütlenme yapısını hem de gönüllü halk katılım ve direnişinin önemini belge ve bilgilerle ortaya koymaya çalıştım. Tabi açıkça görülmektedir ki savaşlarda zaferleri kazandıranlar, sisler arasında kaybolan ancak ortaya çıkarıldığında, bugünlere de moral değer olan kahramanlar ve önderlerdir. Tirebolulu Sakarya Şehidi Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan da hiç şüphesiz; ONLARDANDIR...

KAYNAKÇA

Yararlanılan Arşiv Bilgileri

(Arşiv Bilgileri, faydalanılan eserlerden ve fotokopilerden kullanılmıştır.)

A-ATASE Arşivi

B-Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı Arşivi.

C-Milli Savunma Bakanlığı Arşivi.

I. Süreli Yayınlar

1. Gazeteler

A. Gedikkaya Gazetesi

B- Işık Gazetesi

C. Yeni Giresun Gazetesi

D. Yeşil Giresun Gazetesi

2. Dergiler

A. (ATASE) Askeri Tarih Belgeleri Dergisi

B. (ATASE) Askeri Tarih Bülteni

C. (ATASE) Tarih Araştırmaları Dergisi

1- (09 Ekim 2006-3050-1173-06/Sek.Id.Ks.'1116' 7009868) T.C. Genelkurmay Başkanlığı ATASE Başkanlığı, "Alparslan Grubu ve Giresun Yöresinin Milli Mücadeledeki Önemi» konulu tez çalışmam için, «kütüphaneden yararlanma» izni.

2-ATASE Arşiv bilgileri Genelkurmay Yayınlarından.

3-KKK Personel Başkanlığı Arşivi Bilgileri 2006'da Giresun Askerlik Şube Başkanı olan Yarbay Nihat Demirci'den elden alınmıştır.

4-MSB Arşiv Bilgileri Giresun Valiliği'nin konuyla ilgili hazırlattığı tarafıma da bir nüshası verilen dosyadan sağlanmıştır.

D. Belgelerle Türk Tarihi Dergisi

E. Giresun Dergisi

F. Tarih ve Toplum Dergisi

G. Türk Yurdu Dergisi

3. Ansiklopediler

A. İslam Ansiklopedisi, C.II, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul, 1989

B. Türk Ansiklopedisi, C.31, MEB. Yay., Ankara, 1982.

YARARLANILAN KÜTÜPHANELER

1-Genel Kurmay ATASE Başkanlığı Kütüphanesi

2-Milli Kütüphane

3-Türk Tarih Kurumu

II. Matbu Eserler - İncelemeler - Makaleler

Armaoğlu, Fahir. 2003. 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789- 1914), Türk Tarih Kurumu. Ankara

Artuç, İbrahim. 1985. Büyük Dönemeç- Sakarya Meydan Muharebesi - Kastaş A.Ş Yayınları

Balcıoğlu, Mustafa 1991. Belgelerle Milli Mücadele Savaşı'nda İç Ayaklanmalar ve Merkez Ordusu, Ankara

Coşar, Ömer Sami. 1971. Atatürk'ün muhafızı Topal Osman, Garanti Matbaası İstanbul

Çelik, Doç. Dr. Ali, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi/Türkiye Cepnilerin Anadolu'nun Türkleştirilmesindeki yeri ve önemi, Türkler Ansiklopedisi-Ortaçağ-312-323

Çukurova, Bülent. 1994. Kurtuluş Savaşında Haber Alma ve Yeraltı Çalışmaları, Ardış Yayınları.

Demirel, Emin. 2004. Teşkilat-1 Mahsusa'dan Günümüze Gizli Servisler. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Ertürk, Hüsamettin. 1996 - İki Devrin Perde Arkası - Sebil Yayınevi - İstanbul. 288 289

Fatsa, Mehmet. 2005. XV. Ve XVI. Yüzyılda. Giresun Kırsalının İdari ve Sosyal Tarihi, Giresun Belediyesi Yayınlar. 171-173

Goloğlu, Mahmut. 1973. Anadolu'nun Milli Devleti Pontus, 249.

Goloğlu, Mahmut. 1968. Milli Mücadele Tarihi - Erzurum Kongresi, Nüve Matbaası, Ankara

Görgülü, İsmet. 1993. - On yıllık Harbin Kadrosu -1912- 1922 -

Balkan-Birinci

Dünya ve İstiklal Harbi - Türk Tarih Kurumu-Ankara.

Gürsoy, Ahmet. 2005. Milli Mücadelede Giresunlular. - Ublya Yayınları.

Hacifetahoğlu, İsmail. 1999. Sakarya Şehidi Binbaşı Hüseyin Avni Bey - Tirebolulu Alparslan - Atlas Yayınları.

Kurt, Yılmaz. 1989. Pontus Meselesi, T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:68

Kutay, Cemal. 1973. Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları, 281- 282, Giresun İl Yıllığı.

Menteşoğlu, Erden. 1997. Yakın Tarihimizde Osman Ağa ve Giresunlular, Yeşil Giresun Gazetesi Yayınları, Giresun, 123.

Müderrişoğlu, Alptekin. 1981. Sakarya ikinci cilt- Ankara Önlerinde Uzun Savaşma- Yapı ve Kredi Bank. Atatürk dizisi - 10. kitabı

Özakman, Turgut. 2005. Şu Çılgın Türkler, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Özder, M. Adil, 1971. Artvin ve Çevresi - 1828 -1921 Savaşları

Özel, Dr. Sabahattin. 1991. Milli Mücadelede Trabzon, Atatürk Kültür, Dil ve İlahi Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI. Dizi - Türk Tarih Kurumu Basımevi- Ankara 1991

Pamukoğlu, Osman. 2003. Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok: Hakkari ve Kuzey Irak Dağlarındaki Askerler, Harmoni Yayıncılık.

Sarıbayraktaroglu, Mehmet Şakir.1975. Osman Ağa ve Giresun Uşakları Konuşuyor, Kardeş Matbaası, İstanbul.

Sarıkoyuncu, Ali. 1997. Milli Mücadelede Giresunlu Din Adamları, Giresun Tarihi Sempozyumu, İstanbul, 333-342.

Sertoğlu, Murat, Atatürk'ün Fedaisi Topal Osman, Tercüman Gazetesi, 22 Mart 1964,

Sorgun, Taylan. 2003. Mütareke Dönemi ve Bekir Ağa Bölüğü, Kum saati Yay.

Sümer, Faruk. 1999. Tirebolu Tarihi, Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul.

Sümer Prof. Dr Faruk. 1992. Cephiler - Anadolu'daki Türk Yerleşmesinde Önemli Rol Oynayan Bir Oğuz Boyu, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul.

- Şener, Cemal. 2001. Topal Osman Olayı I- II, Cumhuriyet, Aydınlanma Dizisi: Yeni
- Tevetoğlu, Fethi. 1991. Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Türk Ansiklopedisi, Giresun Maddesi, ty. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Türkyılmaz, Halil İbrahim. 1995. Dünden Yarına Tüm Yönleriyle Eynesil Eynesilliler Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Bsk. haz. Tena Tanıtım- Organizasyon.
- Türkmen, Dr. Zekeriya 2001. Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920), Türk Tarih Kurumu - Ankara - 167
- Yüksel, Ayhan. 2003. Giresun Tarihi Yazıları, Tirebolu Memurlar, Kitabevi, İstanbul.
- Yüksel, Murat. 1993. Şâkir Şevket'in Trabzon Tarihi'nden Sayfalar ve Şevket nâme-i Osmânî'si, Trabzon

YÜKSEK LİSANS TEZLERİ:

- Çapa, Mesut. 1993 « Trabzon ve Giresunda Rum faaliyetleri (1919 -1922)”. Y.Lisans Tezi.
- Güler, Ali. 1986. “ İstanbul'daki Rum- Yunan Teşkilat ve cemiyetleri (30 Ekim 1918-16 Mart 1920)”. Y. Lisans Tezi, Ankara Ün., Türk İnkılap Tarihi Enst... Ankara.
- Malkoç, Hazma. 1994. Giresunlu Osman Ağa «, Yük. Lis. Tezi- Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Tatlı, Hüseyin. 1996. “Osman Ağa ve Giresun Alayının Milli Mücadeledeki Yeri (1919-1923)», Yüksek Lisans Tezi.- Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

DERGİLERDEN MAKALELER:

- Beyoğlu, Süleyman. 1998 “1. Dünya Harbi Yıllarında Alanya'da Kıtık”, Tarih ve Medeniyet Dergisi, Sayı 46.
- Bozalioğlu, İsmail. 1994. “Sakarya Şehidi Tirebolu'lu Hüseyin Avni Alparslan ve Şahsiyeti”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Kasım Sayı 95.
- Çapa, Mesut. 1998. «Cumhuriyetin ilk Yıllarında Giresun», Türk

- Kültürü Dergisi, sayı: 4 Dağ, Mustafa. 1987. Osman Ağa, Gurbetçi Giresun Dergisi, Nisan, Yıl.1, Sayı 11. 23 Temmuz, 43.
- Ersöz, Ş. Kerempeli. 1987. "Osman Ağa'nın Ankara'ya gelişinden hatıralar". Gurbetçi Giresun Dergisi, Syi: 11-39.
- Özel, Sabahattin. 1998. Görele Kazasında Sel Felâketi, Giresun Dergisi, sayı: 122. Mart
- Yeni Giresun Gazetesi, Şehid-i Mağfur Alparslan Bey'in Terceme-i Hali-22 Eylül 1337
- Yüksel. Ayhan. 1997. "Harşit Çayı ve 1919 Yılında Meydana Gelen Sel Felâketi Hakkında", Giresun Dergisi, sayı: 110 (Mart 1997)
- Yüksel Ayhan, Tirebolu Hüseyin Alparslan ve risalesi Trabzon tigrisinde oturanlar Laz mı Türk mü Türk, Dünyası Tarih Dergisi Eylül 1995, Sayı 105, s.34-39

ÖZGÜN EKLER

Gazetelerin ve makalelerin Osmanlıca nüshalarının suretleri.

Nüfus kayıt ve aileyle ilgili belgeler.

ATAŞE ve GENELKURMAY YAYINLARI

- Avci, Arş. Gör. Orhan. 1998. Türk Milli Mücadelesi Tarihinde Kuva-yı Milliye Devri - Askeri Tarih Bülteni, Genelkurmay Askeri ve Starejik Etüt Bşk.yay., Yıl: 23, Sayı: 45 Ankara
- Kır, E. Alb., Naci. Altınbilek, Alb.Hakkı. 1993. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi- Kafkas Cephesi, 3. Ordu Harekâtı, C.1- 2, Genel Kurmay Basımevi.
- Çakmak 2005, Mareşal Fevzi. Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi- 1935 Yılında Harp Akademisinde Verilen Konferanslar -T.C. Genelkurmay Başkanlığı Genelkurmay ATASE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları Genelkurmay Basımevi - Ankara
- Çalışlar, Org. İzzettin. 2006. İstiklal Savaşı Hatıraları Sakarya Meydan Muharebesi'nde 1. Grup, T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Ankara.
- Güleç, Fikri. Kur. Alb. "Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi", C.II, 2. Kısım, Kafkas Cephesi, 2. Ordu Harekâtı (1916-1913).
- KKK. Hüseyin Avni(Alparslan) Bey; Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Başkanlığı Arşivindeki (P.316- 36) şahsi dosyasında bulunan otobiyografisi. T.C.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Askeri Tarih Yayınları, Seri No.3, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1978.

Okur, Mehmet. 2006. " Milli Mücadelede Karadeniz Bölgesi'ne Yönelik İngiliz Faaliyetleri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı (ATESE) Yayınları... Ankara.

Özdemir, Dr. Mehmet. 2005. Balkan Savaşı'nda Gönüllüler ve Gönüllü Askeri Birlikler-Gnk. ATASE ve Gnk. Denetleme Bşk. Yay. Yıl: 3 - Şubat - Sayı 5

Türk İstiklal Harbi III. Cilt Doğu Cephesi (1919 -1921), Genel Kurmay Basımevi Ankara 1995

Türk İstiklal Harbi- II. Cilt-Bati Cephesi-Sakarya Meydan Muharebesi- Ankara Gnkur. Basımevi -1973- T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayınları Seri no: 1

Türk İstiklal Harbi - VI. Cilt, İç Ayaklanmalar, Genelkurmay Bşk. ATASE yay. Ankara 1964

Yüceer, Nasır. 1996. " 1. Dünya Savaşında Omsalı Ordusunun Azerbeycan ve Dağıstan Harekâtı», Genelkurmay Askeri ve Starejik Etüd Bşk.yay., Ankara.

Aydın, Yrd. Doç. Faruk., Göksu, Arş. Gör. Erkan. 2001 Birinci Cihan Harbi Oncesinde Türkiye, Askeri Tarih Bülteni, Genelkurmay ATESE Yay. Yıl: 26 Ağustos, Sayı: 51

SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

Yeşil Giresun Gazetesine göre Cumhuriyetin İlk yıllarında Giresun, Yeşil Giresun Gazetesi, Giresun, 2003.

Mili Mocadelede Giresun, Sempozyum 6 -7 Mart 1999, Bildiriler, Giresun Belediyesi

Bostan, M. Hanefi. 1999. Milli Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999) Bildiriler, Giresun Belediyesi - Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 3

Balcıoğlu, Mustafa. 1997. " Birinci Dünya Savaşı Sırasında ve Sonrasında Rumlar ve Topal Osman «, Giresun Tarihi Sempozyumu, 24 -25 Mayıs 1996, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, No: 1, Mega Basım Yayın.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923 -1930) Giresun (sosyal, kültürel

ve ekonomik hayat) Giresun Bel. Kült. Yay. No.4

Trabzon ve Çevresi, Uluslararası Tarih, Dil, Edebiyat Sempozyumu,
3-5 Mayıs 2001

Beyoğlu, Süleyman. 1997. "Millî Mücadelede Giresun'un Yeri ve
Önemi" Giresun Tarihi Sempozyumu (24 -25 Mayıs 1996), İstanbul.

19 Mayıs ve Milli Mücadele'de Samsun Sempozyumu- 20-22 Mayıs
1999 Bildiriler- Samsun Beledivesi

SÖZLÜ VE YAZILI MÜLAKATLAR

Çok sayıda sesli ve sözlü mülakat olup, çalışmada çok azı, önemli
veriler içerenler kullanılmıştır.

Yazılı ve resimli belgeler, Giresun Askerlik Şube başkanı Yarbay
Nihat Demirci, Giresun Valiliğinin hazırlattığı dosya ve İ.
Hacıfettahoğlunun ilgili kitabından alınmıştır.

EKLER

HİZMETE ÖZEL

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

ATASE : 3050-113 -06 / Sek. İd. Ks. (116) 70092 68

29 EKİM 2006

KONU : Kütüphaneden Yararlanma

SAYIN MUSTAFA KÖSE
ÇAYKUR- TİREBOLU ÇAY FABRİKASI
TİREBOLU / GİRESUN

İLGİ : Mustafa KÖSE' nin 27.09.2006 tarihli dilekçesi.

1. Genelkurmay ATASE Başkanlığı kütüphanesinde " Alparslan Grubu ve Giresun Yöresinin Milli Mücadeledeki Önemi" konulu tez çalışması ile ilgili başvurunuz uygun görülmüştür.
2. İrtibat personeli Svl.Me. Derer ÇELİK'tir. (0 312 402 23 25)

Rica ederim.

Ayhan ÇOLAK
Per.Bnb.
Bşk.Sek.Vek.

HİZMETE ÖZEL

ASKERİ SAFAHAT BELGESİ

Sicil No : 1316-36
Adı : Hüseyin Avni Efendi
Baba Adı : Emin
Doğum Tarihi : 1292
Memleketi : Giresun – Tirebolu
Rütbe : Binbaşı
Sınıfı : Piyade
Birliği : 42 nci Alay 1 nci Tabur Komutanı
Duhulü : 01 Mart 1314 Mektebe.
Nasbı : 01 Eylül 1332
Ölüm Sebebi : Şehit
Şehit Olduğu Tarih : 30 Ağustos 1337
Şehit Olduğu Yer : İstiklal Savaşı – Garp Cephesi – Gökgeztepe Sırtlarında

Askerlik Safahatı:

- **(Teğmen) 01 Mart 1314** tarihinde Harbiye Mektebine duhul ederek 20 Kanun-i Sani 1316 tarihinde Mülazım Sani (Teğmen) rütbesiyle neşet ederek, 3 ncü Orduya tefrik edilmiştir. 01 Şubat 1316 tarihinde Selanik Redif Fırkası açığına atanmış ve 28 Teşrin-i Evvel 1317 tarihinde 3 ncü Ordu 42 nci Redif Fırkası 4 ncü Tabur 2 nci Bölük Nizamiye 43 ncü Alayın 1 nci Taburunun 1 nci Bölüğüne tayin edilmiştir.
- **(Üsteğmen) 16 Kanun-i Evvel 1319** tarihinde 3 ncü Ordu Redif 120 nci Alayın 4 ncü İpek Taburunun 4 ncü Bölüğüne Mülazım Evvel (Üsteğmen) olarak atanmıştır. 30 Kanun-i Sani 1320 tarihinde Selanik Jandarma Alayının Serfice Taburu 5 nci Bölüğüne atanmıştır.
- **(Yüzbaşı) 17 Haziran 1323** tarihinde Manastır Jandarma Alayının 5 nci Taburunun Girebene Bölük komutanlığına Yüzbaşı olarak atanmıştır. 21 Mayıs 1325 tarihinde 3 ncü Ordu Nizamiye 22 nci Alayın 2 nci Taburuna misafir olarak yerleştirilmiş ve Kasımpaşa Jandarma Bölüğü ile İstanbul Efrad-i Cedide Mektebi komutanlığına nakledilmiştir. 02 Kanun-i Sani 1325 tarihinde Bağdat Jandarma Efrad-i Cedide Mektebi Müdürlüğüne nakledilmiştir. 16 Kanun-i Sani 1327 tarihinde Harita Komisyonu İstikşaf kısmına atanmıştır. 11 Teşrin-i Evvel 1328 tarihinde Nevşehir Alayı Ürgüp Taburuna atanmış ve 1330 yılında seferberlikten

dolayı 3 ncü Ordu menzil idaresine atanmıştır. 09 Kanun-i sani 1331 tarihinde Milo Müfrezesi 2 nci Alay komutanlık emrine atanmıştır.

- (Kd. Yüzbaşı) 25 Mayıs 1332 tarihinde Savaşta ki hizmetlerinden dolayı üç yıllık sefer zammı ile Kıdemli Yüzbaşılığına terfi ettirilmiştir. 07.09.1332 tarihinde 49 ncu Fırka, 153 ncü, Alay 3 ncü tabur komutanlık emrine atanmıştır.
- (Binbaşı) 01 Eylül 1332 tarihinden itibaren Binbaşılığa nasip edilmiştir. 08 Eylül 1333 tarihinde 49 ncu Fırka, 110 ncu Alay komutanlığına vekâleten atanmıştır. 18.02.1336 tarihinde Giresun Askerlik Şubesi Başkanlığına tayin edilmiştir.
- 4 Fırka 42 nci Alay komutanı iken İstiklal Harbinde Gökgöztepe'de 28 Ağustos 1337 tarihinde Sakarya taarruzu sırasında top mermisi ile yaralanmış ve 30 Ağustos 1337 tarihinde Haymana hastanesinde şehit olmuştur.

Aldığı Madalyalar:

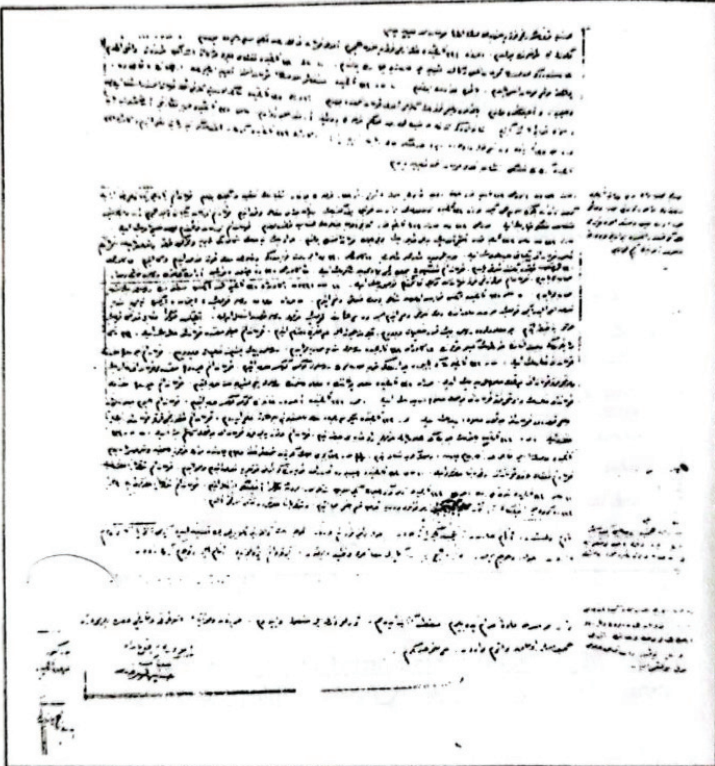
- 11 Nisan 1334 tarihinde Kafkas Savaşındaki hizmetlerinden dolayı Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası ile taltif edilmiştir.
- 25 Nisan 1334 tarihinde Kars muharebesi, 15 Mayıs 1334 tarihinde Gümüş Muharebesi ve 28 Mayıs 1334 tarihli Karakilise Muharebesinde üstün hizmetlerinden dolayı yararlığı görülmüş olduğundan dolayı Kılıçlı Mecidi Nişanı ile taltif edilmiştir.
- Avusturya Macaristan Hükümeti tarafından 2.Sınıf Askeri Salıp Nişanıyla ile taltif edilmiştir.
- 3167 numaralı Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası.

Bu belge Emin oğlu Binbaşı Hüseyin Avni'e ait "Şahsi Dosyası" kayıtlarına göre düzenlenmiştir. 06.02.2007

Murat BABUÇOĞLU
Sivil Memur
Belge Araştırma Uzmanı

Cengiz EROĞLU
Sivil Memur
Belge Araştırma Uzmanı

Hüseyin Avni Bey'in Özgeçmişinin son sayfası ve imzası

(1293-1296) senesinde başlangıçta bu mahallenin tamamını ar-razinde düğün
geldim de'ua tarihinden iki sene önce 1293 de'ua ile olarak mufaz'at-ı yayit edildi.
ya'ni Önye vama' olup hayat nardivana'ın son b'ar'ından a'g'ali in ekteyle.

Çocukluğunda subay bğliçe na cı al uından 1309 mîlx neneninde ist-abile
giderek kuleli id-dine kayıt edilir.

IJI2 de H-rbiye nektebini bitir i , d IJI4 de sub-y ol-r-z Erk*anH-rbiye male'ine d-hil oldun.

1317 nihayətində məzun ol-rək, kənd- edilən kur-ın is-bət eyledi'fi merkezi ş-ın ol-n 5ci ordu-ə xələkət hi-xmətinə- rdi-n.

[illegible][illegible]

Eğitiminin tekip ve tenkiline baki olan bu evvel ittimam 1324de biz Derinde
iken megrutiyet ilen edilmektedir.

[illegible][illegible]

**GİRESUNLU
KUVA-I MİLLİYECİLER**

Milis Yarbey Osman Ağa

47. gönüllü Alayı

Kuva-yı Milliye toplu halde

Topal Osman Ağa ve Karaa zıpkalılar

47. Gönüllü Alayı